

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«Κρίση των Ιμίων. Η διαμόρφωση των
Ελληνοτουρκικών Σχέσεων και η Διαχείριση των
Κινδύνων Ασφάλειας από τότε μέχρι σήμερα»**

Δημήτριος Καρέλος

Ιανουάριος 2024

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«Κρίση των Ιμίων. Η διαμόρφωση των
Ελληνοτουρκικών Σχέσεων και η Διαχείριση των
Κινδύνων Ασφάλειας από τότε μέχρι σήμερα»**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς
απόκτηση, εξ' αποστάσεως, Μεταπτυχιακού Τίτλου
Σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, τη Στρατηγική και την
Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος**

Δημήτριος Καρέλος

Ιανουάριος 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Δημήτριος Καρέλος, 2024.**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	1
Abstract	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εισαγωγή	3
1.1 Σκοπός και επιμέρους στόχοι (Προσδιορισμός θέματος).....	3
1.2 Βασικά ερευνητικά ερωτήματα.....	5
1.3 Αναγκαιότητα - Σπουδαιότητα - Χρησιμότητα του Θέματος	5
1.4 Μεθοδολογία της Έρευνας και Εργαλεία.....	7
1.5 Ερευνητικές Υποθέσεις της Εργασίας	8
1.6 Δομή της εργασίας.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Θεωρητικό Υπόβαθρο της Μελέτης και Ανάλυση Εννοιών.....	11
2.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	11
2.2 Δομικός Ρεαλισμός/Νεορεαλισμός.....	13
2.3 Ανάλυση Εννοιών	15
2.3.1 Ασφάλεια.....	15
2.3.2 Κρίση και Διαχείριση	16
2.3.3 Αναθεωρητισμός	16
2.3.4 Ισορροπία της Ισχύος	18
2.3.5 Ηγεμονία	19
2.3.6 Υποχωρητικότητα.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις πριν το 1995.....	20
3.1 Εισαγωγικά Στοιχεία	20
3.2 Η Κρίση του 1976	21
3.3 Η Κρίση του Μαρτίου 1987	24
3.4 Συμπεράσματα	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η Περιπτωσιολογική Μελέτη της Κρίσης των Ιμίων	28
4.1 Εισαγωγικά Στοιχεία	29
4.2 Το Χρονικό της Κρίσης	29
4.3 Πόλεμος διά Σημαιών	31
4.4 Προοίμιο Πολέμου	32
4.5 Η Ημέρα της Κρίσης των Ιμίων	34
4.6 Η Επόμενη Ημέρα	41
4.7 Συμπεράσματα	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Οι Ελληνοτουρκικές Κρίσεις από το 1996 - 2023	44
5.1 Κρίσεις - Συμβάντα μετά την Κρίση των Ιμίων (περίοδος 1996 - 2005)	44
5.1.1 29 Φεβρουαρίου 1996.....	44
5.1.2 17 Απριλίου 1996.....	45
5.1.3 13 Απριλίου 2005	45
5.2 Κρίσεις - Συμβάντα μετά την Κρίση των Ιμίων (περίοδος 2006 - 2023).....	46
5.2.1 23 Μαΐου 2006	46
5.2.2 29 Ιανουαρίου 2017	47
5.2.3 12 Φεβρουαρίου 2018.....	48
5.2.4 Σύλληψη Στρατιωτικών στον Έβρο (1 Μαρτίου 2018).....	50
5.2.5 Επεισόδια Μεταναστών στον Έβρο (28 Φεβρουαρίου - 27 Μαρτίου 2020).....	51
5.2.6 Παραβίαση της Ελληνικής ΑΟΖ από το ORUC REIS	54
5.3 Συμπεράσματα	57
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	65

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Δημήτριος Καρέλος.

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: «Κρίση των Ιμίων. Η διαμόρφωση των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων και η Διαχείριση των Κινδύνων Ασφάλειας από τότε μέχρι σήμερα».

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 2024 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Διονύσιος Τσιριγώτης.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δίκαιος Τσερκέζος.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Ευρυβιάδης Μάριος.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Διονύσιο Τσιριγώτη, για την καθοδήγηση, τις πολύτιμες οδηγίες που μου παρείχε, καθώς και για την άριστη συνεργασία μας, καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αδυναμία της πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδας να αφουγκραστεί τα τεκταινόμενα, εντός και εκτός συνόρων, η εν γένει πολιτική μετριότητα και η απουσία στρατηγικού στοχασμού, ευθύνονται για τη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας, όπως τις γνωρίζουμε σήμερα. Καθοριστικό παράγοντα, βέβαια, διαδραματίζει και η, ατέρμονη, αδυναμία να αντισταθούμε στις «υπαγορεύσεις» των συμμάχων μας. Οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις, κυρίως από την κρίση των Ιμίων έως και σήμερα, χαρακτηρίζονται ως εξαιρετικά εύθραστες. Συγκεκριμένα, η επιθετική ρητορική της Τουρκίας, σε συνδυασμό με τη συνεχή προκλητικότητά της, αμφισβητώντας το υφιστάμενο status quo, συνιστά μείζον πρόβλημα για την εθνική ασφάλεια της Ελλάδας, το οποίο εστιάζεται, κατά κύριο λόγο, στο Αιγαίο.

Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας είναι η αμερόληπτη αποτύπωση του χρονικού των γεγονότων, τα οποία διαδραματίστηκαν στην κρίση των Ιμίων, των προκλητικών ενεργειών και της αλυτρωτικής στάσης της Τουρκίας, της διαχείρισης αυτών από την ελληνική πλευρά και πως, όλα τα παραπάνω, συνέβαλαν στη διαμόρφωση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων, από τα τέλη του 1995 έως και σήμερα, προσδιορίζοντας, παράλληλα, τους κινδύνους ασφάλειας τους οποίους αντιμετώπισε, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους τους διαχειρίστηκε.

Τέλος, η έρευνα βασίστηκε στην αναζήτηση, εξέταση, ανάλυση και σύγκριση πρωτογενών πηγών (βιβλία, άρθρα περιοδικών, αναφορές, συνεντεύξεις εμπλεκομένων, μαρτυρίες) και δευτερογενών πηγών (επιστημονικά εγχειρίδια, ενημερωτικά δημοσιεύματα). Όλα τα παραπάνω θέτουν τα θεμέλια και συμβάλλουν, καθοριστικά, στην πραγματική αποτύπωση των γεγονότων της κρίσης των Ιμίων, αλλά και των μεταγενέστερων, βοηθώντας μας να αποκρυσταλλώσουμε άποψη για τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώθηκαν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις από το 1996 έως και σήμερα, αντικειμενικά και αμερόληπτα. Επιπλέον, αποτυπώνουν με σαφήνεια τους κινδύνους ασφάλειας, που κλήθηκε η Ελλάδα να αντιμετωπίσει, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους αποφάσισε να τους διαχειριστεί.

Λέξεις κλειδιά: Ελλάδα, Τουρκία, Ρεαλισμός, Κρίση, Ασφάλεια, Αναθεωρητισμός.

ABSTRACT

The inability of Greece's political leadership to comprehend the situation, inside and outside its borders, the general political mediocrity and the absence of strategic reflection, are responsible for shaping the relations between Greece and Turkey as we know them today. A decisive factor, of course, is also the never-ending inability to resist the "dictations" of our allies. Greek-Turkish relations, especially from the Imia crisis until today, are labelled as extremely fragile. In particular, Turkey's aggressive rhetoric, combined with its constant provocation, challenging the status quo, constitutes a major problem for Greece's national security, which is mostly focused on the Aegean.

The main objective of this dissertation is the impartial depiction of the chronicle of the events that took place in the Imia crisis, the provocative actions and the irredentist stance of Turkey, the management of these by the Greek side and how all the above contributed to the formation of Greek-Turkish relations, from the end of 1995 until today, while specifying the security risks it has confronted with and the ways in which it managed them.

Finally, the research was based on the search, examination, analysis and comparison of primary sources (books, journal articles, reports, interviews with stakeholders, testimonies) and secondary sources (scientific textbooks, informative publications). All the above establish the foundations and contribute, decisively, to the real depiction of the events of the Imia crisis, but also of the subsequent ones, helping us to clarify the way in which Greek-Turkish relations were shaped from 1996 until today, objectively and impartially. In addition, they illustrate with clarity the security risks, that Greece had to confront with, as well as the ways in which she decided to deal with.

Key issues: Greece, Turkey, Realism, Crisis, Security, Revisionism.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Σκοπός και επιμέρους στόχοι (Προσδιορισμός θέματος)

Σκοπός του συγκεκριμένου πονήματος, πέραν της αντικειμενικής καταγραφής και ανάλυσης των κυριότερων ελληνοτουρκικών εντάσεων από το 1996 και εντεύθεν, με επίκεντρο τα γεγονότα της κρίσης των Ιμίων, είναι να παρουσιάσει τη διηνεκώς αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας και τις στρατηγικές συνέπειες που απορρέουν για την Ελλάδα. Επιπλέον, να αποτυπώσει το θεωρητικό πλαίσιο που χαρακτηρίζει τον τουρκικό αναθεωρητισμό, να εξετάσει την εξωτερική της πολιτική και κατά πόσο αυτή μεταβλήθηκε μέχρι σήμερα, υιοθετώντας τη νεορεαλιστική προσέγγιση και χρησιμοποιώντας το εργαλείο της ισχύος των κρατών και της αναρχίας που επικρατεί στο διεθνές σύστημα. Παράλληλα, μέσα από την ανάλυση της ανωτέρω κρίσης, θα αναδειχθούν οι αδυναμίες του εθνικού συστήματος διαχείρισης κρίσεων, κάποιες από τις οποίες δεσπόζουν μέχρι σήμερα ανεπίλυτες, παρουσιάζοντας σίγουρα κάποια βελτίωση από τότε (Παπαχελάς, 2023). Παρεπόμενο όλων αυτών των παραγόντων και προϊόν, πρωτίστως, του τουρκικού ρεβιζιονισμού, αποτέλεσαν οι διαρκείς και συνεχώς αυξανόμενες προκλητικές και παράνομες ενέργειες - αξιώσεις της Άγκυρας και η αμφισβήτηση της ελληνικής υφαλοκρηπίδας, με σκοπό την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονάνθρακα στο Αιγαίο, δημιουργώντας επιπλέον κινδύνους για την ασφάλεια της χώρας και της γεωπολιτικής της θέσης, αυξάνοντας έτσι τη ρευστότητα στην ευρύτερη περιοχή της Αν. Μεσογείου.

Στη διαχρονία των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, η γείτονα χώρα, εκμεταλλευόμενη την απειλή χρήσης βίας, ασκεί μια πολιτική εντάσεων η οποία στηρίζεται στην πρόκληση ελεγχόμενων κρίσεων και συγκρούσεων χαμηλής έντασης, έχοντας ως αντικειμενικό σκοπό τη δημιουργία τετελεσμένων στο Αιγαίο και κατ' επέκταση στην Αν. Μεσόγειο. Εν συνεχεία, η επιδίωξη άσκησης εξαναγκαστικής διπλωματίας, να «οδηγήσει» δηλαδή την Ελλάδα σε διαπραγματεύσεις, μέσω της απειλής χρήσης βίας, όπως στην περίπτωση των Ιμίων, εξυπηρετεί τις ιμπεριαλιστικές τις τάσεις, υποσκάπτοντας την ελληνική κυριαρχία και εδραιώνοντας αυτήν ως περιφερειακή δύναμη (Θεοδωρίσης, 2021).

Η κρίση του 1996 έθεσε τις ελληνοτουρκικές σχέσεις σε διαφορετική τροχιά, οδηγώντας αυτές σε μια παραλίγο πολεμική σύγκρουση με οδυνηρές συνέπειες για τις ίδιες, αλλά και για ένα ευρύ φάσμα δρώντων με κυριότερους το NATO (North Atlantic Treaty Organization - Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου), την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ). Αναφορικά με τον χειρισμό και την έκβαση της κρίσης, οι ευθύνες της πολιτικής ηγεσίας ήταν καθοριστικές, ενώ η πραγματοποίηση κατά συρροή σφαλμάτων, τόσο από την πολιτική όσο και από τη στρατιωτική ηγεσία, κόστισαν στην Ελλάδα μια ήττα, παρά το γεγονός ότι δεν πολέμησε εκείνη την νύχτα. Κύριο απότοκο, της εν λόγω κρίσης, αποτέλεσε το γεγονός ότι υπεισήλθε στην τουρκική ατζέντα, για το Αιγαίο και τις εν γένει ελληνοτουρκικές διαφορές, ο όρος “γκρίζα ζώνη”, που χρησιμοποιείται για να καταδείξει μια περιοχή με αδιευκρίνιστη εδαφική κυριαρχία (Παούνης 2013, σ. 291). Τα μεθοδευμένα, εν τέλει, γεγονότα της κρίσης του 1996 οδήγησαν «τεχνηέντως» στη διαμόρφωση ενός «στημένου» περιβάλλοντος, τα χαρακτηριστικά του οποίου είχαν ήδη προαποφασιστεί, με πρωταγωνιστές τις ΗΠΑ και την Τουρκία. Ειδικότερα, η Ελλάδα, οδηγήθηκε, τελικώς, σε απευθείας διμερή διάλογο με την Τουρκία, με σκοπό τη διαπραγμάτευση επί όλων των θεμάτων του Αιγαίου και σύναψη θεσμοθετημένης συμφωνίας, όπως και ευοδώθηκε την 8 Ιουλίου 1997 με την υπογραφή της Συμφωνίας της Μαδρίτης (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σ. 380).

Βέβαια, το παραπάνω γεγονός, αποτέλεσε εφαλτήριο για τη δραστικότερη και πιο ενεργητική αξίωση, από πλευράς Τουρκίας, επιπλέον κυριαρχικών δικαιωμάτων και εδαφών στο Αιγαίο (Παούνης 2013, σ. 7). Συγκεκριμένα, 20 χρόνια περίπου μετά, ο Ταγίπ Ερντογάν, μέσω δηλώσεων του, αμφισβήτησε ευθέως τη Συνθήκη της Λωζάννης, αποκαλύπτοντας, με αυτό τον τρόπο, τον ξεκάθαρο στόχο της Τουρκίας στο Αιγαίο, που δεν ήταν άλλος από τη «δίκαιη μοιρασιά» του, εστιάζοντας στην υφαλοκρηπίδα και στις θαλάσσιες ζώνες.

Οι επιμέρους στόχοι που τίθενται αφορούν στην παρουσίαση πρώτον, των τουρκικών προκλήσεων εθνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο, δεύτερον, των ενεργειών της Ελλάδας, για τη διαχείριση της τουρκικής επιθετικότητας, κατά τη διάρκεια της εν λόγω κρίσης, τρίτον, του ρόλου του NATO, της ΕΕ και ειδικότερα, των ΗΠΑ, στην ελληνοτουρκική σύγκρουση στο Αιγαίο - Ανατολική Μεσόγειο, τέταρτον, του ιστορικού

των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί από την περίοδο, λίγο πριν από την κρίση των Ιμίων, πως εξελίχθηκαν στο διάστημα μετά το πέρας αυτής και τελικώς, σε τι επίπεδο βρίσκονται στη σημερινή εποχή και πέμπτον, των κινδύνων ασφάλειας, τους οποίους κλήθηκε η Ελλάδα να αντιμετωπίσει και αντιμετωπίζει μέχρι σήμερα, καθώς και τις μεθόδους που υιοθέτησε για τη διαχείρισή τους.

1.2 Κύρια ερευνητικά ερωτήματα

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας είναι τα κάτωθι:

- α. Ποιες οι ενέργειες της Τουρκίας που υποδεικνύουν άκρατη προκλητικότητα και επιθετικότητα στο Αιγαίο, αποτελώντας κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια;
- β. Ποιοι οι τρόποι και η στάση της ελληνικής πλευράς αναφορικά με τη διαχείριση της τουρκικής αυτής συμπεριφοράς;
- γ. Ποιος ο ρόλος των ΗΠΑ, της ΕΕ και του ΝΑΤΟ στην εξέλιξη των γεγονότων της κρίσης των Ιμίων;
- δ. Ποια η κατάσταση των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας ακριβώς πριν την έναρξη της κρίσης των Ιμίων, κατά τη διάρκειά της και μετά το πέρας αυτής; Ποιες οι υφιστάμενες σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών;
- ε. Ποιους κινδύνους ασφάλειας αντιμετώπισε η Ελλάδα κατά την ανωτέρω κρίση και ποιους τρόπους διαχείρισης επέλεξε; Ποιοι οι κίνδυνοι και ποιοι οι τρόποι διαχείρισης στη σημερινή εποχή;

1.3 Αναγκαιότητα - Σπουδαιότητα - Χρησιμότητα του Θέματος

Η κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (1991) επέφερε μεταβολές στην κατανομή ισχύος στο παγκόσμιο σύστημα, έχοντας ως αποτέλεσμα την μετάβαση από το διπολικό μεταψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα στο μονοπολικό. Η «νέα διεθνής τάξη», η οποία «συνοδεύτηκε» από ανακατανομές στα σύνορα, στην εδαφική επικράτεια και στους συντελεστές ισχύος, «πυροδότησε» μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού προτεραιοτήτων, συμφερόντων και ρόλων στα μεγάλα κράτη της Ευρώπης και της Ασίας. Από την πλευρά της, η Ελλάδα, μετά το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου, ευρισκόμενη σε ένα μεταβατικό στάδιο, προσπαθούσε να

προσδιορίσει την θέση και το ρόλο της στη Βαλκανική Χερσόνησο, σε αντίθεση με την Τουρκία, η οποία είχε ξεκαθαρίσει τους στόχους της, επιζητώντας νέο και αναβαθμισμένο ρόλο, καθώς και πιο σημαντική θέση τόσο στα Βαλκάνια και την Αν. Μεσόγειο, όσο και στην Νοτιοανατολική Ασία (Τσιριγώτης 2021, σσ. 227-228).

Η έως και σήμερα επιλογή πολιτικής κατευνασμού, οι συμφωνίες Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (MOE) και η συνεχής προσφυγή στις ΗΠΑ, με σκοπό τη διαμεσολάβησή τους, αναφορικά με τα εθνικά θέματα της Ελλάδας, δεν συνέβαλε τελικώς στην προστασία των εθνικών μας συμφερόντων. Ομοίως και το NATO του οποίου η απουσία, ιδιαίτερα στην περίπτωση των Ιμίων, ήταν ιδιαίτερα αισθητή. Η ουσία της εν λόγω κρίσης έγκειται στην τουρκική αμφισβήτηση της εθνικής κυριαρχίας επί ελληνικών εδαφών και στην επιδίωξη πραγματοποίησης διαλόγου, με κύριο στόχο την επίλυση του συνόλου των ελληνοτουρκικών διαφορών, που η Τουρκία εγείρει μονομερώς στο Αιγαίο και την Αν. Μεσόγειο (Λυμπέρης 2009, σσ. 18-19). Το γεωστρατηγικό παιχνίδι μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, του οποίου οι απαρχές προσδιορίζονται στον 19^ο αιώνα, συνεχίζεται αμείωτο μέχρι σήμερα, ενώ η αναθεωρητική στάση της Άγκυρας, σε συνδυασμό με τα συμφέροντα των πλείστων ισχυρών χωρών, έρχονται σε σύγκρουση με τα εθνικά μας συμφέροντα (Λυμπέρης 2009, σσ. 599). Ειδικότερα, η αυξανόμενη τουρκική επιθετικότητα από το 1974 και έπειτα, με την εισβολή στην Κύπρο και την παράνομη κατοχή του ενός τρίτου των εδαφών της, οι ελληνοτουρκικές κρίσεις του 1976, 1987 και 1996, η τουρκική διακήρυξη για *casus belli*, σε ενδεχόμενη επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στα 12 ν.μ, σε συνδυασμό με την αδιάκοπη και έμπρακτη αμφισβήτηση του καθεστώτος σε θάλασσα, ξηρά και αέρα, αποτυπώνουν ξεκάθαρα τα κίνητρα της γείτονα χώρας (Τσιριγώτης 2021, σ. 232).

Συναφώς, η σπουδαιότητα της παρούσας εργασίας, έγκειται στο γεγονός ότι η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας, η οποία κρίνεται ως συνεχώς κλιμακούμενη, υλοποιείται μέσα από ένα σύνολο ενεργειών, το οποίο πλέον κρίνεται ως περισσότερο απρόβλεπτο και σθεναρό, επηρεάζοντας άρδην τις χώρες της Ανατολής, εγγύς σε αυτήν, την Ελλάδα και κατ' επέκταση το NATO, την ΕΕ, όπως επίσης και τις μεγάλες χώρες που διατηρούν συμφέροντα σε αυτές. Επιπλέον, κρίνεται ως μείζονος σημασίας, ο εντοπισμός και η ανάδειξη των στοιχείων που καθορίζουν και

μεταβάλλουν την τουρκική συμπεριφορά, διότι θα μας οδηγήσουν στο να αντιληφθούμε τις προθέσεις, καθώς και τη γενικότερη πολιτικοστρατιωτική ατζέντα της Τουρκίας, θέτοντας ως αντικειμενικό σκοπό την υιοθέτηση μιας ρεαλιστικής προσέγγισης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και την άμβλυνση των μεταξύ μας διαφορών, με γνώμονα την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων και την εξασφάλιση των απαραίτητων συνθηκών ασφάλειας.

1.4 Μεθοδολογία της Έρευνας και Εργασία

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί, για την υλοποίηση της έρευνας, είναι η μελέτη περίπτωσης της κρίσης των Ιμίων, αλλά και αυτών που ακολούθησαν από τότε έως και σήμερα, υψηλής ή χαμηλής έντασης, αποτυπώνοντας τις ενέργειες των δύο χωρών σε πολιτικό - διπλωματικό - στρατιωτικό επίπεδο, με σκοπό την αξιολόγηση των κρίσεων και της διαχείρισής τους, όπως επίσης και τον εντοπισμό των κινδύνων ασφάλειας που προκύπτουν εις βάρος της Ελλάδας (Ζαφειρόπουλος 2015, σ. 34). Η πολυπλοκότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εν λόγω θέματος «επέβαλαν» την επιλογή της συγκεκριμένης τεχνικής, η οποία συνεπάγεται την ενδελεχή και λεπτομερή ανάλυση της ανωτέρω περίπτωσης, καθώς και τον έλεγχο των ερευνητικών υποθέσεων που τίθενται εξ' αρχής (Bryman 2016, pp. 27, 35), σύγκριση, δηλαδή, των αποτελεσμάτων που θα προκύψουν για την επαλήθευση ή απόρριψη των αρχικών υποθέσεων εργασίας.

Για την υλοποίηση της εν λόγω ερευνητικής εργασίας, διεξήχθη ποιοτική έρευνα η οποία στηρίχθηκε στην ανάλυση κυρίως δευτερεύουσας βιβλιογραφίας, αλλά και συγκεκριμένων πρωτογενών πηγών, εξετάζοντας την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, επιστημονικά άρθρα, μαρτυρίες και συνεντεύξεις από τους εμπλεκόμενους, καθ' όποιονδήποτε τρόπο, στην κρίση του 1996, εφημερίδες και ιστότοπους (Ζαφειρόπουλος 2015, σσ. 41, 281-293).

Τέλος, για την ανάλυση της κρίσης των Ιμίων και των μεταγενέστερων ελληνοτουρκικών κρίσεων, καθώς και για την εξήγηση της συμπεριφοράς των δύο κρατών στο διεθνές σύστημα, θα αξιοποιήσουμε ως ερμηνευτικό εργαλείο την νεορεαλιστική προσέγγιση των Διεθνών Σχέσεων. Επίσης, θα αναλυθούν οι έννοιες

της ασφάλειας, της διαχείρισης κρίσης, του αναθεωρητισμού, της ισορροπίας ισχύος, καθώς και της ηγεμονίας και υποχωρητικότητας, με σκοπό την οριοθέτηση του πεδίου πάνω στο οποίο θα στηριχτεί η ανάλυση των δεδομένων.

1.5 Ερευνητικές Υποθέσεις της Εργασίας

«Ερευνητική υπόθεση καλείται μια πρόβλεψη σχετικά με ένα συγκεκριμένο γεγονός ή μια σχέση μεταξύ μεταβλητών». Πριν τον καθορισμό των ερευνητικών υποθέσεων κρίνεται αναγκαίο να προσδιοριστούν οι μεταβλητές και τα είδη τους, για την ανάπτυξη των θεωριών στα πλαίσια της έρευνας και την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα. Οι κατηγορίες των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν είναι οι εξής: ανεξάρτητες μεταβλητές (επηρεάζουν τα αποτελέσματα τη μελέτης), εξαρτημένες μεταβλητές (αποτελούν το αποτέλεσμα της επίδρασης των ανεξάρτητων μεταβλητών) και παρεμβαίνουσες (μεταδίδουν την επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής στην εξαρτημένη) (Creswell John & David 2019, pp.177, 182). Στην παρούσα περίπτωση, ανεξάρτητη μεταβλητή, αποτελεί η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας και η επιθετική εξωτερική πολιτική που ασκεί, εξαρτημένες μεταβλητές, οι κρίσεις, η διαχείριση των κρίσεων από ελληνικής πλευράς, οι ενέργειες, κυρίως, της Ελλάδας σε πολιτικό - διπλωματικό - στρατιωτικό επίπεδο και δευτερευόντως της Τουρκίας, οι προκύπτοντες κίνδυνοι ασφάλειας και τέλος, παρεμβαίνουσα μεταβλητή, η εμπλοκή των ΗΠΑ ως επιδιαιτητής της κρίσης και η ελληνική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Αρχική υπόθεση σε αυτήν την εργασία είναι ότι η κρίση των Ιμίων οφείλεται στην αναθεωρητική τουρκική στάση, όπως επίσης και το σύνολο των κρίσεων που ακολούθησαν, αξιώνοντας έκνομα ελληνικά εδάφη, στην προσπάθειά της να καταστεί περιφερειακή δύναμη στο Αιγαίο και κατ' επέκταση στην Αν. Μεσόγειο.

Οι υποθέσεις εργασίας, που τίθενται προς έλεγχο, στην παρούσα διπλωματική εργασία, είναι οι κάτωθι:

α. Οι ΗΠΑ διαδραμάτισαν θετικό, ως προς την ελληνική πλευρά, ρόλο στην έκβαση της Ελληνοτουρκικής έντασης, καθ' όλη τη διάρκεια των γεγονότων της κρίσης των Ιμίων.

β. Το στρατιωτικό τακτικό πλεονέκτημα που κατείχε η Ελλάδα, πριν την έναρξη των διαπραγματεύσεων, απωλέστηκε λόγω υπαιτιότητάς της.

γ. Ο ρόλος των ΜΜΕ, εκατέρωθεν, αποδείχθηκε «ζημιογόνος» για την εξέλιξη των γεγονότων της κρίσης.

δ. Η δημιουργία γκρίζας ζώνης «κατακερμάτισε» το status quo της Ελλάδας στο Αιγαίο και «άνοιξε τον ασκό του Αιόλου», εντείνοντας τις παράνομες τουρκικές διεκδικήσεις και αξιώσεις στο Αιγαίο, αλλά και στην ευρύτερη ελληνική επικράτεια.

1.6 Δομή της εργασίας

Η διάρθρωση της παρούσας εργασίας υλοποιείται σε πέντε κεφάλαια. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο, που αποτελεί και την εισαγωγή της μελέτης, γίνεται μια σύντομη περιγραφή της επικρατούσας πολιτικής κατάστασης σε Ελλάδα και Τουρκία, καθορίζεται ο κύριος στόχος της διπλωματικής εργασίας και αποτυπώνονται τα συμπεράσματα - ευρήματα αυτής. Έπειτα, τίθενται τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα, στα οποία καλείται να απαντήσει η εν λόγω μελέτη, το περιεχόμενο των οποίων επικεντρώνεται, βασιζόμενο στην κρίση των Ιμίων, στη ρεβιζιονιστική τουρκική πολιτική και στους κινδύνους ασφάλειας που «αναδύονται», εξαιτίας αυτής, για την χώρα μας, καθώς και στους τρόπους διαχείρισής τους από την Ελλάδα. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, αρχομένης από την κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και την αποτύπωση της συμπεριφοράς και των στόχων τους, σε γεωστρατηγικό και γεωπολιτικό επίπεδο. Διατυπώνονται, επίσης, οι λόγοι που αντικατοπτρίζουν τη σημασία και τη σπουδαιότητα του εξεταζόμενου θέματος. Ακολουθεί ο προσδιορισμός της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε, αλλά και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη διεκπεραίωση της έρευνας, στο ευρύτερο πλαίσιο της θεωρητικής και εμπειρικής ανάλυσης των δεδομένων. Τελικώς, προσδιορίζονται και επεξηγούνται οι ανεξάρτητες, εξαρτημένες και παρεμβαίνουσες μεταβλητές της εργασίας και εξάγονται οι ερευνητικές υποθέσεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα υλοποιηθεί η θεωρητική θεμελίωση της διπλωματικής εργασίας, συνεπικουρούμενη από την εννοιολογική απόδοση βασικών όρων, για την ολιστική επεξήγηση και κατανόησή της, αλλά και μια βραχεία βιβλιογραφική

ανασκόπηση, βασιζόμενη στις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση της μελέτης. Συγκεκριμένα, θα στηριχθεί στην ανάλυση της νεορεαλιστικής - δομικής προσέγγισης, για την εξέταση, πρωτίστως, της κρίσης των Ιμίων και κατόπιν, των σημαντικότερων μεταγενέστερων κρίσεων, των συμπεριφορών των δύο γειτονικών χωρών και των κινδύνων ασφάλειας που δημιουργήθηκαν εις βάρος της Ελλάδας, εστιάζοντας στις έννοιες της ασφάλειας, της κρίσης και διαχείρισης αυτής, του αναθεωρητισμού, της ισορροπίας ισχύος, καθώς και της ηγεμονίας και υποχωρητικότητας.

Επιπρόσθετα, το τρίτο κεφάλαιο, διαπραγματεύεται τις ελληνοτουρκικές κρίσεις πριν από αυτήν του 1996, όπου αποτυπώνεται το επίπεδο των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας, καθώς και η επικρατούσα πολιτικοστρατιωτική κατάσταση. Επίσης, προσδιορίζονται οι απαρχές των τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο και η ελληνική αντίδραση στον τουρκικό ρεβιζιονισμό, δίνοντας έμφαση στους αναδυόμενους κινδύνους ασφάλειας. Αμέσως μετά, στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύονται, εκτενώς και κατά χρονική προτεραιότητα, το σύνολο των ενεργειών - συμβάντων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της κρίσης των Ιμίων, επισημαίνοντας και περιγράφοντας τους κινδύνους ασφάλειας που απορρέουν από αυτήν, όπως επίσης και τη στάση Ελλάδας - Τουρκίας σε πολιτικό - διπλωματικό - στρατιωτικό επίπεδο. Θα επικεντρωθεί στις συνθήκες διεξαγωγής, καθώς και την επικρατούσα κατάσταση τόσο στο εσωτερικό της Τουρκίας, όσο και στις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών. Θα περιγραφεί το πλαίσιο λήψης απόφασης, για κάθε μια από τις δύο χώρες, στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσης, καθώς και ο ρόλος που διαδραμάτισε πολιτική και στρατιωτική ηγεσία εκατέρωθεν.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, θα πραγματοποιηθεί μία μνεία και σύντομη μελέτη των κυριότερων ελληνοτουρκικών κρίσεων, χαμηλής και υψηλής έντασης, από το 1996 έως και σήμερα, καταδεικνύοντας τους αντίστοιχους κινδύνους ασφάλειας, εστιάζοντας στον τρόπο διαχείρισής τους, από την κάθε πλευρά, στη συμπεριφορά των δύο χωρών, με βάση την εκάστοτε κρίση, καθώς και στις συνθήκες που αυτές δημιούργησαν, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση, τελικώς, των σχέσεων των δύο κρατών όπως ισχύουν σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Θεωρητικό Υπόβαθρο της Μελέτης και Ανάλυση Εννοιών

Στόχος, του εν λόγω κεφαλαίου, είναι ο προσδιορισμός του εννοιολογικού και θεωρητικού πλαισίου πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η ερευνητική εργασία, καθώς και η εννοιολογική απόδοση συγκεκριμένων βασικών όρων, οι οποίοι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με το εξεταζόμενο θέμα. Το θεωρητικό πλαίσιο βασίζεται στην θεωρία του δομικού ρεαλισμού/νεορεαλισμού και οι βασικοί όροι που θα αναλυθούν είναι αυτοί της ασφάλειας, της κρίσης και διαχείρισης αυτής, του αναθεωρητισμού και της ισορροπίας της ισχύος. Επιπλέον, θα εξεταστεί και η επιλογή συμπεριφοράς στο διεθνές σύστημα, των κρατών Ελλάδας και Τουρκίας, οι οποίες είναι η ηγεμονία και η υποχωρητικότητα (κατευνασμός), αντίστοιχα (Κουσκουβέλης 2007, σσ. 192, 204).

2.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η παρούσα εργασία στοχεύει, μέσα από την περιπτωσιολογική μελέτη των γεγονότων της ελληνοτουρκικής κρίσης των Ιμίων, να ανιχνεύσει και να αποτυπώσει τους σημαντικότερους κινδύνους ασφάλειας που αναδύονται για την Ελλάδα, αφού πρώτα πραγματοποιηθεί μια σύντομη μνεία στις σημαντικότερες κρίσεις, πριν την ανωτέρω περίοδο και συγκεκριμένα, σε αυτές του 1976 και 1987. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν οι κυριότερες κρίσεις, χαμηλής ή υψηλής έντασης, που έλαβαν χώρα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, έκτοτε μέχρι και σήμερα. Κοινή συνισταμένη, των υπόψη κρίσεων, αποτελεί ο τουρκικός αναθεωρητισμός, ο οποίος κορυφώθηκε και παγιώθηκε με την κρίση του 1996 και έφτασε στα γνωστά, τοις πάσι, σημερινά επιπέδα. Κατόπιν, λαμβάνοντας υπόψη τις εν λόγω προκλήσεις, θα αναδειχθούν οι συνέπειες του αναθεωρητισμού της Τουρκίας στον τομέα της ασφάλειας, αλλά και στην αναπόφευκτη και στοχευμένη επέκτασή τους τόσο στο θέμα της εδαφικής ακεραιότητας, όσο και σε αυτό της άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. Τέλος, υλοποιείται μια συγκριτική ανάλυση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και πως αυτές διαμορφώθηκαν, από το 1995 έως και σήμερα, εξετάζοντας συνοπτικά και το ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΗΠΑ (ως κύριος δρών), αλλά και οι συνασπισμοί του ΝΑΤΟ και της ΕΕ, στη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε, για τη συγγραφή αυτού του πονήματος, παραθέεται ενδεικτικά, όπως παρακάτω. Ο Ναύαρχος ε.α Λυμπέρης, ασκώντας τα καθήκοντα του Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (Α/ΓΕΕΘΑ), την περίοδο της Κρίσης των Ιμίων, αναφέρεται στη διαχείριση των τουρκικών προκλήσεων εθνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο. Συγκεκριμένα, αναλύει εκτενώς τη συνεργασία μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής συνεργασίας, παρουσιάζοντας τις βαθιές παθογένειές της, την λειτουργία των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ), καθώς και τον άκρως ενεργό ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΗΠΑ, σε πλήρη αντίθεση με αυτόν του ΝΑΤΟ και της ΕΕ, κατά τη διάρκεια των γεγονότων της κρίσης στο Αιγαίο, συμβάλλοντας στην αξιολόγηση του χειρισμού της εν λόγω κρίσης (Λυμπέρης, 2014). Επίσης, παρουσιάζει απρόσκοπτα την αλήθεια περί των γεγονότων της κρίσης, με μια εις βάθος ανάλυση, εστιάζοντας στο θέμα των κρίσεων και των χειρισμών τους, παραθέτοντας και σχολιάζοντας, παράλληλα, το ρόλο του ΝΑΤΟ, της ΕΕ και των ΗΠΑ στην ελληνοτουρκική σύγκρουση στο Αιγαίο (Λυμπέρης, 2009, 2014). Έπειτα, οι Έλλης και Ιγνατίου στο βιβλίο τους (Έλλης & Ιγνατίου, 2009), παρουσιάζουν το ιστορικό της κρίσης των Ιμίων, όπως αυτά κατεγράφησαν στα έγγραφα - τηλεγραφήματα μεταξύ του Λευκού Οίκου, του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών (ΥΠΕΞ), των Πρεσβειών (ΗΠΑ - Ελλάδα - Κύπρου - Τουρκίας) και άλλων υπηρεσιών, αποτυπώνοντας τον τρόπο με τον οποίο οι Αμερικανοί παρακολούθησαν, κατέγραψαν και αξιολόγησαν τα ανωτέρω γεγονότα, τη στάση ελληνικής και τουρκικής πολιτικής ηγεσίας, καθώς και τις ενέργειες και των τριών δρώντων. Στη συνέχεια, ο Διονύσιος Τσιριγώτης (2021), καταδεικνύει τον τουρκικό αναθεωρητισμό, ο οποίος αντικατοπτρίζεται μέσα από το σύγχρονο στρατηγικό δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», στο οποίο η Τουρκία επιδιώκει να δώσει πάση θυσία σάρκα και οστά, με την αδιάκοπη και συνεχώς αυξανόμενη επιθετική της στάση, σε Ελλάδα και Κύπρο, να φανερώνεται ποικιλοτρόπως και πολυδιάστατα. Επιπλέον, λαμβάνοντας ως γνώμονα τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το ανωτέρω τουρκικό δόγμα, αναλύονται οι διμερείς σχέσεις και καταδεικνύονται τα στοιχεία εκείνα, για τις πολιτικοστρατηγικές συμπεριφορές των κυβερνήσεων, που συμβάλλουν στην τελεσφόρα επίλυση διαφορών, προτάσσοντας το εθνικό συμφέρον. Επιπρόσθετα, ο Νικόλαος Παούνης (2013), εξιστορεί ενδελεχώς τα γεγονότα του Ιανουαρίου του 1996, που είχαν ως αποτέλεσμα να οδηγηθεί η Ελλάδα και η Τουρκία στα πρόθυρα ένοπλης σύρραξης, αλλά και των μετέπειτα κρίσεων, εστιάζοντας στην αδυναμία στρατηγικής διαχείρισης αυτής από την πλευρά της Ελλάδας.

2.2 Δομικός Ρεαλισμός/Νεορεαλισμός

Ο ρεαλισμός, μια από τις δεσπόζουσες προσεγγίσεις της παγκόσμιας πολιτικής, καταδεικνύει ως κύρια χαρακτηριστικά της την ισχύ και το συμφέρον. Συναφώς, η κεντρική ιδέα της εν λόγω θεωρίας δύναται να αποδωθεί συνοπτικά με τη μορφή μιας εξίσωσης όπου το άθροισμα του εγωϊσμού και της αναρχίας ισοδυναμεί με την πολιτική της ισχύος, έχοντας ως αποτέλεσμα, βέβαια, τη δημιουργία δύο διαφορετικών σχολών σκέψης. Από την μία πλευρά, ο κλασσικός ρεαλισμός, που «μεταφράζει» την πολιτική της ισχύος με βάση τον εγωισμό και από την άλλη, ο δομικός ρεαλισμός ή νεορεαλισμός, με βάση την αναρχία (Heywood 2013, pp. 114-115). Αυτός ο νέος τρόπος σκέψης (νεορεαλισμός), έκανε την εμφάνισή του τη δεκαετία του 1970, μέσα από το έργο του Kenneth Waltz, *“Theory of International Politics”*, αμφισβητώντας τον κλασσικό ρεαλισμό. Κατά τον Waltz (1979, p. 124), οι θεωρίες της διεθνούς πολιτικής μπορούν να αναλυθούν με βάση τρεις συνισταμένες: άτομο - κράτος - διεθνές σύστημα. Ο δομικός ρεαλισμός, χρησιμοποιώντας τη συστημική θεωρία, ερμηνεύει τη συμπεριφορά των κρατών με βάση τη δομή του διεθνούς συστήματος. Επίκεντρο αποτελεί το διεθνές σύστημα και όχι το κράτος, δίνοντας, ταυτόχρονα, έμφαση στις συνέπειες της αναρχίας (Heywood 2013, p. 115).

Σύμφωνα με τους ρεαλιστές, η αναρχία, κυριαρχούσα διεθνώς, είναι υπεύθυνη για την πρόκληση εντάσεων και συγκρούσεων, καθιστώντας την πιθανότητα πρόκλησης πολέμου σχεδόν βέβαιη, κυρίως, για τους εξής λόγους: τα κράτη είναι ξεχωριστές, αυτόνομες και τυπικά ισοδύναμες πολιτικές οντότητες και πρέπει να είναι ικανά να εξασφαλίζουν τα συμφέροντά τους, στηριζόμενα σε ίδιες δυνάμεις, αναπτύσσοντας λοιπόν ένα σύστημα αυτοβοήθειας. Δεύτερον, οι σχέσεις, που καλλιεργούν τα κράτη μεταξύ τους, έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα την αβεβαιότητα και την καχυποψία και αποτυπώνονται με τον όρο «δίλημμα ασφάλειας». Ειδικότερα, το σύνολο των ενεργειών, στις οποίες προβαίνει ένα κράτος, προς ενίσχυση της εθνικής του ασφάλειας, ερμηνεύονται ως επιθετική πρωτοβουλία από άλλα κράτη, με αποτέλεσμα να προκαλούνται στρατιωτικές αντιδράσεις, καθόσον τα κίνητρα αυτού δεν είναι γνωστά. Τρίτον, αντικειμενικό σκοπό των κρατών αποτελούν τα συγκριτικά κέρδη, το οποίο ισοδυναμεί με διατήρηση και βελτίωση της θέσης τους, έναντι των άλλων κρατών, στοιχείο το οποίο λειτουργεί ανασταλτικά για τη διακρατική συνέργεια, περιορίζοντας ταυτόχρονα το ρόλο και την αποτελεσματικότητα των

διεθνών οργανισμών (Heywood 2013, pp. 123-124). Συμπερασματικά, το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και λειτουργεί με τους δικούς του κανόνες, οι οποίοι απορρέουν από την κατανομή της ισχύος και συνεπώς, είναι ανεξάρτητοι από αυτούς του διεθνούς δικαίου. Μεταξύ των κρατών κυριαρχεί ο ολοκληρωτικός ανταγωνισμός, στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν ισχύ και να εξασφαλίσουν πλεονεκτήματα, με σκοπό την μεγιστοποίηση της ασφάλειάς τους. Τέλος, οι πιέσεις που ασκούνται από το διεθνές σύστημα, εξαιτίας της κατανομής ισχύος, δύναται να μεταβάλλουν έως και να προσδιορίσουν τη συμπεριφορά ενός κράτους (Κουσκουβέλης 2007, σ. 65).

Επιπρόσθετα, οι ανάγκες της πολιτικής, προκύπτουν από τον ανεξέλεγκτο ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών, οι οποίες, μπορούν να αποτελέσουν το εφιαλτήριο, εάν τα κράτη σχεδιάσουν με βάση αυτές, για την ανακάλυψη των πολιτικών εκείνων που θα εξυπηρετήσουν καλύτερα τα συμφέροντά τους. Η επιτυχία συνιστά την τελική δοκιμασία της πολιτικής και ορίζεται ως διατήρηση και ενίσχυση του κράτους (Waltz 1979, p. 117). Επιπλέον, η ισχύς, αποτελεί τη βάση για κάθε πολιτισμένη ζωή, ενώ δεν υφίσταται ασφάλεια για μια χώρα, η οποία επιδιώκει να γίνει τόσο ισχυρή, όσο και ο πιθανός εχθρός της. Ένα κράτος, για να βρίσκεται σε θέση να επιτύχει τον αντικειμενικό του σκοπό, πρέπει να διαθέτει συνδυασμό ισχύος με κατάλληλη διπλωματία κατά την απειλή χρήσης βίας. Η πολιτική και η ισχύς αποτελούν αλληλένδετες έννοιες (Λυμπέρης 2009, σ. 78). Τέλος, σύμφωνα με τον Kissinger (1994, p.19), για να επέλθει σταθερότητα σε ένα διεθνές σύστημα, απαιτείται η ύπαρξη μιας γενικά αποδεκτής νομιμότητας, δηλαδή, μιας διεθνούς συμφωνίας που θα καθορίζονται όλες οι απαραίτητες ρυθμίσεις. Βασικός στόχος όλων των δρώντων του διεθνούς συστήματος είναι η σταθερότητα, η οποία προκύπτει μέσω της ισορροπίας δυνάμεων, που είναι απαραίτητη για την ύπαρξη ειρήνης. Βέβαια, σε κατάσταση έντασης ή κρίσης, η διπλωματία έχει τον πρωτεύοντα ρόλο, ενώ καίριο ρόλο διαδραματίζουν, δευτερευόντως, το αμοιβαίο συμφέρον, η ύπαρξη ισχυρής στρατιωτικής ισορροπίας και η ευελιξία στην αμυντική στάση.

Λαμβάνοντας ως θεμέλιο τη νεορεαλιστική προσέγγιση, καθώς και όλα τα παραπάνω από αυτήν, απορρέοντα στοιχεία, θα αναλύσουμε τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, αρχικά, με την περιπτωσιολογική μελέτη της κρίσης των Ιμίων και στη συνέχεια με την μελέτη των αντίστοιχων σημαντικότερων κρίσεων μεταξύ 1996 έως και σήμερα, με απώτερο στόχο την κατάδειξη της αναθεωρητικής πολιτικής της Τουρκίας,

των κινδύνων ασφάλειας που αναδύονται για την ελληνική εξωτερική πολιτική, τη συγκριτική ανάλυση των κρίσεων μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας, αλλά και τη διαχείριση, από ελληνικής πλευράς, των εν λόγω κρίσεων.

2.3 Ανάλυση Εννοιών

Η εννοιολογική ανάλυση, η οποία θα ακολουθήσει, έχει ως στόχο την ερμηνεία και την αποσαφήνιση του νοήματος συγκεκριμένων όρων και εννοιών, που είναι άρρηκτα συνυφασμένες με την θεωρητική προσέγγιση του νεορεαλισμού ή αποτελούν απόρροια αυτής και η οποία θα χρησιμοποιηθεί για να ερμηνεύσει το εξεταζόμενο θέμα. Η ανωτέρω ανάλυση θα συμβάλλει, επιπλέον, στην αρτιότερη επεξήγηση και μελέτη των ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων εργασίας, που έχουν τεθεί εξ' αρχής, συντείνοντας, τελικώς, στην εξαγωγή έγκυρων και ορθολογικών συμπερασμάτων.

2.3.1 Ασφάλεια

Ασφάλεια ορίζεται η προστασία των κυριαρχικών διακαιωμάτων και εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους, από οποιαδήποτε εξωτερική (στρατιωτική) απειλή, με το κράτος να αποτελεί το κύριο αντικείμενο ή οντότητα που πρέπει να προστατευτεί, εν αντιθέσει με την ανθρώπινη ασφάλεια. Ο ανωτέρω ορισμός αποτυπώνει, ουσιαστικά, την έννοια της εθνικής ασφάλειας (Baylis et al 2013, pp. 241-242). Σε αντίθεση με το εσωτερικό ενός κράτους, όπου επικρατεί σταθερότητα και τάξη, η οποία αποδίδεται στην ύπαρξη - λειτουργία κεντρικής εξουσίας, το διεθνές σύστημα, χαρακτηρίζεται από αστάθεια, ρευστότητα και αβεβαιότητα, λόγω της απουσίας μιας παγκόσμιας εξουσίας. Η θεωρητική προσέγγιση του ρεαλισμού αντιλαμβάνεται την ασφάλεια ως εθνική ασφάλεια διότι, σύμφωνα με αυτήν, τα κράτη αποτελούν τους κύριους δρώντες του διεθνούς συστήματος. Σε συνέχεια αυτού και θέτοντας ως βάση την νομοτελειακά, πιθανόν, δυνητική απειλή, την οποία πρόκειται να κληθούν να αντιμετωπίσουν όλα τα κράτη μεταξύ τους, συνεπάγεται ότι, έκαστο εξ' αυτών, οφείλει να έχει την ικανότητα να μεριμνά για την ασφάλειά του, αναπτύσσοντας ένα «σύστημα» αυτοβοήθειας. Σύμφωνα με αυτήν την οπτική, η εθνική ασφάλεια, επιτυγχάνεται με όρους στρατιωτικής ισχύος. Συνεπώς, όσο πιο ισχυρή θα είναι μια χώρα, τόσο πιο μεγάλη ασφάλεια θα «αισθάνεται». Απότοκος, αυτής της διαδικασίας, είναι η δημιουργία σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών, η οποία αποδίδεται

στο λεγόμενο δίλημμα ασφάλειας. Βέβαια, η απόκτηση στρατιωτικής ισχύος, από ένα κράτος, με σκοπό την ενίσχυση της άμυνάς του, δύναται να παρερμηνευθεί, από έτερα κράτη, ως επιθετική ενέργεια, με αποτέλεσμα να αναλώνονται σε μια ατέρμονη «εξοπλιστική κούρσα», καταφέροντας, εν τέλει, να αυξήσουν την ανασφάλεια παρά να ενισχύσουν την ασφάλεια (Heywood 2013, pp. 61-62).

2.3.2 Κρίση και Διαχείριση

«Μια κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από αιφνιδιασμό, μικρό χρόνο αντίδρασης και υψηλό κίνδυνο για τις σοβαρές αξίες», αποτελεί έναν από τους αρκετούς ορισμούς που προσδιορίζουν την έννοια της κρίσης. Κατ' επέκταση, διεθνής κρίση, καλείται «μια σειρά αλληλεπιδράσεων μεταξύ των κυβερνήσεων δύο ή περισσότερων χωρών, που διατηρούν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και βρίσκονται στα πρόθυρα ενός πιθανού πολέμου» (Λυμπέρης 2009, σσ. 189-190). Από την άλλη πλευρά, χειρισμός μιας κρίσης, ονομάζεται το σύνολο των μέτρων τα οποία λαμβάνονται και αποσκοπούν στον περιορισμό της σύγκρουσης ή των προκλήσεων, αλλά και της εν γένει κλιμάκωσης. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια, κατεξοχήν, διπλωματική προσπάθεια που δύναται να υποστηριχθεί και με στρατιωτικά μέσα και αφορά όλες τις διαδικασίες, στις οποίες υπεισέρχονται οι αντιμαχόμενοι δρώντες, με σκοπό τη συμφιλίωση των ανταγωνιστικών τους στόχων. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, αντικειμενικός σκοπός του χειρισμού μιας κρίσης είναι η επίτευξη των τιθέμενων στόχων, της εκάστοτε πλευράς, οι οποίοι, πρακτικά, μεταφράζονται σε αλλαγές που επιδιώκει κάθε μία εξ' αυτών να επιτύχει, επηρεάζοντας τις αντιλήψεις και τις αντιδράσεις της άλλης πλευράς (Λυμπέρης 2009, σσ. 190-191).

2.3.3 Αναθεωρητισμός

Ο αναθεωρητισμός ή ρεβιζιονισμός αναφέρεται σε μια στάση δυσaréσκειας και αντίστοιχης επιθυμίας για αλλαγή της υφιστάμενης κατανομής ισχύος, αποτελώντας μια από τις σημαντικότερες έννοιες των διεθνών σχέσεων. Υπό το πρίσμα του ρεαλισμού, η δυσaréσκεια, αποτελεί μια από τις βασικές μεταβλητές στις εξηγήσεις για τα αίτια των μεγάλων πολέμων, ειδικά στο μέτρο που αφορά τις αναλύσεις για τις συνέπειες της διεθνούς ασφάλειας, εξαιτίας της ανόδου των μεγάλων δυνάμεων. Στην πραγματικότητα, τα κράτη, τα οποία βιώνουν ή αναμένουν σχετική αύξηση του πλούτου τους ή της στρατιωτικής τους ισχύος, διαθέτουν κίνητρα για να

ενσωματωθούν στους θεσμούς του status quo. Αντιθέτως, όταν οι ανερχόμενες δυνάμεις δεν προσβλέπουν σε κάποια αξία, μέσω της ενσωμάτωσής τους στους θεσμούς του status quo, τότε «νιώθουν» δυσαρέσκεια και γίνονται επικίνδυνες, καθώς είναι πρόθυμες να πάρουν το ρίσκο, προβαίνοντας σε προκλητικές ενέργειες και ακολουθώντας πολεμαχαρείς πολιτικές (Ward 2017, p.10).

Επιπρόσθετα, τα κράτη, δύναται να εφαρμόσουν αναθεωρητική στάση είτε λόγω του ότι νιώθουν δυσαρέσκεια με την κατανομή των πόρων του συστήματος, είτε διότι είναι δυσαρεστημένα με τους κανόνες, τους θεσμούς και τις νόρμες που ορίζουν και πραγματεύονται το πλαίσιο της κατανομής των πόρων και ρυθμίζουν τις αλληλεπιδράσεις αυτών. Αυτοί οι δύο τύποι δυσαρέσκειας εκδηλώνονται μέσω της συμπεριφοράς, ως πίεση για διαφορετικά είδη πολιτικών, σχηματίζοντας τρεις προσανατολισμούς πολιτικής: το **διανεμητικό αναθεωρητισμό**, ο οποίος στοχεύει στην επίτευξη περισσότερων υλικών, κοινωνικών ή οικολογικών πόρων, τον **κανονιστικό αναθεωρητισμό**, ο οποίος απορρίπτει την κανονιστική και θεσμική βάση του υφιστάμενου status quo ή στοχεύει στην ανατροπή του και το **ριζοσπαστικό αναθεωρητισμό**, ο οποίος κρίνεται ως ιδιαίτερα επικίνδυνος, καθώς συνδυάζει πολιτικές που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των διανεμητικών φιλοδοξιών, με εκείνες που στοχεύουν στην απόρριψη ή την ανατροπή των κανόνων και θεσμών του υφιστάμενου status quo (Ward 2017, pp.10-11). Ως αποτέλεσμα, τα κράτη, ωθούνται σε μια αυξανόμενη και αδιάκοπη προσπάθεια συνεχούς επέκτασης.

Τέλος, ο Ward (2017, p.12), προκειμένου να αποτυπώσει την έννοια του αναθεωρητισμού, περιγράφει ένα νέο πλαίσιο που εμπεριέχει και τις δύο αντιλήψεις. Το status quo, ανεξαρτήτως τόπου και χρόνου, συνίσταται τόσο από μια κατανομή πόρων (πλούτος, στρατιωτική ισχύς, κατάσταση, τύπος καθεστώτος, πρόσβαση στις αγορές), όσο και από μια σειρά από κανόνες, θεσμούς και νόρμες, που επιβάλλουν την τάξη «αναδεικνύοντας» δρώντες, με διαφορετικό status, θέτοντας τις βάσεις για νόμιμη δράση στη διεθνή πολιτική και ρυθμίζοντας τη συμπεριφορά και την αλληλεπίδραση με τρόπους που ευνοούν ορισμένους δρώντες έναντι άλλων.

2.3.4 Ισορροπία της Ισχύος

«Η ισορροπία της ισχύος ή ισορροπία δυνάμεων (balance of power) είναι μια έννοια για την οποία είναι δύσκολο να συμφωνηθεί ένας ορισμός» (Κουσκουβέλης 2007, σ.197), παραμένοντας έτσι αμφιλεγόμενη (Ηρακλείδης 2015, σ.81). Αυτή προκύπτει, στο διεθνές σύστημα, ως αποτέλεσμα της ενέργειας των κρατών να εξισορροπήσουν την εχθρική ισχύ ή απειλή, στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν (Κουσκουβέλης 2007, σ.198). Η μη εξισοροπημένη ισχύς είναι επικίνδυνη, κυρίως, για τα αδύναμα κράτη και δευτερευόντως, για τα ισχυρά. Ειδικά, όταν δεν υφίσταται ισορροπία ισχύος, μπορεί κάποια φιλόδοξα κράτη να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία για επέκταση της επιρροής τους προβαίνοντας σε επιθετικές ενέργειες. Επομένως, κρίνεται ως καίριας σημασίας η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος για την επίτευξη της ασφάλειας μεταξύ των κρατών. Επιπρόσθετα, πέραν της ασφάλειας, η διατήρηση του διεθνούς συστήματος, η αποτροπή δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών για την απρόσκοπτη λειτουργία κρίσιμων θεσμών ή διαδικασιών που συμβάλλουν στη διεθνή τάξη (π.χ διεθνείς οργανισμοί, διεθνές δίκαιο, διπλωματία) και η αποσόβηση σχηματισμού μιας οικουμενικής αυτοκρατορίας, αποτελούν επιπλέον λόγους για την ανάγκη ύπαρξης ισορροπίας ισχύος (Κουσκουβέλης 2007, σσ.198-199).

Η ρεαλιστική θεωρητική προσέγγιση υποστηρίζει ότι η ισορροπία της ισχύος αποτελεί τον μόνο ή κύριο παράγοντα ειρήνης και σταθερότητας. Επιπλέον, αποτελεί θεμελιακή έννοια και θεωρία για την “ερμηνεία” του διεθνούς συστήματος, στα πλαίσια της αναρχίας, όντας πολυσχιδής, παρουσιαζόμενη ως αξίωμα της διεθνούς ζωής, πολιτική επιδίωξη των κρατών, ισότητα ισχύος και ως υπεροχή ισχύος. Παρ’ όλα αυτά, ανατρέχοντας ιστορικά στο παρελθόν, εστιάζοντας από τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό και τις αποικιοκρατίες μέχρι και σήμερα, παρατηρούμε ότι, τα ισχυρά κράτη, χρησιμοποίησαν την ισχύ τους για να επεκταθούν και να επιβληθούν στα λιγότερα ισχυρά κράτη, αντί να επιδείξουν αυτοσυγκράτηση. Επιπλέον, η αναρχία που χαρακτηρίζει τη διεθνή κοινωνία, μπορεί να περιορίζεται λόγω της ισορροπίας της ισχύος, ωστόσο ο πόλεμος δεν εξαλείφεται μαζί με αυτήν. Συγκεκριμένα, έγιναν πόλεμοι και για την επαναφορά της απειλούμενης ισορροπίας ισχύος, αλλά και για τη σκόπιμη μεταβολή της. Επομένως, η ισορροπία ισχύος ή εξισορρόπηση ισχύος, δεν

αποτελεί το μέσο για την επίτευξη ειρήνης και σταθερότητας, αλλά, απεναντίας, οδηγεί στη σύγκρουση (Ηρακλείδης 2015, σσ.81-82).

2.3.5 Ηγεμονία

Η ηγεμονία αποτελεί μία από τις βασικές επιλογές συμπεριφοράς των κρατών στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν σε ένα διεθνές σύστημα, στο οποίο κυριαρχεί η ανασφάλεια και η αναρχία. Ειδικότερα, αφορά την άσκηση ηγεσίας επί μιας μικρής ή μεγάλης ομάδας κρατών, είτε ενός πόλου, μικρού ή μεγάλου. «Επιτυγχάνεται» μέσω της υπεροχής ισχύος του ηγεμονικού κράτους και οφείλεται στην άσκηση αυτής ή σε επικρατούσες συγκυρίες του διεθνούς συστήματος, με τη συνηθέστερη εξ' αυτών να είναι ο πόλεμος. Η ηγεμονία εκφράζεται είτε μέσω εσωτερικής ή εξωτερικής ενδυνάμωσης είτε μέσω της επιθετικότητας. Αναφορικά με την τελευταία περίπτωση, αυτή μετουσιώνεται με τρεις τρόπους: μέσω πολεμικών ενεργειών - κατακτήσεων, μέσω πειθαναγκασμού και τέλος, με τη στρατηγική «διαίρει και βασίλευε» (Κουσκουβέλης 2007, σσ.189-192). Στην προκειμένη περίπτωση, θα εστιάσουμε στις πολεμικές ενέργειες και στην τεχνική του πειθαναγκασμού, συνδυασμός ο οποίος έχει χρησιμοποιηθεί και συνεχίζει να χρησιμοποιείται από το τουρκικό κράτος, κατά κόρον, απέναντι στην Ελλάδα.

2.3.6 Υποχωρητικότητα

Στην περίπτωση της υποχωρητικότητας διακρίνουμε δύο κατηγορίες, αυτήν της σύμπλευσης (bandwagoning) και του κατευνασμού (Κουσκουβέλης 2007, σσ.190-191). Στην πρώτη περίπτωση, το κράτος, συμπλέει με τα συμφέροντα του αντίπαλου (ισχυρότερου), στοχεύοντας στην πλήρη συνεργασία με αυτό, την επίτευξη της ανοχής και ευμένειάς του, εκτρέποντας την επιθετικότητά του και αξιώνοντας, στη βέλτιστη περίπτωση, τα εκάστοτε «κέρδη» που πρόκειται να προκύψουν εξαιτίας της επιθετικότητάς του προς τρίτους. Στην περίπτωση του κατευνασμού, όπου και θα εστιάσουμε, το απειλούμενο κράτος, υποχωρεί στις πολιτικές, οικονομικές και εδαφικές αξιώσεις του ισχυρότερου αντιπάλου, στοχεύοντας στον περιορισμό της ανασφάλειας αυτού και μείωση της επιθετικότητάς του, ακόμα και στην τροποποίηση των αρχικών του προθέσεων. Τα κράτη υιοθετούν αυτήν τη στρατηγική, είτε εξαιτίας απουσίας

συμμάχων, είτε λόγω έλλειψης κατάλληλων μέσων, είτε γιατί δε δύνανται να επηρεάσουν τη διεθνή κοινή γνώμη να επέμβει ή διότι εκτιμούν ότι μπορούν να το εξευμενίσουν. Σε κάθε περίπτωση, αποτελεί μια πρόσκαιρη λύση, σαν μια πίστωση χρόνου στο «αδύναμο» κράτος, χωρίς να αποτελεί οριστική λύση και με το μόνο διακριτό πλεονέκτημα να είναι η ευκολία στην εφαρμογή της (Κουσκουβέλης 2007, σσ.204-207). Η εν λόγω στρατηγική, αντικατοπτρίζει, κατά κύριο λόγο, την πολιτική στάση της Ελλάδας απέναντι στην Τουρκία, ιδιαίτερα από την περίοδο 1996 έως και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις πριν το 1995

3.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Τα Ίμια είναι ένα σύμπλεγμα βραχονησίδων, ευρισκόμενα στο νοτιοανατολικό Αιγαίο και αποτελούμενα από δύο νησίδες, τη Δυτική και Ανατολική Ίμια. Η μεγάλη ή Δυτική Ίμια έχει έκταση 25 στρέμματα και η μικρή ή Ανατολική Ίμια περίπου 14 στρέμματα, βρίσκονται μεταξύ της Καλύμνου και των νησίδων Ψερίμου και Καλόλιμνου, όντας άγονες και ακατοίκητες. Υπάγονται διοικητικά στην Κάλυμνο, από την οποία απέχουν 5,4 ναυτικά μίλια, ενώ η απόστασή τους από τις πλησιέστερες τουρκικές ακτές είναι περίπου 3,5 ν.μ. και είναι αυτές της Αλικαρνασσού (Bodrum) (Παούνης 2013, σσ.19-20). Η παραπάνω συστάδα νησίδων ανήκει στα Δωδεκάνησα και εκχωρήθηκε στην Ελλάδα, μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, βάσει της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων (1947), σύμφωνα με την οποία η Ιταλία εκχώρησε στην Ελλάδα την πλήρη κυριαρχία επί των Δωδεκανήσων, έως και τις παρακείμενες νησίδες, με το τουρκικό κράτος να αποδέχεται την ανωτέρω επικυριαρχία της Ελλάδας στα νησιά (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.27-28).

Στην πορεία των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, παρατηρείται μια περιοδικότητα. Σύμφωνα με τον Τσιριγώτη (2021, σ.141), οι αναθεωρητικές ενέργειες της Άγκυρας έκαναν την εμφάνισή τους, για πρώτη φορά, τον Νοέμβριο του 1973. Προχωρώντας σε μια ιστορική αναδρομή, πριν

τα γεγονότα του 1996, θα εστιάσουμε σε δύο κύριες κρίσεις που έλαβαν χώρα μεταξύ των δύο κρατών, σε αυτήν του 1976 και του Μαρτίου 1987.

3.2 Η Κρίση του 1976

Η κρίση του «Χόρα» πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1976 και οδήγησε στην υπογραφή του Πρακτικού της Βέρνης την 1^η Νοεμβρίου του ίδιου έτους, το οποίο, ενώ «παρουσιάστηκε» ως ένα κείμενο καθαρά διαδικαστικού και διαχειριστικού χαρακτήρα, ουσιαστικά απεδείχθη καίριας σημασίας για τον καθορισμό και το μέλλον των σχέσεων των δύο γειτονικών κρατών. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα, δήλωνε την αποδοχή της στην πραγματοποίηση διαπραγματεύσεων, ως μέσο επίλυσης των διαφορών, ενώ η Τουρκία, εμμέσως, αποδέχθηκε ότι η διαφορά για την υφαλοκρηπίδα είναι νομική (Ιγνατίου & Μελέτης 2020, σ.10).

Οι απαρχές, της τουρκικής αναθεωρητικής συμπεριφοράς, εντοπίζονται στην αναπάντεχη και ισχυρή κρίση που ξέσπασε στη διεθνή οικονομία, εξαιτίας του περιορισμού των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου. Η κρίση αυτή σε συνδυασμό με το μεγάλο πετρελαϊκό εμπάργκο του Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (ΟΠΕΚ), εξαιτίας του πολέμου «Γιόμ - Κιπούρ» (επίθεση Αράβων στο Ισραήλ), ώθησαν την Τουρκία να στραφεί στο υπέδαφος και την θάλασσα του Αιγαίου Πελάγους, για την εύρεση υδρογονανθράκων και την εκμετάλλευση του εκεί πλούτου (Θεοδωρίτης, 2021).

Η ελληνική πλευρά ανακοίνωσε ότι θα υπερασπιστεί το αναφαίρετο κυριαρχικό της δικαίωμα, επί της υφαλοκρηπίδας των ελληνικών νησιών του Αιγαίου, με την αντίστοιχη τουρκική, να στέλνει, την 29^η Μαΐου, το ωκεανογραφικό σκάφος «Τσανταρλί» να διεξάγει σειсмоγραφικές έρευνες εντός της ελληνικής αιγιακής υφαλοκρηπίδας, ισχυριζόμενη ότι βρίσκεται εντός τουρκικών υδάτων. Άμεσα τέθηκε σε επιφυλακή το σύνολο των Μονάδων των ΕΔ στη Βόρεια Ελλάδα, ενώ, τον Νοέμβριο 1973, «αναδύθηκε» και ένα σύνολο μονομερών πολιτικών απαιτήσεων, οι οποίες διατηρήθηκαν έως τον Απρίλιο 1975 και μετουσιώνονται ως εξής (Συρίγος 2015, σ.240): επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης πέραν των 6 ν.μ. θα αποτελούσε casus belli, σύμπτυξη εθνικού εναέριου χώρου και αιγιαλίτιδας ζώνης στα 10 ν.μ.,

οριοθέτηση καθεστώτος Περιοχής Πληροφοριών Πτήσεων (Flight Information Region - FIR) της Αθήνας, αποστρατικοποίηση νησιών Αιγαίου και καθορισμό ορίων στην Ζώνη έρευνας και διάσωσης στο Αιγαίο (Τσιριγώτης 2021,σ.144).

Την 27 Ιανουαρίου 1975, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας, Κων/νος Καραμανλής, πρότεινε στην τουρκική κυβέρνηση να προσφύγουν στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ), για το θέμα της υφαλοκρηπίδας, συμφωνώντας στην ειρηνική επίλυση των υφιστάμενων διαφορών τους, μέσω της διαπραγματευτικής οδού. Η εν λόγω επιλογή, τελικώς, δεν τελεσφόρησε, εξαιτίας των αντικρουόμενων συμφερόντων τους. Για την Ελλάδα, το ανωτέρω διακύβευμα, αποτελούσε ένα συμφέρον καθοριστικό για την επιβίωσή της, ενώ για την Τουρκία, ένα στρατηγικό συμφέρον απόκτησης ισχύος, το οποίο θα «ενσαρκωνόταν» μέσω της συγκυριαρχίας στο Αιγαίο (Καραμανλής 2005, σ.212). Μετέπειτα, η ελληνική πολιτική ηγεσία, δραστηριοποιήθηκε σε πολιτικο - διπλωματικό επίπεδο για την προάσπιση των συμφερόντων της, ανακοινώνοντας ότι θα προβεί στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και δεσμευόμενη να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα στο Αιγαίο, εφαρμόζοντας, εφόσον απαιτηθεί, αποτρεπτική στρατηγική. Στην πορεία, βέβαια, αυτή η αποτρεπτική στρατηγική ουδέποτε υποστηρίχθηκε εμπράκτως, λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης ή ικανότητας, με αποτέλεσμα κατά την έξοδο του τουρκικού ερευνητικού σκάφους «Σισμίκ Ι» (πρώην Χόρα) και την κλιμάκωση της έντασης στο Αιγαίο, να ακολουθήσει μια μετριοπαθή και υποχωρητική στάση, επιζητώντας ειρηνική επίλυση της διαφοράς μέσω διπλωματικής οδού, με στόχο την αποκλιμάκωση της έντασης (Συρίγος 2015, σσ.315-316). Η Άγκυρα, θέτοντας ως στόχο τη δημιουργία πολιτικών τετελεσμένων στο Αιγαίο, διαμήνυσε ότι οποιαδήποτε πράξη εναντίον αυτού του σκάφους θα θεωρηθεί ως πειρατεία, με την Ελλάδα, να αποδέχεται την έξοδο του «Χόρα» στο Αιγαίο, κάνοντας μια μονομερή παραχώρηση προς τη γειτονική χώρα, με την προϋπόθεση ότι θα τηρούνταν οι εξής όροι: εκτέλεση επιστημονικών ερευνών μόνο στην επιφάνεια και όχι στο βυθό, απαγόρευση γεωτρήσεων και συνεχή συνοδεία ελληνικού πολεμικού πλοίου. Αρχικά, η Άγκυρα, συμφώνησε αλλά, μετά από σύντομο χρονικό διάστημα, ξεκίνησε τις έρευνες εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας, με την Αθήνα να παραμένει αδρανής και να μην εφαρμόζει διαδικασίες αποτροπής. Η ελληνική πλευρά ανέλαβε διπλωματική δράση, την 7 Αυγούστου 1976, αιτούμενη τη διπλωματική παρέμβαση των ΗΠΑ - NATO. Η πρώτη φάση διεξαγωγής ερευνών του «Σισμίκ Ι» περατώθηκε

την 15 Αυγούστου. Την 30 Αυγούστου πραγματοποίησε τη δεύτερη έξοδό του στο Αιγαίο και συνέχισε κανονικά τις έρευνες, για τρεις εβδομάδες, εκτός ορίων ελληνικής υφαλοκρηπίδας (Τσιριγώτης 2021, σσ.159-163, 168).

Η πολιτική επιλογή της ελληνικής κυβέρνησης να εξαντλήσει όλες τις υφιστάμενες ειρηνικές διαδικασίες, πριν αναλάβει κάποια πολεμική πρωτοβουλία εναντίον της Τουρκίας, υποβαθμίζοντας, παράλληλα, τις άκρως αναθεωρητικές και προκλητικές της ενέργειες, καταδεικνύει την ανεπάρκεια και την αναποτελεσματικότητα της εν λόγω στάσης, αλλά και το εν γένει χαμηλό επίπεδο της ελληνικής διπλωματίας. Συναφώς, η ελληνική πολιτική ηγεσία, αφενός, δεν υιοθέτησε την τέχνη της διπλωματίας για τον συνδυασμό και την αξιοποίηση όλων των διπλωματικών της μέσων και αφετέρου, αυτοπεριορίστηκε και αναλώθηκε σε μια συμβιβαστική πολιτική. Επίσης, η απόφαση για ειρηνική διευθέτηση των διμερών διαφορών τους αποδίδεται στο ισχνό πολιτικό και οικονομικοκοινωνικό κόστος που εμπεριέχει, χωρίς όμως να συνυπολογίζεται η πρωταρχική πολιτική αναγκαιότητα, που είναι το συμφέρον επιβίωσης και η προστασία των ζωτικών συμφερόντων. Επιπλέον, δεν πραγματοποιήθηκε καμία ενέργεια αποτροπής από πλευράς Ελλάδας, παρά μόνο μονομερείς παραχωρήσεις, με την ελληνική πολιτική στάση να χαρακτηρίζεται από διπλωματική ισχνότητα, έλλειψη αποφασιστικότητας και στρατηγική αδυναμία προσδιορισμού και ιεράρχησης των ημέτερων πολιτικών στόχων, αλλά και των αντίστοιχων τουρκικών.

Συνοψίζοντας, η Τουρκία με τη στάση της, κατάφερε να αμφισβητήσει το ελληνικό status quo και να μεταβάλλει την ισορροπία δυνάμεων - συμφερόντων χωρίς την χρησιμοποίηση ένοπλης βίας. Επιπλέον, πέτυχε να «εφελκύσει» την Ελλάδα σε διμερή διάλογο, με σκοπό την ικανοποίηση μιας σειράς αξιώσεων της τουρκικής ατζέντας, ασκώντας μια πολιτική τετελεσμένων (Τσιριγώτης 2021, σ.180). Αξιοποιώντας τη διαπραγματευτική της ισχύ και εκμεταλλευόμενη την εξ' αρχής άρνηση της Ελλάδας, να αναλάβει πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή πολεμικής ενέργειας, θα επιχειρήσει να ενισχύσει την θέση της και να επαυξήσει την πολιτική της επιρροή, προβαίνοντας σε ελεγχόμενες εντάσεις και έχοντας ως γνώμονα την επίτευξη του μέγιστου πολιτικοστρατηγικού αποτελέσματος με το ελάχιστο δυνατό κόστος (Wight 2011, σ.245).

3.3 Η Κρίση του 1987

Η κρίση, που έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 1987, οδήγησε στο Νταβός το 1988, όπου με αφορμή τη διάσκεψη κορυφής, ο Έλληνας Πρωθυπουργός, Α. Παπανδρέου και ο Τούρκος ομόλογός του, Τουργκούτ Οζάλ, αποφάσισαν τον «μη πόλεμο». Ο Παπανδρέου δέχθηκε δριμεία κριτική, διότι «απέκλεισε» το Κυπριακό Ζήτημα από την ατζέντα των ελληνοτουρκικών θεμάτων και επειδή συμφώνησε με τον ομόλογό του να απέχουν και οι δύο πλευρές από τις έρευνες πετρελαίου στα διεθνή ύδατα του Αιγαίου, έως ότου διευθετηθεί το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας. Επίσης, τον Ιούνιο του 1988, από το βήμα της Βουλής, δήλωσε το περιβόητο *''mea culpa''*, αποτυπώνοντας την πλήρη αποτυχία της ελληνικής πλευράς, τόσο σε θέμα διαχείρισης, όσο και διπλωματίας (Ιγνατίου & Μελέτης 2020, σσ.11-12). Τέλος, στις συμφωνίες του Νταβός, διαμορφώθηκαν όλες αυτές οι «ζυμώσεις» μεταξύ Αθήνας - Άγκυρας - Ουάσινγκτον, με την Ελλάδα να προβαίνει σε ουσιαστικές δεσμεύσεις, αλλά τελικώς, να αποκαλύπτεται η παγίδα που έστησαν οι ΗΠΑ στον Παπανδρέου.

Στις 18 Φεβρουαρίου 1987, η ελληνική κυβέρνηση, προέβη σε υποχρεωτική εξαγορά των μετοχών της κοινοπραξίας «Edison», η οποία είχε αναλάβει την εκμετάλλευση του κοιτάσματος του Πρίνου (Καψής 1990, σ.46). Αυτή η ενέργεια πραγματοποιήθηκε με σκοπό την παρεμπόδιση της κοινοπραξίας, να επεκτείνει τις γεωτρήσεις σε άλλες περιοχές εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας, καθώς η ποιότητα και ποσότητα του εξορυσσόμενου πετρελαίου δεν ήταν ικανοποιητική, αλλά και για να μην προκληθεί νέα ελληνοτουρκική διαμάχη, αν και η αλλαγή περιοχής γεωτρήσεων, εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας, αποτελούσε μια καθόλα νόμιμη ενέργεια (Λυμπέρης 2009, σσ.298-299). Η εν λόγω απόφαση, όμως, παρερμηνεύτηκε από την κοινοπραξία, την Τουρκία και άλλους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες οι οποίοι θεώρησαν ότι, στόχευε στην απευθείας εκμετάλλευση της ελληνικής υφαλοκρηπίδας, προβαίνοντας σε εθνικοποίηση ξένων επενδύσεων και με την Τουρκία να «φοβάται» για τη *de facto* ακύρωση του πρακτικού της Βέρνης (Μαρδάς 2005, σ.296). Η κοινοπραξία, στις 24 Φεβρουαρίου 1987, ανακοίνωσε ότι θα αγνοήσει την κυβερνητική απόφαση και θα προβεί, στις 28 Μαρτίου, σε γεωτρήσεις ανατολικά της Θάσου και σε απόσταση 10 ν.μ., προκαλώντας την άμεση και δυναμική αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης (Λυμπέρης 2009, σ.299).

Επιπρόσθετα, την ίδια ημέρα, το τουρκικό ωκεανογραφικό σκάφος «Piri Reis» εντοπίζεται στο Αν. Αιγαίο, ανοιχτά της νήσου Ίμβρου, συνοδευόμενο από δύο πλοία του τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ) (Καψής, σσ.72-73). Η συνοδεία αυτή, σύμφωνα με την Άγκυρα, αποτελούσε πρόθεση δυναμικής αντίδρασης, σε ενδεχόμενη ενέργεια παρενόχλησης του σκάφους, αν και έπλεε εκτός ελληνικών χωρικών υδάτων. Η Αθήνα αξιολόγησε την ανωτέρω κίνηση ως άλλη μία τουρκική πρόκληση, που αποσκοπούσε στην αμφισβήτηση της υφαλοκρηπίδας της, καθώς, παρόλο που το σκάφος ήταν σε διεθνή ύδατα, βρισκόταν εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας, μην έχοντας αιτηθεί άδεια από τις ελληνικές αρχές για την εκτέλεση ερευνών, αναβαθμίζοντας την πρόκληση αυτή από αμιγώς πολιτική σε παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου. Στόχος της τουρκικής πλευράς ήταν η εκτίμηση της ελληνικής αντίδρασης και ο σχεδιασμός της επόμενης κίνησής της (Λυμπέρης 2009, σ.300, 302). Συνεχίζοντας την επιθετική της ρητορική και το επόμενο χρονικό διάστημα, προσπαθώντας να εκφοβίσει και να οδηγήσει σε υποχωρήσεις την Ελλάδα, «εισέπραξε» μια ξεκάθαρη και αμετάβλητη πολιτική θέση, συνδυαζόμενη με στρατιωτική ικανότητα - ετοιμότητα, καθιστώντας ξεκάθαρο ότι θα αντιδρούσε, φτάνοντας μέχρι και σε πολεμική σύγκρουση, σε περίπτωση παραβίασης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων στην υφαλοκρηπίδα (Σολταρίδης 1988, σ.39, 41). Αξίζει δε να αναφερθεί ότι, η ελληνική Πολεμική Αεροπορία (ΠΑ), διατηρούσε ποιοτική υπεροχή έναντι της αντίστοιχης τουρκικής, ενώ, το ΠΝ, ναυτική ισορροπία στο Αιγαίο, παρά την ποσοτική υπεροχή στρατιωτικής ισχύος της Τουρκίας (Τσιριγώτης 2021, σσ.205-206).

Την 26 Μαρτίου, κατόπιν απόφασης της Άγκυρας, ανακοινώνεται η εκχώρηση σε εγχώρια πετρελαϊκή εταιρεία η άδεια για έρευνα υδρογονανθράκων, στα διεθνή ύδατα του Αιγαίου, τα οποία σύμφωνα με αυτήν ήταν τουρκικά και ο απόπλους του πλοίου σειсмоγραφικών ερευνών «Sismic 1». Οι Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις (ΤΕΔ) τέθηκαν ταχέως σε ετοιμότητα, αποσκοπώντας στον τακτικό αιφνιδιασμό της Αθήνας. Επικαλούμενοι τις παράνομες ενέργειές της στο Αιγαίο και την καταπάτηση διεθνών συμβάσεων, διατυμπάνιζαν ότι: «σε περίπτωση παρενόχλησης του Sismic, αυτό θα αποτελέσει casus belli» (Μαρδάς 2005, σ.299). Αντικειμενικός τους στόχος ήταν η στέρηση οποιασδήποτε ελληνικής μελλοντικής πρωτοβουλίας, για διεξαγωγή ερευνών ή γεωτρήσεων και η «ανάνηψη» του πρακτικού της Βέρνης. Αστραπιαία, πάρθηκαν οι εξής αποφάσεις, κατόπιν επικύρωσης και του ΚΥΣΕΑ, βλέποντας ότι οι τουρκικές

κινήσεις όδευαν προς διχοτόμηση του Αιγαίου. Ενεργοποίηση του Στόλου, για παρεμπόδιση πραγματοποίησης σεισμικών ερευνών στην ελληνική υφαλοκρηπίδα από το «Sismic», αναστολή της λειτουργίας των αμερικανικών βάσεων, μετάβαση του ΥΠΕΞ, Κάρολου Παπούλια, στη Σόφια για υλοποίηση διαβουλεύσεων με τον ηγέτη της Βουλγαρίας, Todor Zhivkov και πρόταση στην Τουρκία για κοινή προσφυγή στο ΔΔΧ προς οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (Τσιριγώτης 2021, σσ.221-222).

Ο Λυμπέρης (2009, σ.306) αναφέρει ότι, τις πρώτες πρωινές ώρες της 27^{ης} Μαρτίου, το σύνολο σχεδόν του ελληνικού στόλου απέπλευσε από τις βάσεις του και αναπτύχθηκε σε Βόρειο και Κεντρικό Αιγαίο, με τον τουρκικό στόλο να παραμένει στην θάλασσα του Μαρμαρά. Ο Τούρκος Πρωθυπουργός, το ίδιο βράδυ, διαμήνυσε ότι το «Sismic» δεν θα πραγματοποιήσει έρευνες σε διεθνή ύδατα στο Αιγαίο, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, δηλαδή μόνο εάν και η Ελλάδα τηρήσει την ίδια στάση. Εν συνεχεία, ο Έλληνας Υφυπουργός Εξωτερικών, Γιάννης Καψής, ενημέρωσε το Γενικό Γραμματέα του NATO για την ενεργοποίηση του Στόλου και τις προθέσεις της χώρας (Σολταρίδης 1988, σσ.39-40). Την επομένη, 28 Μαρτίου (περί την 09:33 ώρα), το «Sismic» εξέρχεται του Στενού των Δαρδανελλίων, συνοδευόμενο από ένα αντιτορπιλικό και μια κανονιοφόρο, κινήθηκε εντός τουρκικών χωρικών υδάτων και το βράδυ αγκυροβόλησε στην Καλλίπολη. Το απόγευμα της 28^{ης} Μαρτίου αίρεται η αναστολή λειτουργίας των αμερικανικών βάσεων, οι χώρες εισήλθαν σε κατάσταση αποκλιμάκωσης, με το βαθμό ετοιμότητας των ΕΔ να μην μεταβάλλεται και τις μονάδες του στόλου από την επόμενη ημέρα να επιστρέφουν στις βάσεις τους (Λυμπέρης 2009, σ.307).

Η συνολική στάση των ΗΠΑ δεν κρίνεται ως θετική απέναντι στην Ελλάδα, επιδεικνύοντας πολιτική αλληλεγγύη στη γειτονική χώρα και αγνοώντας όλες τις ισχύουσες νόμιμες διαδικασίες, όπως την νομική βάση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και τη διαδικασία προσφυγής στο ΔΔΧ, τον μόνο αρμόδιο για την επίλυση τέτοιου είδους προβλημάτων. Επίσης, περιορίστηκαν στην παροχή συμβουλών για αυτοσυγκράτηση και αποκλιμάκωση της κρίσης μέσω διπλωματικής οδού και διαπραγματεύσεων, επιβεβαιώνοντας τον απώτερο στόχο τους, ο οποίος ανέκαθεν ήταν η τήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή, αδιαφορώντας για το νόμιμο και δίκαιο, εμμένοντας στην πολιτική και όχι στην νομική

φύση της επίλυσης αυτών και υπονομεύοντας τα ελληνικά συμφέροντα έναντι των αντίστοιχων τουρκικών.

3.4 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που δύνανται να εξαχθούν, κατόπιν συγκριτικής ανάλυσης των κρίσεων του 1976 και 1987, αναφορικά με τη διαμόρφωση και εφαρμογή της αποτρεπτικής στρατηγικής της Ελλάδας, την τουρκική στάση - συμπεριφορά και το ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΗΠΑ - ΕΕ και το ΝΑΤΟ, είναι τα κάτωθι:

α. Το μέτρο αξιοπιστίας της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής, συνδυαζόμενο με το διακυβευόμενο συμφέρον, επιβεβαιώνεται στην κρίση του 1987, σε αντίθεση με αυτήν του 1976. Συγκεκριμένα, ο δρων με το μεγαλύτερο συμφέρον, «οφείλει» να παρουσιάσει μια αξιόπιστη αποτρεπτική απειλή, με σκοπό να καταστήσει περισσότερο πιθανή μια επιτυχία της αποτρεπτικής του στρατηγικής (Τσιριγώτης 2021, σσ.222-223). Στην κρίση του 1987, η πολιτικοστρατιωτική ηγεσία λειτούργησε ορθά επιτυγχάνοντας τη διαμόρφωση ισορροπίας ισχύος στην Θράκη και στο Αιγαίο, μειώνοντας σημαντικά τις πιθανότητες ανάληψης τουρκικής επιθετικής πρωτοβουλίας. Επιπλέον, η ελληνική κυβέρνηση, υιοθετώντας μια σθεναρή και συγχρόνως ευέλικτη στρατηγική, στα πλαίσια της διεθνούς αποτροπής, ισχυροποίησε το μέτρο αποτελεσματικότητας της αποτρεπτικής της στρατηγικής. Ειδικότερα, τήρησε αδιάλλακτη στάση απέναντι στις τουρκικές αξιώσεις, την οποία συνδύασε με διπλωματικές πρωτοβουλίες, για τη διευθέτηση διμερών δυσχερειών, επιδεικνύοντας όμως ριψοκίνδυνη συμπεριφορά, καθώς δεσμεύτηκε πολιτικά για την εκτέλεση πολεμικής ενέργειας εναντίον της Άγκυρας, ανεξαρτήτως κόστους, σε περίπτωση παραβίασης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Αντιθέτως, στην κρίση του 1976, η Αθήνα επέδειξε αδυναμία στην εφαρμογή μια σθεναρής πολιτικοστρατηγικής στάσης, παρά το γεγονός της διακύβευσης, από την πλευρά της, εγγενούς αξίας συμφέροντος και πολιτικής δέσμευσης. Επίσης, «αναλώθηκε» σε μια μετριοπαθή στάση, η οποία, σε διπλωματικό επίπεδο, χαρακτηρίστηκε ως συμβιβαστική και κατευναστική, με μοναδική κατεύθυνση την «μη πραγματοποίηση πολέμου και ειρηνικό διάλογο», υποχωρώντας στις παράλογες τουρκικές αξιώσεις, οι οποίες παραβίαζαν κατάφωρα το υφιστάμενο status quo. Από την πλευρά της, η Τουρκία, εφαρμόζοντας μια πολιτική

τετελεσμένων και μην προχωρώντας στην χρήση ένοπλης βίας, αλλά με όπλο τη διαπραγματευτική της ισχύ, ενίσχυσε την θέση της και αύξησε την πολιτική της επιρροή, εκμεταλλευόμενη παράλληλα και την ήδη γνωστή θέση της Αθήνας για ειρηνική διευθέτηση.

β. Η στάση των ΗΠΑ - NATO - ΕΕ και στις δύο κρίσεις μόνο επικουρική δεν αποδείχθηκε απέναντι στην Ελλάδα. Στη μεν κρίση του 1976, η Ελλάδα, κατέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και στο ΔΔΧ, καταγγέλλοντας την επιθετικότητα και τον αναθεωρητισμό της Τουρκίας. Οι αποφάσεις τους στερούνταν ενεργητικού αποτρεπτικού χαρακτήρα, προστασίας του «αμυνόμενου» και επιβολής κυρώσεων στον επιβουλέα. Επιπλέον, περιορίστηκαν στην παρότρυνση για εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων μέσω διαπραγματευτικών διαδικασιών, με το ΔΔΧ μάλιστα, να απορρίπτει μέσω απόφασής του την ελληνική πρωτοβουλία για λήψη μέτρων στο Αιγαίο, εξαιτίας της δραστηριότητας του «Sismic», αλλά και της κυριότερης προσφυγής της αναφορικά με τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο. Ομοίως και στην κρίση του 1987, ΗΠΑ και NATO, περιορίστηκαν στις νουθεσίες περί αποφυγής επιθετικών ενεργειών και επίλυση διαφορών με ειρηνικά μέσα, διατηρώντας μεν απόσταση, αλλά μεροληπτώντας δε υπέρ της τουρκικής πλευράς, καθώς δεν επέκριναν την κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου από την Άγκυρα. Τελικώς, οι ΗΠΑ και το NATO, «ενεργοποιήθηκαν» και επενέβησαν, όχι βέβαια στο βαθμό που τους αναλογούσε, για τον τερματισμό της κρίσης. Μέσω μεθοδικής δραστηριοποίησης, η ελληνική διπλωματία, πέτυχε να δώσει στην ελληνοτουρκική κρίση διεθνείς διαστάσεις, με αποτέλεσμα την άμεση παρέμβαση της Ουάσινγκτον για την αποφυγή ενδεχόμενης πολεμικής σύγκρουσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η Περιπτωσιολογική Μελέτη της Κρίσης των Ιμίων

Το κεφάλαιο αυτό, το οποίο θα διαπραγματευτεί την μελέτη περίπτωσης της κρίσης των Ιμίων, δεν θα περιλάβει μια στείρα αφήγηση των γεγονότων, αλλά θα επικεντρωθεί στους κινδύνους ασφάλειας που προκάλεσε η τουρκική απειλή στο Αιγαίο, καθώς και τους τρόπους διαχείρισης από την πλευρά της Ελλάδας. Η κρίση του 1996 συνιστά ορόσημο για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, διότι αποτέλεσε το

εφαλήριο για τη δημιουργία του καθεστώτος των γκρίζων ή ουδέτερων ζωνών (buffer zone). Βάσει αυτού αμφισβητήθηκε η ελληνική κυριαρχία στο Αιγαίο ενώ, παράλληλα, αυξήθηκαν ραγδαία οι τουρκικές προκλητικές ενέργειες, στρατιωτικής και πολιτικής φύσης (Παούνης 2013, σ.7).

4.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Τα πραγματικά αίτια, της κρίσης των Ιμίων, εντοπίζονται στο έτος 1990 και αποδίδονται σε τουρκική ενέργεια χαρτογράφησης του συνόλου των βραχονησίδων και νησίδων του Αιγαίου, με τη συνδρομή τεχνικών και νομικών συμβούλων. Επιπλέον, υλοποιήθηκε αναλυτική καταγραφή του ιστορικού, των δυνατοτήτων οικονομικής εκμετάλλευσης και του νομικού καθεστώτος του συνόλου των βραχονησίδων και νησίδων, έτσι ώστε να υφίσταται νομική κάλυψη, κατά την έναρξη των διαδικασιών αμφισβήτησής τους (Παούνης 2013, σ.17). Εν συνεχεία, η ελληνική κυβέρνηση, ανακοίνωσε με νομοσχέδιο την πρόθεση της για εποίκισμό και οικονομική αξιοποίηση των μη κατοικημένων αιγαιακών νησίδων και βραχονησίδων (Γεωργούλης & Σολταρίδης 1996, σ.83). Για να ισχυροποιήσει τη διαπραγματευτική της θέση, στηρίχθηκε στο Δίκαιο της Θάλασσας, σύμφωνα με το οποίο, «βράχοι, νησίδες, βραχονησίδες που δεν έχουν αυτοδύναμη οικονομική ζώνη και οικισμούς, δεν έχουν υφαλοκρηπίδα», με την τουρκική κυβέρνηση να «απαντάει» με συνεχείς παραβιάσεις του ελληνικού FIR και πτήσεις πάνω από βραχονησίδες (Παούνης 2013, σσ.17-18). Τέλος, η προσάραξη του τουρκικού εμπορικού πλοίου «Figen Akat» στην μικρή Ίμια, το βράδυ της 25^{ης} Δεκεμβρίου 1995, αποτέλεσε την αφορμή την οποία εκμεταλλεύτηκε, για να εκκινήσει τις διαδικασίες αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας, επί των αιγαιακών νησίδων - βραχονησίδων, αναπτύσσοντας την θεωρία των γκρίζων ζωνών (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.25-26).

4.2 Το Χρονικό της Κρίσης

Η προσάραξη του «Figen Akat», εκείνο το βράδυ της 25 Δεκεμβρίου 1995 (περί τις 04:30), στην Αν. Ίμια, αποτέλεσε ορόσημο για τις επερχόμενες εξελίξεις. Το εν λόγω πλοίο, με κατεύθυνση το Ισραήλ, προσέκρουσε με δύναμη στα αβαθή ύδατα των βραχονησίδων Ίμια, ενώ υπήρξαν τραυματισμοί κάποιων μελών του πληρώματος,

στοιχείο που υποδεικνύει ότι η εν λόγω ενέργεια δεν ήταν προσχεδιασμένη (Παούνης 2013, σσ.18-20). Μετά από διπλωματική επαφή των δύο χωρών και αρχική άρνηση της Άγκυρας, την 28 Δεκεμβρίου, ειδικό ρυμουλκό σκάφος διεκπεραίωσε την αποκόλληση του (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σ.26) και υπό την επίβλεψη σκαφών του ΛΣ, οδηγήθηκε μέχρι και το λιμάνι του Kuluk. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και προκαταβάλλοντας τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν, κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι, η Άγκυρα, εκμεταλλεύτηκε ένα τυχαίο γεγονός πολιτικά, διαπράττοντας αυθαιρεσίες και μεθοδεύοντας ένα απλό μεθοριακό επεισόδιο σε μια γενικευμένη κρίση, με βασικότερη «υποκινητή» την Πρωθυπουργό της Tansu Ciller (Παούνης 2013, σ.22).

Την Παρασκευή 29 Δεκεμβρίου, μετά την επίδοση του διαβήματος διαμαρτυρίας στο τουρκικό ΥΠΕΞ, ο Έλληνας πρέσβης, έλαβε μια προκλητική ρηματική διακοίνωση, σύμφωνα με την οποία οι βραχονησίδες Kardak (Ίμια) ανήκαν στην Τουρκία. Ενημερώθηκε άμεσα το ελληνικό ΥΠΕΞ, το οποίο απάντησε με καθυστέρηση δώδεκα ημερών, την 9 Ιανουαρίου 1996, απορρίπτοντας τον εν λόγω ισχυρισμό και επικαλούμενο το Πρωτόκολλο μεταξύ Ιταλίας - Τουρκίας (28 Δεκεμβρίου 1932), όπου και καθοριζόταν η μεθοριακή γραμμή ανάμεσα στις δύο χώρες, καθώς και τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων (1947), όπου αναλυόταν το καθεστώς διαδοχής επί των Δωδεκανήσων μεταξύ Ιταλίας - Ελλάδας. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις γίνεται ρητή μνεία στις βραχονησίδες Ίμια, στη μεν πρώτη ορίζεται ως φυσικό σύνορο μεταξύ Ιταλίας - Τουρκίας και υπό ιταλική κυριαρχία, ενώ στη δε δεύτερη, συμπεριλαμβάνεται ονομαστικά στα νησιά των Δωδεκανήσων των οποίων η κυριαρχία μεταβιβάζεται (Λυμπέρης 2009, σσ.528-530). Απότοκος των ανωτέρω ήταν, το ΓΕΕΘΑ, κατόπιν σύστασης του ΥΠΕΞ, να αυξήσει την επιτήρηση στην ευρύτερη περιοχή των Ιμίων (Παούνης 2013, σ.28).

Η ελληνική κυβέρνηση, καθ' όλη τη διάρκεια των ανωτέρω γεγονότων, διατήρησε χαμηλούς τόνους, αποκρύπτοντας από τη δημοσιότητα το εν λόγω ζήτημα, μέχρις ότου διέρρευσε απόρρητο έγγραφο, του ΥΠΕΞ, σε ιδιωτικό τηλεοπτικό σταθμό. Η διαρροή αυτή πυροδότησε την έναρξη της κρίσης, αποσυντονίζοντας την νεοσύστατη κυβέρνηση του Κ. Σημίτη και σε συνδυασμό με τις πρόσφατες εξαγγελίες της, περί μείωσης των εξοπλιστικών προγραμμάτων, δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για

πρόκληση έντασης και πολιτικής αστάθειας. Επιπλέον, την 24 Ιανουαρίου, ο παραπάνω τηλεοπτικός σταθμός, αφού ενημέρωσε το ΥΠΕΞ, προχώρησε στη δημοσίευση των ρηματικών διακοινώσεων των δύο χωρών, καθώς και στην ανακοίνωση του περιστατικού με το «Figen Akat» (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σ.41-43), προκαλώντας το κοινό αίσθημα, δημιουργώντας την εντύπωση απροκάλυπτης αμφισβήτησης της ελληνικής εδαφικής κυριαρχίας, μετριοπαθούς ελληνικής αντίδρασης, ακόμα και εθνικής υποχώρησης.

4.3 Πόλεμος διά Σημαίων

Το ήδη τεταμένο κλίμα δυναμίτιζε η συνεχής αναπαραγωγή του θέματος από τα ΜΜΕ, η οποία «προκάλεσε» ιδιωτικές ενέργειες που οδήγησαν στην κάθετη κλιμάκωση της έντασης. Συγκεκριμένα, το πρωί της 25^{ης} Ιανουαρίου, ο δήμαρχος Καλύμνου, συνοδευόμενος από τον τοπικό Αστυνομικό Διοικητή και δύο ντόπιους καπετάνιους, μετέβηκαν στην μικρή Ίμια και προέβησαν στην έπαρση της ελληνικής σημαίας (Τσιριγώτης 2021, σ.230). Το απόγευμα της 27 Ιανουαρίου, μια τριμελής ομάδα δημοσιογράφων της εφημερίδας «Hurriyet», επιβιβάστηκε σε πολιτικό ελικόπτερο και προσγειώθηκε στην Αν. Ίμια, όπου υπέστειλαν την ελληνική σημαία, παίρνοντάς την μαζί τους ως «λάφυρο» και την αντικατέστησαν με την αντίστοιχη τουρκική, «απαθανατίζοντας» τις ενέργειές τους (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σ.55). Το βράδυ, τουρκικός τηλεοπτικός σταθμός προέβαλε το ρεπορτάζ από την Αν. Ίμια ως πρώτη είδηση, δημιουργώντας την εικόνα εμπόλεμης κατάστασης, με έναν εκ των ανωτέρω δημοσιογράφων, να ενεργεί άκρως προκλητικά και προσβλητικά, επιδεικνύοντας την ελληνική σημαία ως πολεμικό τρόπαιο και κάνοντας ανθελληνικές δηλώσεις. Από το πρωί της 28 Ιανουαρίου, η μαζική και αδιάκοπη αναπαραγωγή του φλέγοντος αυτού ζητήματος, προκάλεσε αλγεινή εντύπωση και θυμό στον ελληνικό πληθυσμό. Το πρωί της ίδιας ημέρας, το περιπολικό σκάφος «Αντωνίου» του ΠΝ, επιβεβαίωσε την ύπαρξη τουρκικής σημαίας στην Αν. Ίμια, καθώς οι βραδινές περιπολίες είχαν ακυρωθεί εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών (Παούνης 2013, σσ.36-37). Αμέσως, ο Υπουργός Άμυνας (ΥΠΑΜ) διέταξε να υποσταλεί η τουρκική σημαία, με το σκάφος «Αντωνίου» να αναλαμβάνει την εκτέλεση της διαταγής, υψώνοντας παράλληλα και την ελληνική, σε αντίθεση με τη διαταγή του Αρσένη. Σύμφωνα με τον ίδιο, πιθανότατα παρενέβη ο Α/ΓΕΕΘΑ και τροποποίησε τη διαταγή

του, αναγκάζοντάς τον, να πρέπει να τροποποιήσει τον αρχικό σχεδιασμό και εκτός από επιτήρηση των βραχονησίδων, να πρέπει να αποσταλεί εκεί και φρουρά για την φύλαξη της σημαίας (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.59-60).

4.4 Προοίμιο Πολέμου

Την Κυριακή 28 Ιανουαρίου, μετά από σύσκεψη των Αρχηγών Γενικών Επιτελείων, υπό τον Α/ΓΕΕΘΑ και του Συμβουλίου Άμυνας (ΣΑΜ), με σκοπό την ταχεία εκτίμηση της έως τότε διαμορφωθείσας κατάστασης, αποφασίστηκαν τα κάτωθι: παραμονή της σημαίας στην Αν. Ίμια, παρά τη δυσφορία του Υπουργού Αρσένη, αύξηση ετοιμότητας των ΕΔ, εγκατάσταση μιας ομάδας της Μονάδας Υποβρύχιων Καταστροφών (ΜΥΚ) του ΠΝ στην Αν. Ίμια, για την φύλαξη της σημαίας και απαγόρευση κάθε προσπάθειας αποβίβασης ξένων επί της βραχονησίδας (δύο ομάδες των επτά ατόμων έκαστη και μόνο κατά τις βραδινές ώρες), εγκατάσταση ναυτικής περιπολίας πέριξ των βραχονησίδων και αύξηση της ναυτικής παρουσίας στην περιοχή και στο Αν. Αιγαίο, μεταταστάθμευση ελικοπτέρων του ΣΞ στην Κω και τήρηση ετοιμότητας από ΓΕΑ για εκτέλεση αναγνωρίσεων από αέρος (Λυμπέρης 2009, σσ.559-560). Με την ανωτέρω αποστολή επιφορτίστηκε η ΜΥΚ του ΠΝ, καθώς ο Α/ΓΕΣ, Αντιστράτηγος Βούλγαρης, αρνήθηκε να διαθέσει ομάδα καταδρομέων, κατόπιν διαταγής του Α/ΓΕΕΘΑ, αναφέροντας δυσχέρειες στην εκτέλεση της συγκεκριμένης αποστολής, με τους έτερους παριστάμενους να έχουν αντίθετη άποψη (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.61-62), προκαλώντας την μεγάλη δυσαρέσκεια του Α/ΓΕΕΘΑ και την έντονη διαφωνία του με τον Α/ΓΕΣ (Λυμπέρης 2009, σ.560). Η ανωτέρω ομάδα βατραχανθρώπων, το βράδυ, απέπλευσε με την κανονιοφόρο (Κ/Φ) «Πυρπολητής» από το λιμάνι της Καλύμνου για τις βραχονησίδες Ίμια. Το στοιχείο αναγνώρισης, το οποίο είχε προωθηθεί για να αναγνωρίσει πιθανή τουρκική παρουσία, αποβιβάστηκε σε λάθος βραχονησίδα και εν τέλει, κατόπιν νέας αναγνώρισης, η ομάδα υλοποίησε αμυντική εγκατάσταση επί της Αν. Ίμια στις 21:00, με την έτερη ομάδα να παραμένει στο σκάφος και την Κ/Φ να παραμένει εγγύς για ενίσχυση (Παούνης 2013, σσ.43-44).

Η πολιτικοστρατιωτική ηγεσία έλαβε την παραπάνω απόφαση εξαιτίας της ταχύτατης και δυσμενώς εξελισσόμενης κατάστασης των σχέσεων των δύο χωρών,

εκτιμώντας ότι επίκεντρο της κρίσης θα ήταν τα Δωδεκάνησα και το Αιγαίο το θέατρο εκκίνησης των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, υπήρχε προϋδεασμός για πιθανή τουρκική στρατιωτική ενέργεια σε ελληνική νήσο, με αποτέλεσμα να έχει ζητηθεί ετοιμότητα για εκτέλεση ενεργειών ανακατάληψης. Οι πολιτικές εντολές συνοψίζονταν ως εξής: «αποφυγή κλιμάκωσης της κρίσης και τήρηση ετοιμότητας για παν ενδεχόμενο, παρουσία αγήματος μόνο εκεί όπου υπάρχει σημαία, περιφρούρηση Ιμίων από θάλασσα και ναυτική παρουσία στην περιοχή ανάλογη της τουρκικής» (Λυμπέρης 2009, σσ.560-561).

Η Άγκυρα, την 29 Ιανουαρίου, επέδωσε στον Έλληνα πρέσβη τη δεύτερη ρηματική διακοίνωση, σύμφωνα με την οποία «οι βραχονησίδες Καρντάκ τελούν υπό τουρκική κυριαρχία, διότι η ιταλοτουρκική συμφωνία του 1932 είναι ανενεργή», επικαλούμενη διαφορετικές τωρινές πολιτικές συνθήκες σε σχέση με το 1932 και ότι, η Ελλάδα, δεν υπήρξε συμβαλλόμενο μέρος στην εν λόγω συνθήκη. Επίσης, «το νομικό καθεστώς του συνόλου των βραχονησίδων χρίζει κυριαρχικής διευκρίνησης», δηλώνοντας ότι είναι «ανοιχτή» σε διάλογο για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων και εν συνεχεία, διεκπεραίωση και του ζητήματος των χωρικών υδάτων. Τέλος, «επιθυμεί την αποκλιμάκωση της έντασης και απαιτεί την απόσυρση των ελληνικών δυνάμεων από την Αν. Καρντάκ, καθώς και των συμβόλων κυριαρχίας» (Παούνης 2013, σσ.44-46). Επιπρόσθετα, έως τότε στην ευρύτερη περιοχή των Ιμίων, είχαν αυξηθεί οι τουρκικές ναυτικές δυνάμεις, εκδηλώνοντας προσπάθειες προσέγγισης των βραχονησίδων, παραβιάζοντας τα ελληνικά χωρικά ύδατα και «αρνούμενοι» να αποχωρήσουν μετά τις υποδείξεις των ελληνικών δυνάμεων, ενώ οι υπερπτήσεις της τουρκικής αεροπορίας ήταν συνεχείς (Λυμπέρης 2009, σσ.555-557).

Η Ελλάδα απάντησε άμεσα, με ρηματική διακοίνωση, επικαλούμενη τις διεθνείς συνθήκες και με μια σειρά από χάρτες των Νατοϊκών στρατιωτικών Επιτελείων, όπου απεικονιζόταν ξεκάθαρα ότι τα Ίμια βρίσκονταν υπό ελληνική κυριαρχία. Επιπλέον, διέταξε την αύξηση των περιπολιών σε αέρα και θάλασσα, στην ευρύτερη περιοχή και σταδιακή απελευθέρωση των ΕΚΕ. Ωστόσο, για άλλη μία φορά, προκύπτει αναντιστοιχία προθέσεων - πράξεων - δηλώσεων, ανάμεσα σε πολιτική και στρατιωτική ηγεσία, η οποία καταδεικνύει εμπράκτως την εκ διαμέτρου αντίθετη «πλεύση» και την μη τήρηση εθνικής γραμμής σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και

διαχείρισης κρίσης. Όλα τα παραπάνω διαδραματίζονταν εν μέσω προκλήσεων του τύπου και των ΜΜΕ των δύο χωρών, τα οποία ενίσχυαν το πολεμικό κλίμα μέσω των δηκτικών δημοσιευμάτων και των απευθείας ανταποκρίσεων από την περιοχή των Ιμίων (Παούνης 2013, σσ.48-50).

Το βράδυ συγκαλείται στη γείτονα χώρα συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ), υπό την Πρωθυπουργό Τσιλέρ. Εν μέσω άκρατων εθνικιστικών δηλώσεων και σοβινιστικών παραληρημάτων, των μελών του τουρκικού συμβουλίου, ο πιο συγκρατημένος και μετριοπαθής Πρέσβης, Inal Batu, πρότεινε μια πιο ορθολογική λύση. Με γνώμονα την μη κλιμάκωση της κατάστασης σε πολεμική σύγκρουση, «υπέδειξε» την κατάληψη της Δυτ. Ίμια, αφού εξασφάλιζαν πρώτα ότι ήταν αφύλαχτη. Η πρόταση έγινε δεκτή (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.74-75) και άμεσα εκκίνησε η υλοποίηση του σχεδίου «Yunus 1» (Δελφίνι 1).

4.5 Η Ημέρα της Κρίσης των Ιμίων

Η ανωτέρω συνεδρίαση περατώθηκε περί τις 02:30, την Τρίτη 30 Ιανουαρίου, με την Τσιλέρ να επαναλαμβάνει την πρόθεση διαπραγμάτευσης, αλλά να απαιτεί την άμεση απομάκρυνση της σημαίας και των ελληνικών δυνάμεων από την Αν. Ίμια, απειλώντας με πιθανή δυναμική αντίδραση σε περίπτωση μη εκπλήρωσης των εν λόγω απαιτήσεων.

Με το πρώτο φως, η φρουρά της ΜΥΚ που βρισκόταν επί της Αν. Ίμια, αντίκρισε τουρκικά πολεμικά πλοία περιμετρικά των βραχονησίδων, ενώ από ημέτερες δυνάμεις βρισκόταν εκεί η Κ/Φ «Πυρπολητής». Περί τις 08:10, απονηώθηκε ανθυποβρυχιακό ελικόπτερο από την Φ/Γ «Yanuz» με αποστολή τον εντοπισμό πιθανού ελληνικού υποβρύχιου, αναγνώριση του μεγέθους της ελληνικής δύναμης στην μικρή Ίμια, εντοπισμό έτερων ελληνικών δυνάμεων στην μεγάλη Ίμια και την εκτέλεση παραπλάνησης, αναφορικά με την πρόθεση της Άγκυρας για εκτέλεση αεραποβατικής ενέργειας. Η Αθήνα, τελικώς, παραπλανήθηκε, καθώς εκτίμησε ότι το ελικόπτερο εκτελούσε δοκιμαστική σχεδίου αεραποβατικής ενέργειας. Δέον να επισημανθεί ότι, οι επικρατούσες καιρικές συνθήκες στην περιοχή, ήταν ιδιαίτερα αντίξοες, με έντονη βροχόπτωση και ισχυρούς ανέμους (Παούνης 2013, σσ.56-57).

Κατόπιν σύσκεψης, που πραγματοποιήθηκε στο γραφείο του Πρωθυπουργού στις 10:45, διαπιστώθηκε ξεκάθαρα η πρόθεσή του για την αποφυγή βίας και κλιμάκωσης της κρίσης. Ο Λυμπέρης ζήτησε από τον Πρωθυπουργό να του ορίσει Εθνικούς Κανόνες Εμπλοκής (ΕΚΕ), δηλαδή, τον τρόπο και το βαθμό χρήσης στρατιωτικής ισχύος των φίλιων τμημάτων απέναντι στην εκάστοτε εχθρική ενέργεια. Η πολιτική ηγεσία απεδείχθη ότι δε γνώριζε την ορολογία και τη διαδικασία εφαρμογής τους, αποφεύγοντας να δώσει, εν τέλει, σαφή και ξεκάθαρη απάντηση. Επιπλέον, δεν είχε καταλάβει την μη ύπαρξη ένοπλης φρουράς στη Δυτ. Ίμια. Ο Α/ΓΕΕΘΑ, θέτοντας το θέμα της επάνδρωσής της και λαμβάνοντας αρνητική απάντηση, εν συνεχεία, δεν επέμεινε για να μην προκληθούν αντιδράσεις από την πολιτική ηγεσία και εκτελώντας τη δοθείσα διαταγή «παρουσία φρουράς όπου υπάρχει σημαία» (Λυμπέρης 2009, σσ.565-566).

Επιπρόσθετα, οι Πάγκαλος και Αρσένης, διατηρώντας χαμηλούς τόνους στην ακολουθούσα ενημέρωση Τύπου, στις 12:40, παρουσίασαν χάρτη του 1969 του τουρκικού ΠΝ και του αμερικανικού ναυτικού, όπου οι βραχονησίδες Ίμια απεικονίζονταν εντός ελληνικών χωρικών υδάτων, στηριζόμενοι ταυτόχρονα και στις διατάξεις της Συνθήκης του 1932. Προσπάθησαν, λοιπόν, να αποδείξουν την νομιμότητα των ελληνικών θέσεων και ταυτόχρονα, την νομική αυθαιρεσία και το ανυπόστατο των αξιώσεων της Τουρκίας στο Αιγαίο, η οποία λόγω απουσίας επιχειρημάτων, ασκούσε εκβιαστική διπλωματία και κλιμάκωνε συνεχώς την υφιστάμενη ένταση. Εν κατακλείδι, δήλωσαν την εκτίμησή τους για αποκλιμάκωση της έντασης, προσπαθώντας να υποβαθμίσουν το μέγεθος της υφιστάμενης κατάστασης και απευθύνοντας πρόταση προς τη γείτονα χώρα για απομάκρυνση των στόλων και αποκλιμάκωση της κρίσης. Στην αντίπερα όχθη, τα τουρκικά ΜΜΕ, συνέχιζαν να δυναμιτίζουν την ένταση, διογκώνοντας τα γεγονότα και προπαγανδίζοντας, σε μια προσπάθεια προβολής άκρατου εθνικισμού (Λυμπέρης 2014, σ.623).

Το απόγευμα, στις 15:20, επανδρώνεται κατόπιν διαταγής η νήσος Καλόλιμνος με ομάδα καταδρομέων, με αποστολή την απαγόρευση της αποβίβασης Τούρκων σε αυτήν και την επιτήρηση της ευρύτερης περιοχής, ακολουθώντας τη διαταγή της πολιτικής ηγεσίας για μη επάνδρωση της μεγάλης Ίμια, αλλά φοβούμενοι, ταυτόχρονα και πιθανή τουρκική προσπάθεια κατάληψης μικρών νησίδων. Η τουρκική κλιμάκωση

«ώθησε» τον Ναύαρχο Λυμπέρη, τα μεσάνυχτα της 30 - 31 Ιανουαρίου, να διατάξει την επιστράτευση των τοπικών εφεδρειών σε Έβρο και νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, χωρίς την απόφαση του ΚΥΣΕΑ, του οποίου η λειτουργία ήταν ανεπαρκής. Ακολούθησε η ανάκληση αδειών του προσωπικού του ΣΞ, που υπηρετούσε στην περιοχή ευθύνης της ΑΣΔΕΝ (Λυμπέρης 2009, σ.569) και διατάχθηκε η τήρηση επιφυλακής από το σύνολο των ΕΔ, με τον ΣΞ να επανδρώνει τους Χώρους Διαποράς σε Δ' Σώμα Στρατού (Θράκη) και ΑΣΔΕΝ (Νησιά Αιγαίου) και τη Διεύθυνση Ειδικών Δυνάμεων να θέτει σε επιφυλακή όλες τις Μονάδες Ειδικών Δυνάμεων (Τσιριγώτης 2021, σσ.244-245). Το ελληνικό ΠΝ βρισκόταν ήδη, από τις προηγούμενες ημέρες, σε αυξημένη επιφυλακή. Τέλος, πλησίον της Καλύμνου, έπλεε από τις βραδινές ώρες αντιτορπιλικό σκάφος των ΗΠΑ, μεταφέροντας πλήρη εικόνα της κατάστασης σε αυτές, όπως επίσης και αμερικανικοί δορυφόροι για την μετάδοση πληροφοριών (Παούνης 2013, σσ.69, 81-82).

Η οριζόντια και κάθετη κλιμάκωση της έντασης, μεταξύ των δύο συμμαχικών κρατών του ΝΑΤΟ, θα επιφέρει την ενεργοποίηση και εμπλοκή των ΗΠΑ, ως παράγοντα διεθνούς αποτροπής, με αντικειμενικό σκοπό την αποφυγή μια γενικευμένης σύγκρουσης με απρόβλεπτες συνέπειες τόσο για το ΝΑΤΟ, όσο και για τις αμυντικές επενδύσεις των ΗΠΑ - ΝΑΤΟ στις δύο χώρες. Η ενέργεια αυτή αναλήφθηκε ως μια ύστατη προσπάθεια αποτροπής επικείμενης στρατιωτικής σύρραξης, καθόσον το ελληνικό ΥΠΕΞ προέβη πολλάκις σε διαβήματα προς την ΕΕ, τις ΗΠΑ, το ΝΑΤΟ, τα Ηνωμένα Έθνη, τη Ρωσία και πρωτίστως, την Τουρκία (Τσιριγώτης 2021, σσ.245-246), εισπράττοντας ουδετερότητα και τήρηση ίσων αποστάσεων απέναντι και στις δύο εμπλεκόμενες χώρες. Έτσι λοιπόν, από το απόγευμα ενεργοποιήθηκε το δίκτυο επικοινωνιών Ουάσινγκτον (Κων/νος Κοκόσης) - Αθήνα (Τόμας Νάιλς - Τόμας Μίλερ) - Άγκυρα (Μάρκ Γκρόσμαν), υπό τον Αμερινανό ΥΠΕΞ Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, προς επίλυση της ελληνοτουρκικής διένεξης.

Έχοντας, ήδη από πιο νωρίς, ενδείξεις για περαιτέρω κλιμάκωση από την τουρκική πλευρά, διατάχθηκε η προληπτική έξοδος του συνόλου του Στόλου στο Αιγαίο. Έτσι λοιπόν, περί τις 14:00, άρχισε να καταγράφεται η μαζική έξοδος πολεμικών πλοίων και σκαφών από τους ναυστάθμους Σαλαμίνας και Σούδας (Γιαλλουρίδης 1997, σ.319). Στην περιοχή των Ιμίων, είχαν παραταχθεί συνολικά δέκα

πολεμικά πλοία εκατέρωθεν, με ναυαρχίδες την Φ/Γ «Yanuz» και Φ/Γ «Ναβαρίνο», αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, η Άγκυρα κινητοποίησε περίπου σαράντα πέντε πολεμικά σκάφη, με περισσότερο από το 50% του στόλου της να παραμένει ελλιμενισμένο, ενώ η Αθήνα, ακολουθούσε την τακτική της αριθμητικής ισορροπίας σε συνάρτηση με τις τουρκικές ναυτικές δυνάμεις (Κουρής 1997, σ.439). Επιπλέον, το κλίμα έντασης και στον εναέριο χώρο συνέχιζε με αμείωτη ένταση, εξαιτίας των παραβιάσεων της τουρκικής αεροπορίας.

Στις 22:00, ο Αμερικανός ΥΕΘΑ, Γουίλιαμ Πέρι, προειδοποιεί τον Αρσένη για επικίνδυνη τουρκική κλιμάκωση, καταλήγοντας και οι δύο ότι, σε περίπτωση συμφωνίας της Τουρκίας για απόσυρση των δυνάμεών της, το ίδιο θα έπραττε και η Ελλάδα, δηλώνοντας άρνηση για την απομάκρυνση της σημαίας (Παούνης 2013, σσ.82-83). Τη «σκυτάλη» λαμβάνει ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπιλ Κλίντον, ο οποίος, στις 22:30, συνομιλεί με τον Έλληνα Πρωθυπουργό, τονίζοντάς του την ανάγκη αποκλιμάκωσης και την εύρεση κοινά αποδεκτής λύσης ως συμμαχικές χώρες του NATO. Ο Σημίτης συμφώνησε, επιμένοντας και αυτός για την μη απομάκρυνση της σημαίας (Τσιριγώτης 2021, σσ.249-250).

Αργά το βράδυ, συγκαλείται σύσκεψη της Κυβερνητικής Επιτροπής υπό τον Πρωθυπουργό, ενώ ταυτόχρονα διεξαγόταν και η διαπραγμάτευση ΗΠΑ - Τουρκίας, με σκοπό τον τερματισμό της κρίσης. Ο τηλεφωνικός μαραθώνιος, ο οποίος είχε ήδη ξεκινήσει από το απόγευμα της 30 Ιανουαρίου, με μέριμνα των ΗΠΑ, με Αθήνα και Άγκυρα, «πέτυχε» την μη πραγματοποίηση εχθροπραξιών και την ομαλή αποχώρηση των δυνάμεων των δύο χωρών από την περιοχή των Ιμίων και αφού έλαβε τις απαραίτητες διαβεβαιώσεις, ανατέθηκε ο χειρισμός της υπόθεσης στον βοηθό ΥΠΕΞ Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ. Οι τηλεφωνικές συνομιλίες μεταξύ Χόλμπρουκ - ΥΠΕΞ Ελλάδας και Τουρκίας συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, καταλήγοντας, τελικώς, στην απαγκίστρωση των στρατιωτικών δυνάμεων και επιστροφή στην αρχική κατάσταση (*status quo ante*), η οποία προέβλεπε και την απόσυρση της ελληνικής σημαίας από την μικρή Ίμια, ενώ περατώθηκαν τις πρώτες πρωινές ώρες της 31 Ιανουαρίου. Η διαπραγμάτευση ήταν ιδιαίτερα δύσκολη και εξουθενωτική, καθόσον η Ελλάδα ήταν κάθετη ως προς την απόσυρση της ελληνικής σημαίας, στοιχείο το οποίο αποτελούσε απαραίτητο όρο της Τουρκίας για την επίτευξη συμφωνίας, την

απομάκρυνση δηλαδή όλων των συμβόλων κυριαρχίας (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.129, 131, 161).

Κατά την παραπάνω σύσκεψη, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση από το Σημίτη ως προς την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων και στη συνέχεια, ο Λυμπέρης, ανέλυσε την τακτική κατάσταση στην επίμαχη περιοχή, διαβεβαιώνοντας ότι όλες οι Μονάδες ήταν επιχειρησιακά έτοιμες και ότι η ελληνική πλευρά, διέθετε στην περιοχή των Ιμίων συντριπτική υπεροχή σε αριθμό βλημάτων, εξασφαλίζοντας σοβαρό τακτικό πλεονέκτημα. Σε ερώτηση του Σημίτη, σχετικά με την απόσυρση της σημαίας και εάν αυτή η κίνηση θα είχε αρνητικό αντίκτυπο στις ΕΔ, ο Λυμπέρης αποκρίθηκε καταφατικά, εμμένοντας στην θέση του, σε επανάληψη της ερώτησης, αυτήν την φορά από τον Πάγκαλο (Τσιριγώτης 2021, σσ.255-256).

Περί την 01:04 ώρα, αναφέρθηκε, από την Φ/Γ Ναβαρίνο, ότι αντίστοιχη τουρκική προσέγγιζε τη Δυτ. Ίμια, ενώ ζεύγος επιθετικών ελικοπτέρων (Ε/Π) πραγματοποιούσε υπερτήση πάνω από την περιοχή, με το ένα να βρίσκεται σε αιώρηση πάνω από την Φ/Γ και το άλλο να ίππεται άνωθεν των βραχονησίδων (Τσιριγώτης 2021, σ.257). Όλα τα στοιχεία υποδείκνυαν την έναρξη της επιχείρησης «Δελφίνι». Η ελληνική στρατιωτική ηγεσία μετέφρασε αυτήν την ενέργεια ως προσπάθεια αποβίβασης αγήματος, διατάσσοντας τα παραπλέοντα σκάφη να παρακολουθούν στενά τις κινήσεις των ελικοπτέρων και να τα καταρρίψουν σε ενδεχόμενη προσπάθεια αεραπόβασης, απομακρύνοντας, παράλληλα, την τουρκική Φ/Γ εκτός εθνικών υδάτων. Το χρονικό σημείο αυτό εκμεταλλεύτηκαν οι τουρκικές δυνάμεις, οι οποίες αποβιβάστηκαν από την Φ/Γ, επιβιβάστηκαν σε λέμβο και προσέγγισαν τη Δυτ. Ίμια. Κατάφεραν, δηλαδή, εφαρμόζοντας μια παραπλανητική ενέργεια, να στρέψουν την προσοχή των ελληνικών δυνάμεων στα δύο αιωρούμενα Ε/Π και αυτοί, χωρίς κανένα κώλυμα, να εκπληρώσουν την αποστολή τους χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Πριν τις 02:00, τα Ε/Π αποχώρησαν από την περιοχή ακολουθώντας διαφορετικές κατευθύνσεις, με το ένα να κινείται βόρεια, δημιουργώντας την εντύπωση ότι θα επιχειρούσε στην Καλόλιμνο ή το Φαρμακονήσι, δημιουργώντας επιπλέον σύγχυση (Παούνης 2013, σσ.93-94).

Το τουρκικό ΥΠΕΞ, στις 01:40, ανακοίνωσε ότι προχώρησε στην απόβαση και κατάληψη της μεγάλης Ίμια, στην οποία δεν υπήρχαν Έλληνες στρατιώτες, τοποθετώντας την τουρκική σημαία. Συνεχίζοντας, ανέφερε ότι εφόσον, η Ελλάδα, αποσύρει την φρουρά και τη σημαία της από την περιοχή, τότε και η Τουρκία θα πράξει άμεσα το ίδιο, έτσι ώστε να επέλθει το status quo ante. Η ελληνική κυβέρνηση αιφνιδιάστηκε, καθώς ενημερώθηκε τυχαία, μέσω της μετάδοσης των παραπάνω δηλώσεων, από τηλεοπτικό σταθμό. Ο Πρωθυπουργός ζήτησε, άμεσα, εξακρίβωση της ανωτέρω πληροφορίας από τον Α/ΓΕΕΘΑ, ο οποίος την χαρακτήρισε ως αναληθή και έσπευσε να την εξακριβώσει (Γιαλλουρίδης 1997, σ.320). Σε αυτό το μεσοδιάστημα, ο Χόλμπρουκ, συνέχιζε να ασκεί πιέσεις με σκοπό να αποδεχθεί η ελληνική πλευρά τους όρους συμφωνίας που επέβαλλε η Τουρκία, αναφέροντας ότι σε αντίθετη περίπτωση δεν θα μπορούσε να την τιθασεύσει.

Περί τις 03:15 και ενώ η εξακρίβωση της πληροφορίας βρισκόταν σε εξέλιξη, αποφασίστηκε η εγκατάσταση της δεύτερης ομάδας βατραχανθρώπων, η οποία βρισκόταν επιβιβασμένη στην Κ/Φ, στην μεγάλη Ίμια, με διαταγή του Υφυπουργού Νίκου Κουρή (Λυμπέρης 2009, σ.576). Στις 03:30, ο Χόλμπρουκ ενημερώνει τον Πάγκαλο ότι, κατόπιν επιβεβαιωμένων πληροφοριών, η Δυτ. Ίμια έχει καταληφθεί από τουρκική δύναμη (Γιαλλουρίδης 1997, σ.320). Κατόπιν αδυναμίας της Κ/Φ «Πυρπολητής» να μεταβεί στη Δυτ. Ίμια για την αναγνώριση της τουρκικής δύναμης, αποφασίζεται η χρησιμοποίηση ελικοπτέρου για την από αέρος αναγνώριση. Επιπλέον, ενώ η δεύτερη ομάδα βατραχανθρώπων είχε ήδη ξεκινήσει για τη Δυτ. Ίμια, ο επικεφαλής διαπίστωσε ότι οι μπαταρίες ορισμένων φορητών ασύρματων ήταν αφόρτιστες, καθιστώντας ανέφικτη την επικοινωνία με τα φίλια τμήματα, αποφασίζοντας να μεταβεί πρώτα από την Αν. Ίμια για να παραλάβει μπαταρίες και εν συνεχεία, να συνεχίσει για τη δυτική. Τελικώς, έλαβε διαταγή να αναμένει εκεί, έως ότου το ελικόπτερο εξακριβώσει την ύπαρξη ή μη τουρκικής ομάδας (Παούνης 2013, σσ.98-99). Στις 04:13, η Φ/Γ «Ναβαρίνο» απονήωσε ελικόπτερο, για εκτέλεση αναγνώρισης και την εξακρίβωση ενδεχόμενης τουρκικής παρουσίας στην μεγάλη Ίμια (Λυμπέρης 2009, σ.576), παρά το γεγονός ότι οι καιρικές συνθήκες ήταν απαγορευτικές για εναέριες επιχειρήσεις. Ταυτόχρονα, συγκαλείται έκτακτα το ΚΥΣΕΑ. Στις 04:49, αναφέρει στην Φ/Γ την παρουσία ατόμων πάνω στη Δυτική Ίμια, επιβεβαιώνοντας την αρχική πληροφορία. Ο Α/ΓΕΕΘΑ ενημερώθηκε στις 05:05,

ενημερώνοντας απευθείας και το ΚΥΣΕΑ Κυριαρχούσε εκνευρισμός και απογοήτευση σε στρατιωτική και πολιτική ηγεσία, αφενός διότι παρήλθαν περισσότερο από τέσσερις ώρες, για την επιβεβαίωση της πληροφορίας και αφετέρου, διότι παρά την κατηγορηματική διαβεβαίωση του Αρχηγού στον Πρωθυπουργό, ότι οι βραχονησίδες φυλάσσονται και ότι δεν υφίσταται περίπτωση κατάληψής τους, αυτό συνέβη με την παρουσία μεγάλου αριθμού ελληνικών δυνάμεων και χωρίς να το αντιληφθεί κάποιος. Ο Λυμπέρης υπεβαλε την παραίτησή του, διότι σύμφωνα με αυτόν εθίγησαν οι ΕΔ, με τον Πρωθυπουργό να μην την κάνει δεκτή, συνεχίζοντας να ασκεί τα καθήκοντά του.

Οι διαθέσιμες επιλογές, που παρέθεσε ο Λυμπέρης στο Σημίτη, για την εκδίωξη των Τούρκων καταδρομένων από τη βραχονησίδα, απορρίφθηκαν, διότι θα κλιμάκωναν την κρίση, οδηγώντας σε γενικευμένη πολεμική σύγκρουση με σημαντικές ανθρώπινες απώλειες. Συγκεκριμένα, πρότεινε το βομβαρδισμό ναυτικού πυροβολικού και την αεροπορική επιδρομή με εμπρηστικές βόμβες τύπου ναπάλμ. Επιπλέον, τον ρώτησε εάν υπήρχε δυνατότητα ανακατάληψης της βραχονησίδας, κατόπιν απόβασης και σύλληψης της τουρκικής ομάδας, εντός των επόμενων σαράντα πέντε λεπτών, απαντώντας αρνητικά, καθώς δεν υπήρχε δυνατότητα πτήσης των μεταγωγικών ελικοπτέρων του ΣΞ το βράδυ και το μόνο εγγύς τμήμα ήταν η δεύτερη ομάδα της ΜΥΚ στην ανατολική Ίμια (Λυμπέρης 2009, σσ.577-578), καταδεικνύοντας την απουσία μέριμνας, από στρατιωτικής πλευράς, για την ύπαρξη εφεδρείας με γρήγορη χρονική ετοιμότητα ανάληψης αποστολής και εγγύς του χώρου εμπλοκής.

Πλέον η κατάσταση είχε μεταβληθεί άρδην. Η τουρκική κατάληψη της δυτικής Ίμια έθετε ένα εκβιαστικό δίλημμα στην ελληνική κυβέρνηση, είτε να επιλέξει μια γενικευμένη ένοπλη σύγκρουση είτε συμφωνία απεμπλοκής με τους όρους της Τουρκίας. Σε περίπτωση άρνησης συμβιβασμού, η Άγκυρα, είχε ανακοινώσει ότι θα πραγματοποιούσε επίθεση και στην ανατολική Ίμια. Οι Αμερικανοί είχαν υποστηρίξει ότι η απομάκρυνση της ελληνικής σημαίας πέραν από απαίτηση της Τουρκίας, αποτελούσε απότοκο της γενικότερης συμφωνίας η οποία στηρίχθηκε στην φράση «no men of war, no army elements whatsoever, no flags». Το ΚΥΣΕΑ αποφάσισε ομόφωνα την αποδοχή της αμερικανικής πρότασης, με τον Πάγκαλο να ανακοινώνει στον Χόλμπρουκ την αποδοχή της πρότασης για επιστροφή στο status quo ante. Ο Χόλμπρουκ με τη σειρά του ενημέρωσε την τουρκική κυβέρνηση, η οποία συμφώνησε

(Έλλης & Ιγνατίου 2009, σσ.134-136, 154 - 166). Συναφώς, η ελληνική κυβέρνηση, εν μέσω αμερικανικών πιέσεων, τουρκικών απειλών και έλλειψης διατιθέμενου χρόνου, αποφάσισε την απαγκίστρωση των ελληνικών δυνάμεων τα ξημερώματα της 31^{ης} Ιανουαρίου.

Την ίδια ώρα και ενώ οι διαπραγματεύσεις για την αποκλιμάκωση της κρίσης βρίσκονταν σε εξέλιξη, περί τις 05:00, μετά τον εντοπισμό των Τούρκων καταδρομέων επί της Δυτ. Ίμια, τα ίχνη του ελικοπτέρου της Φ/Γ «Ναβαρίνο» χάθηκαν από τα ραντάρ, χωρίς να ανταποκρίνεται στις κλήσεις. Ο Σημίτης, ενώ το ΚΥΣΕΑ βρισκόταν σε εξέλιξη, ζήτησε να διευκρινιστεί τι είχε συμβεί, καθώς τα ΜΜΕ ήδη μετέδιδαν ότι αυτό είχε συντριβεί, με τον ΥΠΑΜ να διαψεύδει την είδηση, ισχυριζόμενος ότι εάν και κινδύνευσε, εν τέλει προσθαλασσώθηκε. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιοχή των Ιμίων, είχε ξεκινήσει η διαδικασία της απαγκίστρωσης των ναυτικών δυνάμεων και των δύο χωρών, κάτω από την θαλάσσια και εναέρια «επίβλεψη» των ΗΠΑ. Στις 06:02, η Φ/Γ «Ναβαρίνο», εντόπισε τους πλωτήρες του αγνοούμενου ελικοπτέρου, συνεχίζοντας τις έρευνες και για το τριμελές πλήρωμα. Λίγο πριν τις 07:00, τα ελληνικά ΜΜΕ, μετέδιδαν με βεβαιότητα την απώλεια του ελικοπτέρου, το οποίο κατέπεσε βόρεια της Καλολίμνου. Ο Πρωθυπουργός έλαβε την πληροφορία από υπάλληλο του πολιτικού του γραφείου, καθώς εκείνη τη στιγμή μεταδιδόταν από τηλεοπτικό σταθμό και επικοινωνώντας άμεσα με τον Αρσένη, για να ενημερωθεί περαιτέρω, τον πληροφόρησε ότι η προηγούμενη διάψευση ήταν λανθασμένη (Παούνης 2013, σσ.101-106).

Στις 08:10 περίπου, είχε γίνει η υποστολή της σημαίας από το άγημα, το οποίο εν συνεχεία επιβιβάστηκε στον «Πυρπολητή» για την επιστροφή στον ναύσταθμο. Στις 08:28, η Φ/Γ «Ναβαρίνο», ενημέρωσε ότι οι τούρκοι καταδρομείς είχαν αποπλεύσει για τις τουρκικές ακτές, ομοίως και η Φ/Γ «Υανυζ». Στις 08:35, η ελληνική Φ/Γ αναφέρει την εύρεση ενός μέρους του ελικοπτέρου και αποχωρεί από την περιοχή των Ιμίων, καθώς μετέπιπτε σε αποστρατικοποιημένη ζώνη (Παούνης 2013, σσ.106-107). Οι επιβαίνοντες στο ελικόπτερο ήταν οι Υποπλοίαρχοι Χριστόδουλος Καραθανάσης και Παναγιώτης Βλαχάκος και ο Αρχικελευστής Έκτορας Γιαλοφός.

4.6 Η Επόμενη Ημέρα

Η ένταση μεταφέρθηκε την επόμενη ημέρα στο ελληνικό Κοινοβούλιο όπου, ο Πρωθυπουργός, δήλωσε ότι η ελληνική κυβέρνηση πέτυχε την απεμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων από την περιοχή των Ιμίων και την αποκλιμάκωση της κρίσης, χωρίς να έρθει σε απευθείας διαπραγμάτευση με την Άγκυρα, για το νομικό καθεστώς των βραχονησίδων Ίμια, δηλώνοντας ότι είναι και θα παραμείνουν ελληνικές. Τέλος, μεταξύ άλλων, απηύθυνε και τις ευχαριστίες του προς την αμερικανική κυβέρνηση, για την πρωτοβουλία και τη βοήθειά τους στον τερματισμό της κρίσης.

Στην αντίπερα όχθη του Αιγαίου, το κλίμα ήταν αρχικά ενθουσιώδες και πανηγυρικό. Η Τσιλέρ ορκίστηκε Πρωθυπουργός, τα τουρκικά ΜΜΕ αναπαρήγαγαν φωτογραφίες από την κατάληψη των Ιμίων (Καρντάκ) και τέλος, οι δημοσιογράφοι της εφημερίδας «Hurriyet», οι οποίοι περιφέρονταν στα τηλεοπτικά κανάλια εξιστορώντας τα κατορθώματά τους, συνθέτουν το γενικότερο τουρκικό κλίμα (Γεωργούλης & Σολταρίδης 1996, σ.32). Βέβαια, το επόμενο διάστημα, η αξιωματική αντιπολίτευση, άσκησε κριτική προς τους χειρισμούς της κυβέρνησης, εστιάζοντας στην απόφαση για την απομάκρυνση της τουρκικής σημαίας από τη Δυτ. Ίμια, αφού η περιοχή αποτελούσε τουρκικό έδαφος (Παούνης 2013, σσ.110-111).

4.7 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που εξάγονται, μετά από την μελέτη περίπτωσης της κρίσης του 1996, αναφορικά με τη διαμόρφωση και εφαρμογή της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής, τη στάση - συμπεριφορά της Τουρκίας και το ρόλο που διαδραμάτισαν οι εξωτερικοί «δρώντες» ΗΠΑ - ΕΕ και το ΝΑΤΟ, είναι τα κάτωθι:

α. Η διάσταση μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας ήταν εμφανής, μεταδίδοντας ασαφή μηνύματα στην τουρκική πλευρά για τις πραγματικές προθέσεις της Ελλάδας. Επομένως, ο «πόλεμος σημαιών» σε συνδυασμό με την ελληνική στρατιωτική παρουσία στα Ίμια, εκτιμήθηκαν από την Άγκυρα, ως προσπάθεια της Αθήνας για δημιουργία τετελεσμένων στο Αιγαίο και ως άμεση απειλή για τα

συμφέροντά της. Η ελληνική κυβέρνηση δε στήριξε την καθολική ενεργοποίηση των ΕΔ με δυναμική πολιτική στάση, μειώνοντας το βαθμό αξιοπιστίας της. Το γεγονός ότι ήθελε να αποφύγει μια στρατιωτική αντιπαράθεση, για να μην «οδηγηθεί» σε διμερείς διαπραγματεύσεις με την Άγκυρα, το εκμεταλλεύτηκε η γείτονα χώρα, αντιδρώντας μετά την υποστολή της σημαίας από την Αν. Ίμια. Πραγματοποίησε εμπρηστικές ανακοινώσεις, των οποίων την αξιοπιστία ενίσχυσε, κλιμακώνοντας κάθετα την ένταση στο Αιγαίο, με την έξοδο του τουρκικού στόλου και την αύξηση της ναυτικής παρουσίας. Επιπλέον, η ενεργοποίηση των στρατιωτικών Μονάδων στην Ανατολική Θράκη, σε συνδυασμό με την έξοδο του ΠΝ, επέφεραν κάθετη και οριζόντια κλιμάκωση, ακυρώνοντας ουσιαστικά τη στρατηγική άμεσης αποτροπής της Ελλάδας. Από την πλευρά της, η Αθήνα, θέτοντας σε ετοιμότητα το σύνολο των ΕΔ, διατάσσοντας την μαζική έξοδο του Στόλου και απελευθερώνοντας ταυτόχρονα ΕΚΕ, αναδιαμόρφωσε την αποτρεπτική της στρατηγική από άμεση σε ενεργητική. Παρ' όλα αυτά, όμως, η ενεργητική αποτροπή της Ελλάδας κατακερματίστηκε όταν, η Άγκυρα, σε ανύποπτο χρόνο, κατάφερε να εφαρμόσει τακτικό αιφνιδιασμό και να πετύχει εδαφικό τετελεσμένο μέσω της κατάληψης της Δυτ. Ίμιας, δηλαδή, εκτελώντας στρατιωτική ενέργεια περιορισμένης κλίμακας, κατέστειλε τον αντικειμενικό πολιτικό στόχο της ενεργητικής αποτροπής της Ελλάδας εν τη γενέσει του (Τσιριγώτης 2021, σσ.265-268). Επιπρόσθετα, η πολιτικοστρατιωτική διαχείριση της εν λόγω κρίσης, αποκαλύπτει τις παθογένειες και αδυναμίες της ελληνικής ενεργητικής αποτροπής, αφενός ως προς τη δέσμευση των πολιτικών ταγών για την εξασφάλιση των κυριαρχικών συμφερόντων και αφετέρου, ως προς την ικανότητα διαχείρισης απειλών χαμηλής έντασης.

β. Η ΕΕ για άλλη μία φορά παρουσιάστηκε αμέτοχη στα τεκταινόμενα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, με τις δε ευρωπαϊκές χώρες να μην λαμβάνουν ξεκάθαρη θέση, τηρώντας ίσες αποστάσεις και από τις δύο εμπλεκόμενες χώρες, προβαίνοντας σε συστάσεις περί επίλυσης των διαφορών μέσω διπλωματικής οδού και αποφυγή πολεμικής σύρραξης. Όσον αφορά τις ΗΠΑ, η κλιμάκωση μεταξύ των δύο δρώντων, επέφερε την εμπλοκή τους, ως παράγοντα διεθνούς αποτροπής. Επίσης, αναλαμβάνοντας παράλληλα και το ρόλο του διαμεσολαβητή, έθεσαν την εν λόγω κρίση υπό τον έλεγχό τους, με σκοπό να αποτρέψουν ενδεχόμενη πολεμική σύγκρουση ευρείας κλίμακας, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα και έντονο διπλωματικό

παρασκήνιο και με τις δύο χώρες. Τέλος, η αμερικανοτουρκική «πρόταση», η οποία παρουσιάστηκε στην Ελλάδα ως βέλτιστη, υπονόμευσε την ελληνική ενεργητική αποτροπή, με το μέτρο αξιοπιστίας της να μειώνεται περαιτέρω, από τη διάσταση, πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, ως προς τον τρόπο ενεργείας απέναντι στην τουρκική κατάληψη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Οι Ελληνοτουρκικές Κρίσεις από το 1996 - 2023

5.1 Κρίσεις - Συμβάντα μετά την Κρίση των Ιμίων (περίοδος 1996 - 2005)

Μετά το πέρας της κρίσης των Ιμίων και την πρόδηλη αποχώρηση των ελληνικών δυνάμεων, η τουρκική επιθετικότητα ενισχύθηκε και γιγαντώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Οποτεδήποτε, η Άγκυρα, αντιμετώπιζε εσωτερικά προβλήματα και επιθυμούσε να αποπροσανατολίσει την κοινή γνώμη ή την άσκηση πίεσης στην Αθήνα ή να υπενθυμίσει την παρουσία της στο Αιγαίο, προκαλούσε σκηνικά έντασης με επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή των Ιμίων. Συναφώς, το ζήτημα των βραχονησίδων Ίμια, συνιστά μια μόνιμη πηγή έντασης, γεγονός το οποίο εκμεταλλεύεται η Τουρκία για τη δημιουργία κρίσεων, οξύνοντας περαιτέρω τις σχέσεις των δύο χωρών. Ενδεικτικά παρατίθενται τα κάτωθι συμβάντα, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της ανωτέρω περιγραφείσας κατάστασης.

5.1.1 29 Φεβρουαρίου 1996

Στις 29 Φεβρουαρίου 1996, περιπολικό σκάφος της τουρκικής ακτοφυλάκης συγκρούστηκε με το ελληνικό περιπολικό «Πολεμιστής», κατά τη διάρκεια επεισοδίου στην περιοχή των βραχονησίδων Ίμια. Το τουρκικό σκάφος παραβίασε τα ελληνικά χωρικά ύδατα και το ελληνικό περιπολικό έσπευσε να το αναχαιτίσει. Κατά τη διάρκεια των ελιγμών του «Πολεμιστή», πλησίον του τουρκικού σκάφους, ο κυβερνήτης αυτού εξαιτίας αδεξιότητας, προσέκρουσε με την πλώρη του στην πρύμνη του ελληνικού σκάφους. Εκτιμάται ότι η παραπάνω ενέργεια αποτελούσε προειδοποίηση από πλευράς Τουρκίας, για διακοπή της εκστρατείας ενημέρωσης των

λοιπών ευρωπαϊκών χωρών, καθώς και των λοιπών πρωτοβουλιών της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή Κοινότητα, οι οποίες καταφέρονταν εναντίον της Τουρκίας (Έλλης & Ιγνατίου 2009, σ.304).

5.1.2 17 Απριλίου 1996

Περιπολικό σκάφος του Λιμενικού, την 17 Απριλίου 1996, εντόπισε ένα ταχύπλοο σκάφος με τρεις επιβαίνοντες, το οποίο έπλεε με μεγάλη ταχύτητα προς τις βραχονησίδες. Οι επιβαίνοντες ήταν μέλη της οργάνωσης «Ελληνοαμερικανική Ένωση», που ήθελαν να «αποθέσουν» στεφάνι στην μνήμη των στρατιωτικών που χάθηκαν και να αποβιβαστούν στην Μεγάλη Ίμια για την τέλεση τρισάγιου, έχοντας λάβει άδεια από το Λιμεναρχείο Καλύμνου. Παρ'όλο που τους δόθηκε η εντολή να τελέσουν το τρισάγιο εν πλω, καθόσον απαγορευόταν η αποβίβαση στις βραχονησίδες, αυτοί πέρασαν με ταχύτητα στην πίσω πλευρά των Ιμίων, όπου η ελληνική πλευρά δεν είχε οπτική επαφή και ελεγχόταν από την τουρκική ακτοφυλακή. Κατόπιν, αποβιβάστηκαν στη βραχονησίδα, αφήνοντας ένα στεφάνι και δύο μικρές σημαίες, μία ελληνική και μία αμερικάνικη και αποχώρησαν. Μια παραπλεύρως τουρκική ακταιωρός τους είχε ήδη εντοπίσει, σπεύδοντας προς την κατεύθυνσή τους. Αμέσως μετά εμφανίστηκε και ένα περιπολικό σκάφος του Ναυτικού και ένα ελικόπτερο, το οποίο πραγματοποιούσε χαμηλές διελεύσεις πάνω από τα Ίμια. Μετά από ενημέρωση του ΥΕΘΑ, διατάχθηκε η αποβίβαση βατραχανθρώπων της Μονάδας Υποβρυχίων Αποστολών (ΜΥΑ) του ΛΣ στην μεγάλη Ίμια, προκειμένου να αφαιρέσουν τις σημαίες και τα στεφάνια, πριν την έλευση των τουρκικών δυνάμεων, ενώ κατέφθασε στην περιοχή, από ελληνικής πλευράς, μία Κ/Φ. Η ένταση κλιμακώθηκε με την έλευση τουρκικών F-16, τα οποία παρενοχλούσαν την προσέγγιση και αποβίβαση των βατραχανθρώπων στη βραχονησίδα. Απογειώθηκε ζεύγος ελληνικών μαχητικών F-16 προς αναχαίτιση των τουρκικών, τα οποία μετά από αερομαχίες αποχώρησαν. Στις 17:00, περατώθηκε η αποστολή και αποχώρησαν τα πολεμικά σκάφη, δίνοντας τη σκυτάλη στις διπλωματικές ενέργειες, μέσω των οποίων τερματίστηκε η ένταση (Παούνης 2013, σσ.162-164).

5.1.3 13 Απριλίου 2005

Την 13 Απριλίου 2005, κατά τη διάρκεια επίσημης επίσκεψης στην Κωσταντινούπολη, του τότε Υπουργού Εξωτερικών Πέτρου Μολυβιάτη, για την πραγματοποίηση διαβουλεύσεων με τον Τούρκο ομόλογό του, Αμπντουλάχ Γκιούλ, δύο σκάφη της τουρκικής ακτοφυλακής προσέγγισαν την περιοχή των Ιμίων στήνοντας, για άλλη μία φορά, σκηνικό έντασης, αρνούμενοι να αποχωρήσουν παρά τις προειδοποιήσεις των ελληνικών δυνάμεων. Η ένταση διήρκεσε δύο ημέρες, με τα τουρκικά σκάφη εν τέλει να αποχωρούν (Παούνης 2013, σ.164).

5.2 Κρίσεις - Συμβάντα μετά την Κρίση των Ιμίων (περίοδος 2006 - 2023)

5.2.1 23 Μαΐου 2006

Στις 23 Μαΐου 2006, ζεύγος F-16 της 343 Μοίρας της ΠΑ, απογειώθηκε από την Αεροπορική Βάση Σούδας και αναγνώρισε σχηματισμό δύο αντίστοιχων τουρκικών, που συνόδευαν ένα Α/Φ τακτικής αναγνώρισης RF-4E. Ο αρχηγός σχηματισμού, Σμηναγός (Ι) Κωνσταντίνος Ηλιάκης, προσπάθησε να πλησιάσει το RF-4 ακολουθώντας τις προβλεπόμενες διαδικασίες. Το ένα εκ των δύο τουρκικών F-16, κάνοντας έναν απότομο ελιγμό, κατάφερε να «τοποθετηθεί» ανάμεσα στο τουρκικό RF-4 και στο Α/Φ του Ηλιάκη. Σχεδόν ταυτόχρονα, το δεύτερο τουρκικό F-16, έκανε επικίνδυνους ελιγμούς τύπου “S” και βρέθηκε μπροστά από το δεύτερο ελληνικό Α/Φ εμποδίζοντας την πορεία του. Το πρώτο τουρκικό F-16, μετά από εγκληματικό χειρισμό, προσέκρουσε με την πτέρυγα του Α/Φ του στην καλύπτρα του ελληνικού F-16, διεμβολίζοντάς το. Ο Σμηναγός Ηλιάκης φονεύθηκε ακαριαία, με το Α/Φ του να προσκρούει στην θάλασσα νότια της Καρπάθου, ενώ, ο Τούρκος πιλότος, πρόλαβε να εγκαταλείψει (Έθνος, 2022).

Οι συνεχόμενοι λανθασμένοι χειρισμοί που ακολούθησαν, εκ μέρους της πολιτικοστρατιωτικής ηγεσίας, παρεπέμπουν στους αντίστοιχους της διαχείρισης της κρίσης των Ιμίων. Αρχικά, ο έτερος Έλληνας πιλότος, δεν προβαίνει σε κάποια ενέργεια εναντίον των τουρκικών Α/Φ και περιορίζεται στην αναφορά του περιστατικού μέσω ασύρματου, με αποτέλεσμα να απωλεστεί το μικρό αυτό χρονικό περιθώριο ανάληψης οποιασδήποτε πρωτοβουλίας για εκτέλεση επιθετικής ενέργειας. Η πολιτική ηγεσία, ομοίως, αδρανεί και δεν προχωρά σε «κλείδωμα» του ελληνικού FIR για όλα τα

τουρκικά Α/Φ. Εν συνεχεία, ο πιλότος του τουρκικού F-16, περισυλλέγεται από εμπορικό πλοίο, το οποίο έπλεε σε διεθνή ύδατα και ενημερώνει άμεσα την χώρα του. Στελέχη της ελληνικής ΠΑ αποβιβάζονται, μέσω ελικοπτέρου, στο εμπορικό πλοίο, αδυνατώντας όμως να συλλάβουν τον πιλότο, ο οποίος αρνείται να παραδοθεί και κατόπιν ανεπιβεβαίωτων πληροφοριών, βρέθηκε να απειλεί με το ατομικό του πιστόλι. Η Άγκυρα, εκμεταλλευόμενη την ελληνική «αυτοσυγκράτηση» - κωλυσιεργία, αποστέλλει τουρκικό ελικόπτερο, συνοδευόμενο διακριτικά από μαχητικά F-16, τα οποία εισέρχονται στο FIR Αθηνών και περισυλλέγουν χωρίς κανέναν έλεγχο ή περιορισμό τον Τούρκο πιλότο (Βλάσσης, 2019).

Για ακόμα μία φορά, άλλη μία ένταση - κρίση εξελίχθηκε σε φιάσκο, για την Ελλάδα, αφού ο υπόλογος έμεινε ατιμώρητος και δεν λογοδότησε ποτέ για την εγκληματική ενέργεια στην οποία προέβη. Η ελληνική πλευρά πάντως απεδείχθη, καθολικά και βάσει αποτελέσματος, παντελώς απροετοίμαστη και νωθρή, αναφορικά με τις διαδικασίες διαχείρισης της κρίσης.

5.2.2 29 Ιανουαρίου 2017

Η Άγκυρα, την 29 Ιανουαρίου 2017, με επικεφαλής τον τότε Α/ΓΕΕΘΑ, Χουλουσί Ακάρ, επιβιβασμένο σε μια Πυραυλάκατο μαζί με τους Αρχηγούς των τριών Κλάδων και με τη συνοδεία Τούρκων καταδρομέων επί δύο λέμβων, ηγήθηκε άσκησης περικύκλωσης των βραχονησίδων Ίμια. Περί την 11:00 ώρα, προσέγγισαν την περιοχή των βραχονησίδων Ίμια, όπου και παρέμειναν για περίπου επτά λεπτά, παραβιάζοντας τα ελληνικά χωρικά ύδατα. Στην περιοχή έπλεαν, από ελληνικής πλευράς, σκάφη του Λιμενικού Σώματος και μια κανονιοφόρος του ΠΝ, εκτελώντας άμεσα όλες τις προβλεπόμενες ενέργειες ειδοποίησης απομάκρυνσής τους (Μαρδάς, 2019).

Η προκλητική και ταυτόχρονα αλυτρωτική τουρκική πράξη ενισχύθηκε με φωτογραφίες, στις οποίες εμφανίζεται ο Τούρκος Α/ΓΕΕΘΑ με τους Αρχηγούς των ΓΕ και τις δίδυμες βραχονησίδες, να ατενίζουν τα ελληνικά παράλια, δείχνοντας με το δάκτυλό του τον «εχθρό». Με την επιστροφή τους και αφού δέχτηκαν υποδοχή ηρώων, φρόντισαν το εν λόγω οπτικοακουστικό υλικό να διανεμηθεί σε όλα τα ΜΜΕ και στο σύνολο του Τύπου. Ο Στρατηγός Ακάρ δήλωσε ότι η παραπάνω ενέργεια αποτελούσε «υπεράσπιση των τουρκικών θέσεων και συμφερόντων στο Αιγαίο, με βάση τη φιλία

και την ειρήνη» (Μαρδάς, 2019). Τα τουρκικά μέσα παρουσίασαν την παραπάνω ενέργεια ως απάντηση ισχύος απέναντι στην προκλητική ρίψη στεφάνου, στην θάλασσα των Ιμίων, από ελικόπτερο που είχε πραγματοποιήσει ένα χρόνο πριν ο ΥΕΘΑ Πάνος Καμμένος, τιμώντας τη μνήμη των πεσόντων της 31 Ιανουαρίου 1996. Η εν λόγω πρόκληση της Τουρκίας δεν απαντήθηκε με στρατιωτικά μέσα από την Ελλάδα. Αντιθέτως, την επομένη, ο Έλληνας ΥΕΘΑ συνοδευόμενος από τον ΓΕΑ, Πτέραρχο Χρήστο Χριστοδούλου, επανέλαβε την πτήση μνήμης, με ρίψη στεφάνου, προς τιμήν των στρατιωτικών που σκοτώθηκαν στην κρίση των Ιμίων. Ομοίως και η ελληνική πλευρά «απαθανάτισε» τη στιγμή της ρίψης του στεφάνου, διανέμοντάς τη στα ελληνικά μέσα. Η γείτονα χώρα απάντησε άμεσα με οχτώ υπερπτήσεις τουρκικών αεροσκαφών και εκατόν εννιά παραβιάσεις του FIR Αθηνών (ΤΑ ΝΕΑ, 2017).

Επιπρόσθετα, προσπαθώντας να ερμηνεύσουμε τη συγκεκριμένη τουρκική ενέργεια, συμπεραίνουμε ότι αποτέλεσε ένα είδος «αντίποινων» στην απόφαση του Αρείου Πάγου, να απορρίψει το αίτημα των τουρκικών αρχών για την έκδοση των οχτώ πραξικοπηματιών, που είχαν αιτηθεί άσυλο στην Ελλάδα, επικαλούμενοι το ευρωπαϊκό δίκαιο περί μη έκδοσης κατηγορούμενων τρίτων χωρών, από τη στιγμή που η αιτούσα χώρα είχε καταδειχθεί από διεθνή όργανα ότι παραβιάζει τις συμβάσεις αναφορικά με την αποφυγή των βασανιστηρίων σε χώρους κράτησης (Γκαβέας, 2017). Ο ελληνικός Τύπος, σχεδόν καθολικά, κράτησε χαμηλούς τόνους, προβάλλοντας την τουρκική «άσκηση» με ειρωνικό και χλευαστικό τρόπο, ομοίως και τα ΜΜΕ.

5.2.3 12 Φεβρουαρίου 2018

Το ελληνικό σκάφος «Γαύδος» του ΛΣ, στις 12 Φεβρουαρίου 2018 και περί τις 23:40, καθώς περιπολούσε στην θαλάσσια περιοχή των Ιμίων, εμβολίστηκε από τουρκική ακταιωρό. Το σκάφος του λιμενικού υπέστη υλικές ζημιές, ενώ δεν υπήρξε κάποιος τραυματισμός στα μέλη του πληρώματος. Τα ΥΠΕΞ και ΥΠΕΘΑ ενημερώθηκαν άμεσα για το συμβάν, με την ελληνική κυβέρνηση να αξιώνει αποζημίωση από την Τουρκία για τις υλικές ζημιές που προκάλεσε το τουρκικό σκάφος. Επιπλέον, στις 17 Ιανουαρίου, είχε σημειωθεί παρόμοιο συμβάν, όταν τουρκική ακταιωρός ήρθε σε επαφή με την Κ/Φ «Νικηφόρος» του ΠΝ, η οποία

βρισκόταν σε προγραμματισμένη περιπολία στην ευρύτερη περιοχή των Ιμίων, όπου υπήρξε πλευρική επαφή του τουρκικού σκάφους με τον «Νικηφόρο», εξαιτίας επικίνδυνου ελιγμού του πρώτου. Δεν υπήρξε περαιτέρω κλιμάκωση αλλά, όπως αποδείχθηκε μεταγενέστερα, η παραπάνω κίνηση αποτέλεσε επιθετική ενέργεια με στόχο τη βύθιση του ελληνικού πλοίου (Καρατουλιώτης, 2018).

Την νύχτα της 12^{ης} Φεβρουαρίου, η Άγκυρα, επέλεξε μετά από δεκαετίες να μεταβάλλει την τακτική της στο Αιγαίο, επιδιώκοντας να καταφέρει ένα «χτύπημα» υψηλού συμβολισμού, στην προσπάθειά της να βυθίσει, στην περιοχή των Ιμίων, την ναυαρχίδα του ελληνικού ΛΣ. Αξίζει σε αυτό το σημείο να επισημανθεί ότι, στην ανωτέρω περιοχή, έχει καθιερωθεί μετά την κρίση του 1996, να περιπολούν κυρίως λιμενικά σκάφη των δύο χωρών, χωρίς την χρησιμοποίηση πυροβόλων όπλων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το τουρκικό σκάφος, «επιτίθεται» στο αντίστοιχο ελληνικό και την τελευταία στιγμή, στρίβει το τιμόνι του οδηγώντας το παράλληλα με αυτό, με αποτέλεσμα να το επακουμβήσει (να προσκρούσει). Το ελληνικό σκάφος, αντιλαμβανόμενο την ταχεία προσέγγιση, την τελευταία στιγμή, κινήθηκε έμπροσθεν με ταχύτητα, με αποτέλεσμα να επέλθει σφοδρή σύγκρουση στην πρύμνη του σκάφους. Επιπλέον, στην εν λόγω περιοχή, υπήρχε αυξημένος αριθμός τουρκικών σκαφών (επτά έναντι δύο ελληνικών) (Συρίγος, 2018).

Συναφώς, οι ανωτέρω περιγραφείσες συνθήκες, καταδεικνύουν με πασιφανή τρόπο ότι η ενέργεια αυτή ήταν εσκεμμένη και προσχεδιασμένη. Απώτερος στόχος αυτής η βύθιση του ελληνικού σκάφους και η, εν γνώσει τους, συγκατάβαση σε ενδεχόμενες ανθρώπινες απώλειες. Επιπρόσθετα, τα οφέλη που θα αποκόμιζε ο Ερντογάν από την ενδεχόμενη βύθιση του πλοίου θα ήταν πολλά και συνοψίζονται ως εξής: θα έδινε μια ισχυρή απάντηση στην τουρκική αντιπολίτευση για την στάση της αναφορικά με το Αιγαίο, θα έδειχνε ότι, εν μέσω στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Αφρίν, μπορεί να διεξάγει ταυτόχρονα και σε άλλες περιοχές, θα επανέφερε το θέμα των γκρίζων ζωνών στην Ελλάδα, υπενθυμίζοντας ότι η τουρκική αντίδραση είναι δεδομένη σε περίπτωση παραβίασης των «κυριαρχικών της δικαιωμάτων» και στην Κύπρο, θα προέβαλε την πρόθεσή της για εφαρμογή της στρατιωτικής της ισχύος, σε περίπτωση που συνεχίζονταν οι έρευνες υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της, καθώς και η εκμετάλλευση των υπάρχοντων κοιτασμάτων (Συρίγος, 2018).

5.2.4 Σύλληψη Στρατιωτικών στον Έβρο (1 Μαρτίου 2018)

Η σύλληψη δύο Ελλήνων στρατιωτικών, ενός Αξιωματικού και ενός Υπαξιωματικού, την 1η Μαρτίου 2018, στην ελληνοτουρκική μεθόριο του Έβρου, αποτέλεσε ακόμα μία προκλητική πράξη της Τουρκίας. Οι ανωτέρω στρατιωτικοί, εκτελώντας περίπολο εντός του δάσους Καστανέων, εντόπισαν ίχνη στο χιόνι, τα οποία ακολούθησαν, καθώς εκτίμησαν ότι παρέμπεμπαν σε ομάδα παράνομων μεταναστών, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν για λίγα μέτρα εντός τουρκικού εδάφους. Έγιναν αντιληπτοί από τουρκική περίπολο, η οποία τους πήρε τον οπλισμό και τα κινητά και εν συνεχεία, συνελήφθησαν από τη Στρατοχωροφυλακή Ανδριανούπολης. Αρχικά, η σύλληψή τους απεδώθη σε αποπροσανατολισμό, ο οποίος επήλθε εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών και της έντονης χιονόπτωσης στην περιοχή (Huffpost, 2018), αλλά αποδείχτηκε μεταγενέστερα, μέσω της κατάθεσής τους, ότι αποδόθηκε σε λάθος εκτίμηση της κατάστασης (CNN, 2018).

Η μεταφορά και κράτηση των ανωτέρω στρατιωτικών, στις φυλακές υψίστης ασφαλείας της Αδριανούπολης, έγινε στα πλαίσια της κατηγορίας για παράνομη είσοδο σε απαγορευμένη στρατιωτική ζώνη, κατόπιν αιτήματος του εισαγγελέα. Βέβαια, δημιούργησε ερωτήματα και η δεύτερη κατηγορία που αφορούσε στρατιωτική κατασκοπεία, η οποία εν τέλει καταλήφθηκε, όπως και οι δηλώσεις της Άγκυρας περί μη τήρησης συμφωνιών από την πλευρά της Ελλάδας, αναφερόμενοι στην μη έκδοση των συλληφθέντων Τούρκων στρατιωτικών από την Ελλάδα. Είχε καταστεί ξεκάθαρο ότι, η γείτονα χώρα, καθυστέρουσε σκοπίμως, ενεργώντας τακτικά γύρω από το ζήτημα και διατηρώντας, παράλληλα, ένα «ομιχλώδες τοπίο» για τις προθέσεις της (Ιγνατίου, 2018).

Αξίζει να σημειωθεί, ως πρώτο στοιχείο, ότι ανάλογα περιστατικά συνιστούν σύνηθες φαινόμενο και ακολουθείται μια γρήγορη και ευέλικτη διαδικασία επίλυσης και από τις δύο πλευρές, περιοριζόμενο σε τοπικό στρατιωτικό επίπεδο. Η Άγκυρα επέδειξε σκόπιμα κωλυσιεργία, στο εν λόγω θέμα, αλλά και τη γιγάντωσή του από πλευράς αξίας, δείχνοντας ξεκάθαρη πρόθεση εκμετάλλευσής του, για την εξυπηρέτηση ιδίων σκοπών εις βάρος της Ελλάδας. Ο χειρισμός της υπόθεσης διεκόπη από το στρατό και τη σκυτάλη ανέλαβαν οι διπλωμάτες (Capital, 2018). Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι, οι εν λόγω στρατιωτικοί, κρίθηκαν προφυλακιστέοι ως

ύποπτοι φυγής, με το δικαστήριο να αποφαινεται ότι θα πρέπει να διεξαχθεί περαιτέρω έρευνα. Το τρίτο και τελευταίο στοιχείο εντοπίζεται στην, εν γένει, επικοινωνιακή διαχείριση του θέματος, από τον τουρκικό Τύπο και από τα ΜΜΕ, όπου επιλεκτικά δημοσιοποιήθηκαν φωτογραφίες των συλληφθέντων, από την προσαγωγή τους στο δικαστήριο φορώντας χειροπέδες, αλλά και έτερες όπου απεικονίζονταν με κρυμμένα πρόσωπα, όπως επίσης και με την επιλεκτική «διαρροή» τμημάτων της απολογίας τους. Το δικαστήριο απεφάνθη τη συνέχιση της φυλάκισής τους με την κατηγορία «της παραβίασης πρωτοβάθμιας απαγορευμένης στρατιωτικής ζώνης, της υποψίας διαφυγής και καταστροφής αποδεικτικών στοιχείων, της μη ύπαρξης κατοικίας στην Τουρκία και της πιθανότητας διαφυγής στο εξωτερικό» (Ράπτης, 2018). Οι συνήγοροι υπεράσπισης υπέβαλαν έφεση κατά της απόφασης, αιτούμενοι την απελευθέρωση των δύο στρατιωτικών και την επιστροφή τους στην Ελλάδα, μέχρι και τη διεξαγωγή της δίκης. Η έφεση απορίφθηκε από το δικαστήριο με αποτέλεσμα να παραμείνουν στις φυλακές της Αδριανούπολης μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης (e - Άμυνα, 2018).

Οι δύο Έλληνες στρατιωτικοί υπέβαλαν, πάνω από πέντε φορές, αίτηση αποφυλάκισης, όπως προβλεπόταν από την τουρκική νομοθεσία, με το δικαστήριο να τις απορρίπτει, διότι δε διέθεταν μόνιμη κατοικία στην χώρα. Τελικώς, μετά από 167 ημέρες κράτησης στις φυλακές της Αδριανούπολης, αφέθηκαν ελεύθεροι, με τη διεξαγωγή της δίκης να γίνεται ερήμην και την μέγιστη επιβαλλόμενη ποινή να μην είναι μεγαλύτερη του χρονικού διαστήματος που εξέτισαν στην φυλακή. Στην απόφαση απελευθέρωσης συνέβαλαν οι αδιάκοπες προσπάθειες των ελληνικών αρχών, αλλά και της συζήτησης του θέματος σε επίπεδο Πρωθυπουργών, με αφορμή τη Σύνοδο του NATO (Euronews, 2018).

5.2.5 Επεισόδια Μεταναστών στον Έβρο (28 Φεβρουαρίου - 27 Μαρτίου 2020)

Το προσφυγικό - μεταναστευτικό ζήτημα, το οποίο έγινε ιδιαίτερα αισθητό τη διετία 2015 - 2016 και συνεχίζει αδιάλληπτο έως και σήμερα, αποτέλεσε ένα μείζον πρόβλημα για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, διότι αφενός, ένας τεράστιος αριθμός προσφύγων - μεταναστών εκτοπίστηκε, λόγω της χρόνιας εμπόλεμης κατάστασης και των κρίσεων που ταλανίζουν τη Συρία και τα λοιπά κράτη της Μέσης Ανατολής και

αφετέρου, διότι το εν λόγω πρόβλημα εκμεταλλεύτηκε και διογκώθηκε από την Τουρκία, η οποία εξαπέλυσε έναν υβριδικό πόλεμο εναντίον της Ελλάδας. Ειδικότερα, στις 28 Φεβρουαρίου 2020, η ελληνική πλευρά, κλήθηκε να αντιμετωπίσει το αποτέλεσμα της μακροχρόνια υποκινούμενης και καθολικά υποστηριζόμενης προώθησης των προσφυγικών - μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα. Αυτή την φορά όμως το «σκηνικό του πολέμου» στήθηκε στο χωριό «Καστανιές» του Νομού Έβρου, στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα (Τζίμας, 2021).

Αρχικά, η Άγκυρα, εξαιτίας της στρατιωτικής επέμβασης στην πόλη «Idlib» της Συρίας, υπέστη διεθνή απομόνωση και σημαντική οικονομική ύφεση. Στην προσπάθειά της να εκτονώσει την παραπάνω έκρυθμη κατάσταση, ανακοίνωσε, στις 27 Φεβρουαρίου 2020, το άνοιγμα των συνόρων της, με αποτέλεσμα, η Αθήνα, να κληθεί να αντιμετωπίσει μία απρόβλεπτη και άνευ προηγουμένου απόπειρα μαζικής εισόδου χιλιάδων μεταναστών, οι οποίοι είχαν «στοιβαχτεί» στην ελληνοτουρκική μεθόριο και συγκεκριμένα στην περιοχή «Καραάγατς», αναζητώντας διέξοδο προς τις χώρες της Ευρώπης. Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας, καθώς και κάποιων ευρωπαϊκών χωρών, αντιλαμβανόμενοι ότι η κλιμάκωση ήταν ραγδαία και φοβούμενοι ενδεχόμενη επανάληψη της μεταναστευτικής κρίσης του 2015, εκτίμησαν την εν γένει κατάσταση ως εχθρική (ΤΑ ΝΕΑ, 2020). Στην πραγματικότητα, η Ευρώπη, ήταν αντιμέτωπη με μια άκρως οργανωμένη επιχείρηση, η οποία υποστηριζόταν και ελεγχόταν από την Αστυνομία και τη Στρατοχωροφυλακή και τελούσε υπό την καθοδήγηση και το συντονισμό της ίδιας της τουρκικής κυβέρνησης. Απώτερος στόχος του Ερντογάν ήταν να ασκήσει πίεση στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, αναφορικά με τη στάση τους στο θέμα της Συρίας και ταυτόχρονα, αποσκοπούσε στη δημιουργία τετελεσμένου εις βάρος της Ελλάδας (Κολοβός, 2020).

Η ελληνική κυβέρνηση ανέθεσε την αντιμετώπιση της ανωτέρω κρίσης στην Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ) και στα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης της ΕΛ.ΑΣ, στο Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή και Πυροσβεστικό Σώμα. Στη συνέχεια, κρίθηκε επιτακτική και η αξιοποίηση του συνόλου των ΕΔ, καθώς η νέα αυτή υβριδική «απειλή» υπαγόρευε μία ολιστική και ολοκληρωμένη προσέγγιση. Στόχο, όλων των παραπάνω, αποτέλεσε η προάσπιση της εθνικής ασφάλειας και η εξασφάλιση του απροσπέλαστου των χερσαίων συνόρων. Προκειμένου να επιτευχθεί συνεργασία και

συντονισμός όλων αυτών των δυνάμεων, με διαφορετική δομή οργάνωσης, διοίκησης και αποστολή, συγκροτήθηκε ειδική δομή, σύμφωνα με την οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι δρώντες τέθηκαν κάτω από μια ενιαία διοίκηση. Στην θέση του Εθνικού Συντονιστή, του συνόλου των ελληνικών δυνάμεων, κατόπιν απόφασης του Πρωθυπουργού, ορίστηκε ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας. Επιπλέον, εκείνη την περίοδο, η διεθνής κοινότητα, αντιμετώπιζε τη «μάστιγα» του κορωνοϊού Covid-19, με αποτέλεσμα οι ανωτέρω φορείς να υπολειτουργούν, λόγω των αυστηρών υγειονομικών πρωτοκόλλων και κανόνων που εφαρμόστηκαν στο προσωπικό, για τον έλεγχο και περιορισμό της εξάπλωσής του (Κολοβός, 2020).

Συνεπώς, η ελληνική πλευρά, κλήθηκε να διαχειριστεί μια ασύμμετρη και υβριδικού τύπου πρόκληση, πρωτόγνωρη για την ίδια και η οποία διέφερε σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις προγενέστερες μεταναστευτικές προκλήσεις. Ειδικότερα, οι συνεχείς απόπειρες παράτυπης και βίαιης εισόδου εντός της ελληνικής επικράτειας, από ανθρώπους οι οποίοι, ως επί το πλείστον, δεν διέθεταν «προσφυγικό προφίλ», καταδεικνύει μια πολιτική εργαλειοποίησης μεταναστών και προσφύγων, για την επίτευξη στρατηγικών σκοπών εναντίον της Ελλάδας και της ΕΕ (HellasJournal, 2020). Η Ελλάδα, αντέδρασε ταχύτατα και αποτελεσματικά, επιτυγχάνοντας την εξασφάλιση των συνόρων της και την αντιμετώπιση άλλης μια τουρκικής επιθετικής ενέργειας, έχοντας παράλληλα την πλήρη υποστήριξη της ΕΕ και την έμπρακτη συνέργεια ορισμένων χωρών μελών της. Εξάλλου, η Αθήνα, είχε ήδη υποβάλλει αίτημα στον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX), στον οποίο ζητούσε τη συνδρομή της Ευρώπης, καθόσον το εν λόγω ζήτημα είχε λάβει μεγάλες διαστάσεις και επειδή, τα ελληνικά σύνορα, αποτελούν ταυτόχρονα και τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (Κολοβός, 2020). Η επιτυχής αντιμετώπιση της μεταναστευτικής αυτής κρίσης προήλθε μέσα από την αгаστή συνεργασία που «επέβαλε» η πολιτικοστρατιωτική συνεργασία στον Έβρο, γεγονός το οποίο συνέβη για πρώτη φορά σε τόσο μεγάλο βαθμό και σε τόσο παρατεταμένη διάρκεια.

Τέλος, η ένταση αποκλιμακώθηκε όταν ξέσπασε η κρίση του κορωνοϊού και έλαβε μεγάλες διαστάσεις, εξαναγκάζοντας την Τουρκία να κλείσει και πάλι τα σύνορά της με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Στις 28 Μαρτίου 2020, το

συγκεντρωμένο πλήθος μεταναστών αποχώρησε από τον Έβρο, επιστρέφοντας στα ενδότερα εδάφη της Τουρκίας.

5.2.6 Παραβίαση της Ελληνικής ΑΟΖ από το ORUC REIS

Το τουρκικό ερευνητικό σκάφος, «ORUC REIS», τις πρώτες πρωινές ώρες της Παρασκευής 31 Ιανουαρίου 2020 και ακολουθώντας δυτική πορεία, κινήθηκε εκτός δηλωθείσας περιοχής NAVTEX, ευρισκόμενο στο νοτιοανατολικό άκρο του ελληνικού FIR, υπό δυσμενείς καιρικές συνθήκες και κάτω από την επιτήρηση της Φ/Γ «Νικηφόρος Φωκάς», η οποία έσπευσε άμεσα από την Κάρπαθο. Η θέση του προσδιορίζεται στην ευρύτερη περιοχή μεταξύ Κρήτης - Μεγίστης - Κύπρου, κινούμενο με πολύ μικρή ταχύτητα προς τα δυτικά και χωρίς τη συνοδεία άλλου πλοίου (Δουλγκέρη, 2020).

Οι νέες προκλητικές ενέργειες της Τουρκίας, σε συνδυασμό με την επιθετική ρητορική του Προέδρου Ερντογάν, δυναμιτίζουν την κατάσταση στην Αν. Μεσόγειο. Οι ΗΠΑ άσκησαν έντονη κριτική στην Άγκυρα, για την απόφαση της να στείλει το «ORUC REIS», στην Αν. Μεσόγειο, κατηγορώντας την ευθέως ότι ενισχύει μονομερώς την ένταση. Από την πλευρά της, η Τουρκία, δηλώνει ότι είναι λάθος του Έλληνα Πρωθυπουργού, Κ. Μητσοτάκη, να ασκεί πιέσεις στην Τουρκία μέσω ΕΕ, καθώς αυτό είναι αδύνατο να επιφέρει αποτελέσματα. Αναφορικά με τις διερευνητικές επαφές, για το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, υποστήριξε ότι θα πρέπει να λυθεί, πρωτίστως, μεταξύ των δύο χωρών και εάν δεν προκύψει λύση, τότε υπάρχει το Διεθνές Δίκαιο της θάλασσας και η προσφυγή στα δικαστήρια. Επιπλέον, ανέφερε ότι πορεύεται «καλή τη πίστει» για την επίλυση των προβλημάτων με την Ελλάδα, με την προϋπόθεση όμως ότι αυτή θα επιδείξει σωστή λογική και βούληση (Euronews, 2020).

Η ελληνική πλευρά χαρακτήρισε τον πλου του τουρκικού σκάφους συγκυριακό γεγονός, το οποίο συνέβη λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών. Επιπλέον, δεν υπήρξε πόντιση καλωδίου ούτε και ερευνητικές εργασίες, επομένως το συμβάν βρίσκεται σε διαδικασία περάτωσης, ενώ έχουν υλοποιηθεί ήδη οι απαραίτητοι διάυλοι επικοινωνίας με τη γείτονα χώρα. Επίσης, τόνισε για την Άγκυρα, ότι έχει κατανοήσει πως τέτοιου είδους προκλητικές ενέργειες δεν θα επιφέρουν κάποιο αποτέλεσμα, ενώ

επεσήμανε ότι η Ελλάδα θα κάνει ό,τι κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να προασπίσει τα εθνικά της συμφέροντα. Επιπρόσθετα, συμπλήρωσε ότι, οι ΗΠΑ, έχουν εγκαταλείψει την τακτική των ίσων αποστάσεων, με την Ελλάδα να θεωρείται πλέον ο σταθερός και ισχυρός σύμμαχος και όχι η Τουρκία (Δουλγκέρη 2020). Τελικά, το ερευνητικό τουρκικό σκάφος, εξήλθε της ελληνικής υφαλοκρηπίδας, τις πρωινές ώρες του Σαββάτου (1 Φεβρουαρίου 2020) με πορεία σταθερά ανατολική, με την κίνησή του να παρακολουθείται από Φ/Γ του ΠΝ (Euronews, 2020).

Πέντε περίπου μήνες αργότερα, τον Ιούλιο του 2020, εκκινεί νέα κρίση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, η οποία σηματοδοτείται με την έκδοση τουρκικής NAVTEX, η οποία δεσμεύει περιοχή ΝΑ του Καστελόριζου για τη διεξαγωγή σεισμικών ερευνών. Το ερευνητικό σκάφος «ORUC REIS» αποπλέει από τον Ναύσταθμο του Ακσάζ, συνοδευόμενο από δύο Φ/Γ του ΠΝ, με την Ελλάδα να αντιδρά ταχύτατα, θέτοντας το σύνολο των ελληνικών ΕΔ σε επιφυλακή (Έθνος, 2020). Παράλληλα, εκδίδει NAVTEX και απαντά με σκληρή ρητορική, μέσω διαβήματος διαμαρτυρίας προς το τουρκικό ΥΠΕΞ, καταδεικνύοντας την επεκτατικότητα της, την καταπάτηση του Δικαίου της Θάλασσας και των κανόνων της καλής γειτονίας. Η Τουρκία απαντά με αντί - NAVTEX, αλλά, στα τέλη του Ιουλίου, αποφασίζει να αποσύρει τα πολεμικά της πλοία. Η καγκελάρια της Γερμανίας, Άνγκελα Μέρκελ, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και διαμεσολαβεί για την υλοποίηση ελληνοτουρκικού διαλόγου με στόχο την αποκλιμάκωση της έντασης (Έθνος, 2020).

Τον Αύγουστο του ίδιου έτους και με αφορμή την υπογραφή συμφώνου, μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου, η κρίση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις επιστρέφει. Η Αθήνα, προσπαθώντας να «εξισορροπήσει» το τουρκολιβυκό σύμφωνο (Νοέμβριος 2019) και να περιχαρακώσει την κυριαρχία της, συμφώνησε με την Αίγυπτο για μερική οριοθέτηση της ΑΟΖ, με βάση την αρχή της μέσης γραμμής. Ο Τούρκος Πρόεδρος χαρακτήρισε την ανωτέρω συμφωνία ανύπαρκτη και άκυρη, ανακοινώνοντας άμεσα γεωτρήσεις και διακόπτοντας τις διερευνητικές επαφές, που είχαν προγραμματιστεί για το τέλος Αυγούστου. Επιπλέον, πρόσθεσε ότι η Τουρκία σταμάτησε τις εργασίες γεώτρησης, μετά από αίτημα της Γερμανίδας Καγκελαρίου, για εξεύρεση λύσης (Παπαντωνίου, 2020). Τελικώς, εξέδωσε νέα NAVTEX για διεξαγωγή σεισμικών ερευνών σε θαλάσσια έκταση εντός ελληνικής ΑΟΖ, με το ερευνητικό σκάφος να

εξουσιοδοτείται να εκτελέσει έρευνες νότια του Καστελόριζου, εντός ελληνικής και κυπριακής ΑΟΖ, από τις 09 έως τις 23 Αυγούστου (Πορτοκαλάκης, 2020). Το «ORUC REIS» απέπλευσε από το λιμάνι της Αττάλειας, υπό την συνοδεία ισχυρής δύναμης πολεμικών πλοίων, καθιστώντας αδύνατη την προσέγγιση των ελληνικών ναυτικών δυνάμεων για την παρεμπόδιση της πόντισης των καλωδίων. Η Αθήνα απάντησε με άμεση στρατιωτική κλιμάκωση, ανακαλώντας τις άδειες του προσωπικού των ΕΔ και θέτοντας σε ετοιμότητα όλα τα στρατιωτικά τμήματα. Μεγάλο μέρος του ελληνικού Στόλου έπλευσε στην ευρύτερη περιοχή, καταδεικνύοντας την ισχυρή πρόθεση της Ελλάδας να απαντήσει δυναμικά σε κάθε πράξη παραβίασης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Στη συνέχεια, η τουρκική πλευρά, επιδόθηκε σε μια σειρά συνεχόμενων NAVTEX, σύμφωνα με τα οποία το «ORUC REIS» πλησίαζε μέχρι τα 6,5 ν.μ από το Καστελόριζο και 12 ν.μ από τη Ρόδο (Το Βήμα, 2020).

Η δεύτερη κρίση τερματίστηκε στις 13 Σεπτεμβρίου, καθόσον η τουρκική πλευρά αποφάσισε να μην ανανεώσει την NAVTEX για θαλάσσιες έρευνες. Στην πραγματικότητα, ο Ερντογάν, προέβη σε μια κίνηση τακτικής, επιδεικνύοντας καλή θέληση, με σκοπό να ``χαμηλώσει τους τόνους``, εξαιτίας της επικείμενης Συνόδου Κορυφής της ΕΕ, για την υποβολή κυρώσεων στην Τουρκία εξαιτίας της παραβατικής της συμπεριφοράς, κάτι το οποίο εν τέλει πέτυχε, δεχόμενος μόνο συστάσεις (Το Βήμα, 2020).

Η τρίτη και τελευταία κρίση πυροδοτήθηκε στις 11 Οκτωβρίου με νέα έκδοση NAVTEX από την Άγκυρα, για έρευνες από 12 έως 22 Οκτωβρίου στην θαλάσσια περιοχή Νότια του Καστελόριζου. Οι έρευνες επεκτείνονταν έως και 6,5 ν.μ από την νήσο Ρω, προχωρώντας ουσιαστικά σε ευθεία αμφισβήτηση του δικαιώματος επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων από τα 6 ν.μ. στα 12 ν.μ. Η Αθήνα αντέδρασε αστραπιαία, θέτοντας ξανά τις ΕΔ σε ετοιμότητα και αποστέλλοντας στη συγκεκριμένη περιοχή πλοία του ΠΝ, με την Άγκυρα να απαντά με νέες NAVTEX, μέχρι και τα τέλη Νοεμβρίου. Η συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου οδήγησε τον Ερντογάν στην υιοθέτηση της ίδιας τακτικής, προκειμένου να αποφύγει την επιβολή κυρώσεων, όπερ και το πέτυχε ξανά, δεχόμενος ήπιες κυρώσεις (Τα Νέα, 2020). Η αποκλιμάκωση ξεκίνησε τον Νοέμβριο, με τη δεύτερη απόσυρση του τουρκικού σκάφους στην Αττάλεια και μετά από σειρά

προειδοποιήσεων από την ΕΕ, την προσπάθεια διαμεσολάβησης της Γερμανίας που ασκούσε την προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αλλά και τις προειδοποιήσεις του Στέιτ Ντιπάρτμεντ (Φωτάκη, 2020).

5.3 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που εξάγονται, μετά από τη συγκριτική ανάλυση των ελληνοτουρκικών κρίσεων, που έλαβαν χώρα από το πέρας της κρίσης των Ιμίων έως και σήμερα, όσον αφορά την αποτρεπτική στρατηγική της Ελλάδας, την τουρκική στάση και το ρόλο των ΗΠΑ, ΕΕ και ΝΑΤΟ στη διαχείριση αυτών, έχουν όπως παρακάτω:

Αμέσως μετά την κρίση του 1996, η Άγκυρα, συνέχισε τις προκλήσεις στο Αιγαίο, προβαίνοντας σε επεισόδια χαμηλής έντασης, εγγύς της ευρύτερης περιοχής των Ιμίων, διατηρώντας την ένταση στις σχέσεις των δύο χωρών σε υψηλό επίπεδο. Από την πλευρά της, η Ελλάδα, έχοντας ακόμα «νωπά τα απόνερα» της κρίσης των Ιμίων, προχωρούσε σε ετοιμότητα των ΕΔ, φοβούμενη εχθρική ενέργεια. Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, η ελληνική κυβέρνηση, προσπάθησε να αντιμετωπίσει την τουρκική επεκτατική πολιτική με άλλες μεθόδους, ενημερώνοντας τα κράτη - μέλη της ΕΕ για τις αυθαιρεσίες της Άγκυρας και την καταπάτηση των δικαιωμάτων της Ελλάδας, στοχεύοντας κυρίως στην τουρκική ένταξη στην ΕΕ και «προωθώντας» το ελληνοτουρκικό ζήτημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ελληνική στρατηγική επικεντρώθηκε στην άρνηση κονδυλίων της ΕΕ, επ' ωφελεία της Τουρκίας, μέχρι ότου αυτή μεταβάλλει την επιθετική της στάση και αποδεχτεί συγκεκριμένους όρους καλής γειτονίας. Για άλλη μία φορά όμως, οι ευρωπαϊκές χώρες, εξαιτίας ιδίων οικονομικών συμφερόντων, άσκησαν πιέσεις προς την ελληνική πλευρά, προκειμένου να υιοθετήσει μια πιο διαλλακτική στάση. Επιπλέον, οι ΗΠΑ, κατόπιν συχνών παρεμβάσεων προς εξισορρόπηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και αποφυγή ένοπλης σύρραξης, αλλά και μέσω μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), διαδραμάτισαν ενεργό ρόλο. Τα μέτρα αφορούσαν κυρίως τις παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου, τις αερομαχίες και τη διεξαγωγή στρατιωτικών ασκήσεων στο Αιγαίο, χωρίς όμως να επέρχεται κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η επόμενη αμερικανική προσπάθεια αποτυπώθηκε με το Σύμφωνο της Μαδρίτης, τον Ιούλιο του 1997, στο πλαίσιο της

Συνόδου Κορυφής του NATO, όπου οι συζητήσεις του Πρόεδρου της τουρκικής Δημοκρατίας, Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ και του Έλληνα πρωθυπουργού, Κώστα Σημίτη, μετουσιώθηκαν σε ένα κείμενο έξι σημείων, για την προώθηση των διμερών σχέσεων (Ιγνατίου και Μελέτης 2020, σσ.395-396). Το εν λόγω έγγραφο μόνο επωφελές δεν κρίνεται για την ελληνική πλευρά, διότι δίνει τη δυνατότητα στη γείτονα χώρα να επικαλείται τα ζωτικά της συμφέροντα στο Αιγαίο, τα οποία ταυτίζει με το αναφαίρετο δικαίωμα της Ελλάδας για επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12ν.μ.

Από το 1999 και μετά, η Ελλάδα, μετέβαλε τη στρατηγική της απέναντι στην Τουρκία, καθώς η άσκηση πιέσεων σε αυτήν μέσω της Ε.Ε, δεν ήταν αποδοτική, αλλά και εξαιτίας της αρνητικής επίδρασης αυτής στις σχέσεις της με την ΕΕ. Επομένως, η χάραξη της νέας ελληνικής στρατηγικής, θα υλοποιούταν με γνώμονα τη συμβολή της Ελλάδας στην ενταξιακή πορεία της Τουρκίας και την αποφυγή εντάσεων - κρίσεων μεταξύ των δύο χωρών, γεγονός το οποίο συμφωνούσε και με την τακτική της ΕΕ. Το έτος 2002, όταν ανέλαβε την διακυβέρνηση της Τουρκίας, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, παρατηρήθηκε στροφή της τουρκικής πολιτικής προς τον νεοθωμανισμό. Ήταν έκδηλη η πρόθεσή της να υιοθετήσει μια πολυδιάστατη πολιτική, σε περιφερειακό επίπεδο, με ηγεμονικές βλέψεις για την ευρύτερη περιοχή και να αναβαθμιστεί σε σημαντικό εταίρο, ισότιμο με τις χώρες της Δύσης. Πάνω σε αυτό το πλαίσιο, έπαψαν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις να αποτελούν πρώτη προτεραιότητα, καθώς και οι δύο χώρες αναγνώριζαν ότι υφίστανται διαφορές ένθεν και ένθεν, έχοντας όμως κύριο κοινό χαρακτηριστικό την αποφυγή της σύρραξης και ασκώντας εξωτερική πολιτική αποτρεπτικού χαρακτήρα. Η ηρεμία αυτή διαταράχθηκε, από το 2015 και μετά, όπου επήλθε κλιμάκωση στις σχέσεις των δύο χωρών, με την πραγματοποίηση μείζονας σημασίας συμβάντων - εντάσεων. Το καλοκαίρι του 2015 ανακοινώθηκε η επίσημη αμφισβήτηση της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923, από τον Ερντογάν, η οποία λίγα χρόνια μετά συνοδεύτηκε από το αλυτρωτικό δόγμα της Γαλάζιας Πατρίδας, ένα από τα κύρια σημεία της τουρκικής ατζέντας. Όσον αφορά την ελληνική στρατηγική, ήδη και πριν από το 2015, έχει αποβάλλει σε μεγάλο βαθμό τις παθογένειες του παρελθόντος και έχει υπερβεί τις δυσχέρειες που εντοπιζόνταν σε τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο, αναφορικά με το πολιτικοστρατιωτικό πλαίσιο. Η σθεναρή στάση απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις σε συνδυασμό με μια ενιαία εξωτερική πολιτική, η ανάπτυξη σχέσεων, με ευρωπαϊκές χώρες και μη, με στόχο τη σύναψη συμμαχιών - υλοποίηση

στρατιωτικών ασκήσεων - υπογραφή συμφώνων συνεργασίας, αλλά και η συμμετοχή σε πολλαπλά εξοπλιστικά προγράμματα, έχουν αναβαθμίσει το ρόλο της Ελλάδας τόσο στο Αιγαίο, όσο και στην Μεσόγειο, αναγάγοντάς την σε ένα στρατηγικό εταίρο.

Συνοψίζοντας, γίνεται ευκόλως κατανοητό ότι, οι κρίσεις και οι εντάσεις μεταξύ των δύο χωρών θα υφίστανται και θα κλιμακώνονται, οριζόντια και κάθετα, όσο το όραμα της Γαλάζιας Πατρίδας αποτελεί τον αντικειμενικό σκοπό της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Επίσης, παρατηρούμε ότι η Τουρκία εξελίσσεται στους τρόπους και τις μεθόδους πρόκλησης τετελεσμένων, χωρίς όμως να μειώνεται η επικινδυνότητα των εγχειρημάτων της. Δηλαδή, αξιοποιεί και άλλους μοχλούς πίεσης, πέραν της ευθείας επίθεσης, όπως για παράδειγμα διεξαγωγή υβριδικού πολέμου, με σκοπό την εκπλήρωση της προσωπικής της ατζέντας. Επιπρόσθετα, πρωτίστως, οι ΗΠΑ και δευτερευόντως ΕΕ και NATO, αρχίζουν να γίνονται πιο ενεργοί στην άσκηση των καθηκόντων τους, ως διεθνείς οργανισμοί, ενισχύοντας και προσφέροντας αρωγή στις χώρες όποτε υφίσταται επιτακτική ανάγκη, αλλά περιορίζοντας και επιβάλλοντας κυρώσεις στις χώρες οι οποίες παρανομούν και δε συμμορφώνονται. Τέλος, η Ελλάδα, παρουσιάζει πλέον μια πιο συγκροτημένη, αποφασιστική και στιβαρή στάση, σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, διαχειρίζοντας με επιτυχία τις τουρκικές προκλήσεις, αξιοποιώντας την πολιτικοστρατιωτική συνεργασία και τη διακλαδικότητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι από το 1974 και μετά, δηλαδή από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και την ελληνική Μεταπολίτευση, οι βασικοί και αμετάβλητοι στόχοι της γείτονα χώρας ήταν να εφελκύσει την Αθήνα, πρώτον, σε απευθείας διμερή διάλογο και διαπραγμάτευση για το σύνολο των θεμάτων του Αιγαίου και δεύτερον, στην υπογραφή θεσμοθετημένου ελληνοτουρκικού συμφώνου, όπου θα αναγνωριζόταν και η ύπαρξη κυρίαρχων και ζωτικών συμφερόντων της στο Αιγαίο. Τα θέματα του Αιγαίου αναφέρονται αφενός, στην διαμήνυση της Τουρκίας ότι αποτελεί *casus belli* για αυτήν, ενδεχόμενη επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδας στα 12 ν.μ., αποσκοπώντας στην «εξανέμιση» του ελληνικού θεμελιώδους δικαιώματος, απορρέοντος από τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και

αφετέρου, τη δημιουργία γκρίζων ζωνών, παρεπόμενο της κρίσης των Ιμίων και ζωντανό παράδειγμα της έκνομης και πιο ακραίας αμφισβήτησης ελληνικού εδάφους.

Ειδικότερα, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις, εις το διηνεκές του χρόνου, από την αφετηρία τους, με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης, έως και τη σημερινή εποχή, χαρακτηρίζονται από ανταγωνισμό, επιθετικότητα, σύγκρουση και υπό ιδιαίτερες συνθήκες, από συνεργασία. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποδίδονται στις διαρκείς μεταβολές που επέρχονται στις ισορροπίες ισχύος και στα συμφέροντα των δρώντων, κυρίως σε διμερές και δευτερευόντως, σε περιφερειακό και συστημικό επίπεδο. Από την πλευρά τους, οι ελληνικές κυβερνήσεις, ιδιαίτερα μετά την «επικράτηση» του χαλαρού διπολικού συστήματος (1945 - 1991), ήταν εξαρτημένες αμιγώς από τη Δύση, όσον αφορά τη χάραξη της υψηλής στρατηγικής και τον καθορισμό της εσωτερικής και εξωτερικής τους πολιτικής. Η εξάρτηση αυτή συνεπαγόταν την επιβολή τροχοπέδης, στην ελευθερία κινήσεων Ελλάδας και Τουρκίας, η οποία υπαγορευόταν από ΝΑΤΟ και ΗΠΑ, καθιστώντας τα περιθώρια κλιμάκωσης ενδεχόμενης έντασης ή κρίσης, πόσο μάλλον μιας γενικευμένης σύρραξης, ιδιαίτερα στενά.

Έχοντας ολοκληρώσει την μελέτη περίπτωσης, των κυριότερων και σημαντικότερων ελληνοτουρκικών κρίσεων από το 1976 έως και σήμερα, θα υλοποιήσουμε μια συγκριτική ανάλυση αυτών μεταξύ τους και θα προβούμε σε έναν εμπειρικό έλεγχο των αρχικών υποθέσεων εργασίας. Τα εξαχθέντα συμπεράσματα, αφενός θα επιβεβαιώσουν ή θα απορρίψουν τις εν λόγω υποθέσεις εργασίας και αφετέρου, δύναται να αποτελέσουν σημαντικά πορίσματα για την μεστή και αμερόληπτη απόδοση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και κρίσεων του τελευταίου, περίπου, μισού αιώνα.

Η αρχική υπόθεση εργασίας, ότι η κρίση των Ιμίων, καθώς και οι προγενέστερες και μεταγενέστερες αυτής, οφείλονται στον αναθεωρητισμό της Τουρκίας, η οποία παρανόμως διεκδικεί ελληνικά εδάφη, προσπαθώντας να καταστεί περιφερειακή δύναμη στο Αιγαίο και κατ' επέκταση στην Αν.Μεσόγειο, επιβεβαιώνεται καταφανώς. Ειδικότερα, σε όλες τις κρίσεις που αναλύθηκαν από το 1976 έως και τις μέρες μας, διαπιστώνεται μια συνεχής και αδιάλλειπτη προσπάθεια, εκ της τουρκικής πλευράς,

αμφισβήτησης της εθνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο (χωρικά ύδατα, εθνικός εναέριος χώρος) και των κοινών συνόρων, αλλά και αξίωσης εδαφών (νησίδες, βραχονησίδες, νησιά). Την περίοδο της διακυβέρνησης του Ερντογάν παρατηρήθηκε μια προσπάθεια διατήρησης σχέσεων χαμηλής έντασης, παρουσιάζοντας μηδενική πρόοδο στα μείζονα ελληνοτουρκικά ζητήματα και καμία ουσιαστική διαφοροποίηση από την πολιτική προγενέστερων τουρκικών κυβερνήσεων απέναντι στην Ελλάδα. Είναι βέβαιο όμως, ότι ο Ερντογάν «βγήκε» ακόμα πιο ισχυρός, μετά το πραξικόπημα του Ιουλίου 2016, μεταβάλλοντας τη στάση της Άγκυρας σε περισσότερο επιθετικά μαξιμαλιστική, έναντι ευρωπαϊκών χωρών και μη, και συγκρουσιακή, οδηγώντας τις ελληνοτουρκικές σχέσεις σε μια περίοδο παρατεταμένης έντασης και δημιουργώντας ένα κλίμα ανασφάλειας και επικινδυνότητας που παρέπεμπε σε εκδήλωση απρόβλεπτης κρίσης. Τέλος, η Τουρκία, εφαρμόζοντας μια σειρά εναλλακτικών πολιτικοστρατηγικών επιλογών, στη διαχρονία των ελληνοτουρκικών κρίσεων, με ενδεικτικότερες την εξαναγκαστική διπλωματία - μέσω της απειλής χρήσης βίας, τη στρατηγική τετελεσμένου, τη στρατηγική περιορισμένης πρόκλησης και ελεγχόμενης πίεσης, «όπλα» τα οποία διατηρούνται μέχρι και σήμερα στην «φαρέτρα» της, πορεύεται ακάθεκτη στην ατέρμονη επιδίωξή της για εκπλήρωση του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας».

Η δεύτερη υπόθεση εργασίας, που αφορά τον θετικό ρόλο που διαδραμάτισαν οι ΗΠΑ, ως προς την ελληνική πλευρά, αναφορικά με την έκβαση της κρίσης των Ιμίων, διαψεύδεται με βεβαιότητα. Αρχικά, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι, καμία ευρωπαϊκή χώρα, αλλά ούτε και η ΕΕ, ανέπτυξαν πρωτοβουλία εμπλοκής, ακόμα και όταν γνωστοποιήθηκαν σε αυτές η κατάφωρη καταπάτηση της ελληνικής εδαφικής κυριαρχίας από την Τουρκία. Από την άλλη πλευρά, οι ΗΠΑ, παρακολουθούσαν στενά τις εξελίξεις στο Αιγαίο, αποφασίζοντας να παρέμβουν διπλωματικά και ενεργά, μετά από αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης. Οι αμερικανικοί περιορισμοί που τέθηκαν αφορούσαν την αποφυγή στρατιωτικής σύγκρουσης - χρήσης ένοπλης βίας, τήρηση ίσων αποστάσεων και από τα δύο μέρη, καμία εμπλοκή τους στην υφιστάμενη νομική αντιπαράθεση για την κυριαρχία επί των βραχονησίδων και διευθέτηση των ελληνοτουρκικών διαφορών μέσω διαπραγματεύσεων. Ουσιαστικά, πρόθεση των ΗΠΑ, ήταν η προώθηση του διμερούς διαλόγου στα πλαίσια της δικής τους επιδιαιτησίας. Από την πρώτη στιγμή, σύμφωνα με αμερικανικές τοποθετήσεις, δεν

αναγνώριζαν κυριαρχία στις βραχονησίδες Ίμια, συμπληρώνοντας ότι μπορεί να υφίστανται και άλλα νησιά ή νησίδες για τα οποία έχουν την ίδια θέση, δεχόμενοι ότι και οι δύο χώρες εκφράζουν τις διεκδικήσεις τους βασιζόμενες σε διεθνείς συνθήκες. Συναφώς, εθελουφλούσαν στην ελληνική προσπάθεια υπεράσπισης της εδαφικής της ανεξαρτησίας και άσκησης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, ενώ, ταυτόχρονα, μεροληπτούσαν υπέρ των παράνομων διεκδικήσεων και εδαφικών αξιώσεων της τουρκικής πλευράς, προβάλλοντας την «ομπρέλα» προστασίας των ΗΠΑ και την εγγύηση αποτροπής ενδεχόμενης πολεμικής σύρραξης. Η ελληνική κυβέρνηση, με αυτήν την ενέργειά της, να αναζητήσει δηλαδή πολιτική αλληλεγγύη και βοήθεια από τις ΗΠΑ, άνοιξε την «κερκόπορτα» της ολιστικής αμφισβήτησης του Αιγαίου, κάτω από την επιδιαιτησία των ΗΠΑ. Επιπλέον, κρίνεται ως μια απαγορευτική πρωτοβουλία, η οποία εξ αρχής θα έπρεπε να καταληφθεί από την πολιτική ηγεσία, καθόσον η αμεροληψία των ΗΠΑ κρίνεται αμφισβητήσιμη, εξαιτίας της προβολής, από τις ίδες, του σημαντικού γεωπολιτικού ρόλου της Τουρκίας και τη σύνδεση αυτού με τα ζωτικά εθνικά συμφέροντά τους. Ενισχυτικά, η Ουάσινγκτον, είχε ανακοινώσει ρητά ότι αναγνωρίζει εθνικό εναέριο χώρο στα 6 ν.μ και όχι στα 10 ν.μ.

Η τρίτη υπόθεση εργασίας, αναφορικά με το στρατιωτικό τακτικό πλεονέκτημα που κατείχε η Ελλάδα, επιβεβαιώνεται ότι αυτό απωλέστηκε λόγω ελληνικής υπαιτιότητας. Ειδικότερα, καθώς οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Χόλμπρουκ - Αθήνας - Άγκυρας, βρισκόντουσαν σε εξέλιξη και η ελληνική πλευρά ανάμενε την απάντηση της Τουρκίας, σχετικά με την υποστολή της ελληνικής σημαίας στην Αν. Ίμια, ενημερώνεται ότι έχει γίνει κατάληψη της Δυτ. Ίμια από Τούρκους καταδρομείς. Η Ελλάδα, όταν ξεκίνησε η διαπραγμάτευση, διέθετε ισχυρές ναυτικές δυνάμεις και δυνάμεις του ΣΞ στην περιοχή των βραχονησίδων, σε αντίθεση με την Τουρκία, η οποία είχε λίγα πολεμικά πλοία εγγύς των Ιμίων. Η πλεονεκτικότερη θέση στην οποία βρισκόταν η Αθήνα, συνιστούσε ένα ισχυρό διαπραγματευτικό εργαλείο, το οποίο όμως δεν αξιοποιήθηκε ποτέ, με αποτέλεσμα να το απωλέσει. Επιπλέον, δεν εκμεταλλεύτηκε ποτέ την πληροφορία που είχε στη διάθεσή της, για επικείμενη επιθετική ενέργεια της Τουρκίας στο Αιγαίο και μάλιστα, αποβίβαση σε μικρό νησί ή νησίδα.

Τέλος, η εξέλιξη της πολιτικοστρατιωτικής διαχείρισης της κρίσης, καταδεικνύει τις αδυναμίες της ελληνικής ενεργητικής αποτροπής τόσο, ως προς την πολιτική δέσμευση για την προάσπιση των κυριαρχικών συμφερόντων, όσο και ως προς την ικανότητα ανάγνωσης και ανάσχεσης απειλών χαμηλής έντασης. Η χαρακτηριστική ολιγωρία των υπηρεσιών πληροφόρησης, πολιτικών και στρατιωτικών, για την εξακρίβωση του τουρκικού τετελεσμένου, αναδεικνύει την ισχνή αποτελεσματικότητα της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής. Η αδυναμία στρατιωτικής αντιμετώπισης, μέσω άμεσης επέμβασης, καταδεικνύει τα σημεία τρωτότητας της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής σε τακτικό και επιχειρησιακό επίπεδο. Κυρίως όμως, αναδεικνύεται η ανεπάρκεια, η έλλειψη γνώσης βασικών αρχών περί χειρισμού κρίσεων από την πολιτική ηγεσία, αλλά και η άρνηση της να δεχθεί τις νουθεσίες του στρατιωτικού της επιτελείου, κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης και εφαρμογής της ενεργητικής αποτροπής.

Επιπρόσθετα, φθάνοντας στην τέταρτη υπόθεση εργασίας, είναι δεδομένο ότι ο ρόλος των ΜΜΕ αποδείχθηκε «ζημιογόνος» για την εξέλιξη των γεγονότων της κρίσης, εκατέρωθεν. Ειδικότερα, τα ΜΜΕ δεν επέδειξαν την επιβαλλόμενη υπευθυνότητα, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και με το πέρας της κρίσης. Η εν γένει στάση τους χαρακτηρίστηκε από έλλειψη αυτοσυγκράτησης, αντικειμενικότητας και στοιχειωδών γνώσεων διαχείρισης κρίσεων, επιζητώντας την υπέρμετρη υπερβολή, τη σκοπιμότητα και το κέρδος. Δεν αποτελεί υπερβολή το γεγονός ότι ένα στοιχείο το οποίο συνέβαλε στη δυσμενή εξέλιξη της κρίσης των Ιμίων είναι η ηττοπάθεια που καλλιεργήθηκε εσωτερικά από τα ΜΜΕ. Λειτουργήσαν αυτόνομα, ανεξάρτητα, με ίδια κριτήρια, μην λαμβάνοντας υπόψη το εθνικό συμφέρον και κυρίως την εθνική ασφάλεια.

Εν κατακλείδι, η επικρατούσα κατάσταση όσον αφορά τα ΜΜΕ, είχε ως εξής: αύξηση ακροαματικότητας εις βάρος της εθνικής ασφάλειας, δημιουργία πολεμικού κλίματος, σε αντίθεση με την πρόθεση της κυβέρνησης, φανατισμού και στη συνέχεια ηττοπάθειας. Επιπλέον, παραπλανήθηκαν από τα αντίστοιχα τουρκικά, υιοθετώντας ότι οι τουρκικές ΕΔ ήταν ανώτερες, αναπαράγοντάς το και μεταδίδοντας παλαιότερες εικόνες προς ενίσχυση αυτής της πληροφορίας και τέλος, τα ΜΜΕ, εξελίχθηκαν σε συνδιαχειριστή της κρίσης, με την κυβέρνηση να ακολουθεί μια δυναμική, η οποία είχε

ήδη χαραχτεί από αυτά, περιορίζοντας τις πολιτικές της επιλογές. Επίσης, τα αντίστοιχα τουρικά ΜΜΕ βρίσκονταν στην ίδια κατάσταση.

Αναφορικά με την πέμπτη και τελευταία υπόθεση εργασίας, η δημιουργία γκρίζας ζώνης, «κατακερμάτισε» το status quo της Ελλάδας στο Αιγαίο και «άνοιξε τον ασκό του Αιόλου», εντείνοντας τις παράνομες τουρκικές διεκδικήσεις και αξιώσεις στο Αιγαίο, αλλά και στην ευρύτερη ελληνική επικράτεια, επιβεβαιώνεται και αυτή καθολικά. Ήδη, μετά το πέρας της κρίσης των Ιμίων και εντός του ίδιου έτους, οι εντάσεις στην περιοχή ήταν συνεχείς, συνεπώς, όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά απεναντίας, αυξήθηκαν κατακόρυφα, τόσο σε ένταση όσο και σε χρονική διάρκεια. Αποκορύφωμα της απολυταρχικής στάσης της Άγκυρας αποτέλεσε, το 2015, η επίσημη αμφισβήτηση της Συνθήκης της Λωζάνης, από τον Ερντογάν και εν συνεχεία, το αλυτρωτικό δόγμα της Γαλάζιας Πατρίδας, ένα από τα κύρια σημεία της τουρκικής ατζέντας, με τις προκλήσεις να συνεχίζουν ακάθεκτες.

Επιλογικά, γίνεται αντιληπτό ότι, οι ελληνοτουρκικές κρίσεις και εντάσεις, θα υφίστανται και θα κλιμακώνονται, όσο η τελευταία πασχίζει να αποκτήσει όλο και περισσότερη ισχύ, να επιτύχει τη συνεκμετάλλευση στο Αιγαίο και να καταστεί περιφερειακή δύναμη, εκπληρώνοντας το όραμα της Γαλάζιας Πατρίδας. Για την επίτευξη αυτού, παρατηρούμε ότι έχει εξελιχθεί στους τρόπους και τις μεθόδους εκδήλωσης της ρεβιζιονιστικής της πολιτικής, εναντίον της Ελλάδας, με την επικινδυνότητα των εγχειρημάτων της όμως να διατηρείται άκρως επισφαλής. Η Ελλάδα, από την πλευρά της, προκειμένου να αντιμετωπίσει αυτή την «καλπάζουσα» αναθεωρητική πολιτική και επιθετική ρητορικής, οφείλει να υιοθετήσει μια αποφασιστική, συγκροτημένη και στιβαρή στάση, τόσο σε θέματα εξωτερικής πολιτικής όσο και άμυνας και διπλωματίας, στην προσπάθειά της να διαχειριστεί και να αποκρούσει την τουρκική «προέλαση», θωρακίζοντας τα σύνορά της, ενισχύοντας τις Ένοπλες Δυνάμεις της, προωθώντας τη διακλαδικότητα και αξιοποιώντας εποικοδομητικά την πολιτικοστρατιωτική συνεργασία, στα πλαίσια χειρισμού κρίσεων και εντάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσσες Πηγές

- Baylis, J., Smith, S. & Owens, P. (2013). Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Bryman, A. (2016). Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας. Αθήνα: GUTENBERG.
- Creswell, John W. & Creswell, J. David (2019). Σχεδιασμός έρευνας. Προσεγγίσεις ποιοτικών, ποσοτικών και μεικτών μεθόδων. Αθήνα: Προπομπός.
- Heywood, A. (2013). Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή. Αθήνα: Κριτική.
- Kissinger, H. (1994). Diplomacy. Touchstone.
- Waltz, K. (1979). Theory of International Politics. London: Addison - Wesley.
- Ward, S. (2017). Status and the Challenge of Rising Powers. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wight, M. (2011). Διεθνής Θεωρία. Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης. Αθήνα: Ποιότητα.

Ελληνόγλωσσες Πηγές

- Γεωργούλης, Σ. & Σολταρίδης, Σ. (1996). Ίμια η Αναμφισβήτητη Ελληνική Κυριαρχία. Αθήνα: Λιβάνη.
- Γιαλλουρίδης, Χ. (1997). Η Ελληνοτουρκική Σύγκρουση από την Κύπρο έως τα Ίμια 1955 - 1996. Αθήνα: Σιδέρη.
- Έλλης, Α. & Ιγνατίου, Μ. (2009). Ίμια. Τα Απόρρητα Τηλεγραφήματα των Αμερικάνων. Εκδόσεις: Λιβάνης.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών. Αθήνα: Κριτική.
- Ηρακλείδης, Α. (2015). Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Ιγνατίου, Μ. & Μελέτης, Ν. (2020). «Η Συμφωνία που Γκρίζαρε το Αιγαίο, από τα Ίμια στη Μαδρίτη. Τα Απόρρητα Τηλεγραφήματα των Αμερικάνων. Εκδόσεις: Πεδίο.
- Καραμανλής, Κ. (2005). Αρχείο: Γεγονότα και Κείμενα. Συγγραφέας: Σβολόπουλος Κων/νος, Αθήνα: Καθημερινή.
- Καψής, Γ. (1990). Οι Τρεις Μέρες του Μάρτη. Αθήνα: Νέα Σύνορα.

Κολοβός, Α. (2020). Κρίση στον Έβρο: Η Ολιστική Προσέγγιση και οι Προκλήσεις για Ολοκληρωμένη Δράση. Κείμενο Πολιτικής Νο 31/2020. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ.

Κουρή, Ν. (1997). Ελλάδα - Τουρκία. Ο Πεντηκονταετής «Πόλεμος». Αθήνα: Νέα Σύνορα - Λιβάνη.

Κουσκουβέλης, Η. (2007). Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Αθήνα: Ποιότητα.

Λυμπέρης, Χ. (2014). Οψόμεθα την αλήθεια καθώς εστί, 1994-1996. Εκδόσεις: Ποιότητα.

Λυμπέρης, Χ. (2009). Εθνική στρατηγική και χειρισμός κρίσεων. Εκδόσεις: Ποιότητα.

Λυμπέρης, Χ. 2009. Πορεία σε ταραγμένες θάλασσες. Εκδόσεις: Ποιότητα.

Μαρδάς, Κ. (2005). Πρό-Ίμια Πολέμου. Από τα Σεπτεμβριανά στην Κρίση των Ιμίων, 1955 - 1996. Αθήνα: Το Ποντίκι.

Παούνης, Ν. (2013). ΊΜΙΑ 1996. “Ο bayrak incek”. Μια ολοκληρωμένη αναφορά στην ελληνοτουρκική κρίση. Αθήνα: Σταμούλη.

Σολταρίδης, Σ. (1988). Από την Κρίση του Μαρτίου 1987...στο Νταβός 1988. Κομοτηνή: Εστία.

Συρίγος, Α. (2015). Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις. Αθήνα: Πατάκη.

Τσιριγώτης, Δ. (2021). Οι Ελληνοτουρκικές Κρίσεις στην Εικοσαετία 1976 - 1996: Μια Αποτίμηση της Ελληνικής Στρατηγικής Αποτροπής. Τεύχος 3. Σελ. 1 - 32. Στρατηγείν.

Τσιριγώτης, Δ. (2021). Ελλάδα - Τουρκία. Θεωρία και Στρατηγική Αποτροπής. Η Κρίση του 1976, του Μαρτίου του 1987, των Ιμίων του 1996. Αθήνα: Ποιότητα.

Διαδικτυακές Πηγές

Capital (2018, Μάρτιος 3). Capital.gr. Ανάκτηση από Διπλωματικό θρίλερ για τη σύλληψη των Ελλήνων στρατιωτικών στον Έβρο. <https://www.capital.gr/epikairoti/3276838/diplomatiko-thriler-gia-ti-syllipsi-ton-ellinon-stratiotikon-ston-ebro/> [Πρόσβαση: 19/12/2023]

CNN. (2018, Σεπτέμβριος 2018). CNN Greece. Ανάκτηση από Έλληνες στρατιωτικοί: Αποκαλύπτουν το λάθος που οδήγησε στη σύλληψή τους. <https://www.cnn.gr/ellada/story/145076/ellines-stratiotikoi-apokalyptoyn-to-lathos-poy-odigise-sti-syllipsi-toys/> [Πρόσβαση: 19/12/2023]

e - Άμυνα. (2018, Μάρτιος 2). e - Άμυνα. Ανάκτηση από Σύλληψη δύο Ελλήνων Στρατιωτικών στο Προγεφύρωμα του Κάραγατς από τουρκική περίπολο: <https://e-amyna.com/syllhpsh-dyo-stelexvn-toy-ellhnikoy-stratoy/> [Πρόσβαση: 19/12/2023]

Euronews. (2018, Αύγουστος 14). Euronews. Ανάκτηση από Ελεύθεροι οι δύο Έλληνες στρατιωτικοί, επιστρέφουν στην Ελλάδα: <https://gr.euronews.com/2018/08/14/anadolu-elftheroi-oi-dio-ellines-stratitikoι-mexri-tin-diki-tous> [Πρόσβαση: 20/12/2023]

Euronews. (2020, Φεβρουάριος 1). Euronews. Ανάκτηση από Εκτός ελληνικής υφαλοκρηπίδας το Oruc Reis: <https://gr.euronews.com/2020/02/01/ektos-ellinikis-ifalokripidas-to-oruc-reis> [Πρόσβαση: 21/12/2023]

Euronews. (2020, Οκτώβριος 14). Ανάκτηση από Έρευνες - Πλέει με Κλειστό το Σύστημα Γεωγραφικού Προσδιορισμού»: <https://gr.euronews.com/2020/10/14/oruc-reis-donmez-ksekinise-ereunes-elliniki-yfalokpripida-gps-tourkikes-prokliseis-ellada> [Πρόσβαση: 20/12/2023]

Euronews. (2020, Οκτώβριος 14). Euronews. Ανάκτηση από Το Oruc Reis ξεκίνησε έρευνες - Πλέει με κλειστό το σύστημα γεωγραφικού προσδιορισμού: <https://gr.euronews.com/2020/10/14/oruc-reis-donmez-ksekinise-ereunes-elliniki-yfalokpripida-gps-tourkikes-prokliseis-ellada> [Πρόσβαση: 20/12/2023]

HellasJournal. (2020, Μάρτιος 19). HellasJournal. Ανάκτηση από Νέα επεισόδια στις Καστανιές: Ομάδες μεταναστών επιτίθενται στις ελληνικές δυνάμεις: <https://hellasjournal.com/2020/03/nea-episodia-stis-kastanies-omades-metanaston-epitithente-stis-ellinikes-dinamis/> [Πρόσβαση: 18/12/2023]

Huffpost. (2018, Μάρτιος 2). Huffpost. Ανάκτηση από Σύλληψη ελλήνων στρατιωτικών στον Έβρο από τουρκική περίπολο: https://www.huffingtonpost.gr/entry/sellepse-ellenon-stratitikon-ston-evro-apo-toerkike-peripolo_gr_5a99156de4b089ec353902d0 [Πρόσβαση: 22/12/2023]

Βλάσσης, Σ. (2019, Μάιος 23). Δούρειος Ίππος. Ανάκτηση από 23 Μαΐου 2006: Ο Θάνατος του Σμηναγού Ηλιάκη και τα Διδάγματα, Δούρειος Ίππος: <https://doureios.com/23-maiou-2006-o-thanatos-tou-sminagou-iliaki-kai-ta-didagmata/> [Πρόσβαση: 15/12/2023]

Γκαβέας, Δ. (2017, Ιανουάριος 26). Huffpost. Ανάκτηση από Τουρκία: Πολιτική η απόφαση. Η Ελλάδα προστατεύει τους πραξικοπηματίες. Θα επαναξιολογηθούν οι διμερείς σχέσεις: https://www.huffingtonpost.gr/2017/01/26/diethnes-turkey-tourkoi-axiomatikoi-ellada_n_14417342.html [Πρόσβαση: 21/12/2023]

Δουλγκέρη, Φ. (2020, Ιανουάριος 31). Euronews. Ανάκτηση από Ανατολικά κινείται το "Oruc Reis": <https://gr.euronews.com/2020/01/31/tourkiko-ereunitiko-stin-elliniki-yfalokripida> [Πρόσβαση: 23/12/2023]

Έθνος. (2020, Ιούλιος 22). Έθνος. Ανάκτηση από ΓΕΕΘΑ: Τα τουρκικά πολεμικά πλοία παραμένουν στο Αιγαίο - Αμετάβλητες οι κινήσεις τους: https://www.ethnos.gr/Politics/article/116595/geethatatoyrkikapolemikaploiaparamenoy_nstoaignaioametahlhtesoikinhseistoys [Πρόσβαση: 22/12/2023]

Έθνος. (2020, Ιούλιος 28). Έθνος. Ανάκτηση από Εκπρόσωπος Ερντογάν: «Εντολή προέδρου να παγώσουμε τις επιχειρήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο»: <https://www.ethnos.gr/Politics/article/117409/ekprosoposerntoganentolhproedroynapagosoymetisepixeirhseissthnanatolikhmeseio> [Πρόσβαση: 24/12/2023]

Έθνος. (2022, Οκτώβριος 10). Έθνος. Ανάκτηση από Κώστας Ηλιάκης: Πώς έπεσε το Τουρκικό F-16 πάνω στο Μαχητικό του: <https://www.ethnos.gr/greece/article/227859/kostashliakhsposepesetotoyrkikof16pano stomaxhtikotoybinteontokoymentometaapo16xronia> [Πρόσβαση: 15/12/2023]

Θεοδωρίτσης, Δ. (2021, Απρίλιος 4). Militaire. Ανάκτηση από Ενέργεια, ελληνοτουρκικές σχέσεις, ελληνικός αγνωστικισμός και τουρκικές επιδιώξεις: <https://www.militaire.gr/energeia-ellinotoyrkikes-scheseis-ellinikos-agnostikismos-kai-toyrikikes-epidioxeis/> [Πρόσβαση: 1/11/2023]

Ιγνατίου, Μ. (2018, Μάρτιος 6). HellasJournal. Ανάκτηση από Η Τουρκία “παίζει καθυστέρηση” στο θέμα των στρατιωτών για να μετρήσει αντιδράσεις: <https://hellasjournal.com/2018/03/i-tourkia-pezi-kathysterisi-sto-thema-ton-stratioton-gia-na-metrisi-antidrasis-2/> [Πρόσβαση: 28/10/2023]

Καρατουλιώτης, Ν. (2018, Μάρτιος 7). Hellas Journal. Ανάκτηση από Ένας Στρατηγός Ξεκαθαρίζει τι Ονομάζουμε «Θερμό Επεισόδιο»: Τι Επιδιώκει η Τουρκία...: <https://hellasjournal.com/2018/03/enas-stratigos-xekatharizi-ti-onomazoume-thermo-episodio-ti-epidioki-i-tourkia/> [Πρόσβαση: 29/10/2023]

Μαρδάς, Κ. (2019, Ιανουάριος 28). On Alert. Ανάκτηση από Τα... «Ίμια» του 2017: <https://www.onalert.gr/ellinotourkika/ta-imia-tou-2017/143684/> [Πρόσβαση: 30/10/2023]

Παπαντωνίου, Σ. (2020, Αύγουστος 8). Η Καθημερινή. Ανάκτηση από Απειλές από Ερντογάν, ετοιμότητα στην Αθήνα: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091271/apeiles-apo-erntogan-etomotita-stin-athina/> [Πρόσβαση: 3/12/2023]

Παπαχελάς, Α. (2023, Φεβρουάριος 5). Η Καθημερινή. Ανάκτηση από Μαθήματα από την κρίση των Ιμίων: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562262581/mathimata-apo-tin-krisi-ton-imion/> [Πρόσβαση: 8/1/2024]

Πορτοκαλάκης, Λ. (2020, Σεπτέμβριος 12). Huffpost. Ανάκτηση από Που κινήθηκε και τι ακριβώς έκανε το «Όρουτς Ρέις»: https://www.huffingtonpost.gr/entry/poe-kinetheke-kai-ti-akrivos-ekane-to-oroets-reis_gr_5f606fbfc5b68d1b09c6e9c0 [Πρόσβαση: 28/12/2023]

Ράπτης, Κ. (2018, Μάρτιος 3). Capital.gr. Η σύλληψη των δύο Ελλήνων στρατιωτικών και η "λήψη του ζητουμένου" α λα τουρκικά: <https://www.capital.gr/epikairoτητα/3276857/i-sullipsi-ton-duo-ellinon-stratiotikon-kai-i-lipsi-tou-zitoumenou-a-la-tourkika/> [Πρόσβαση: 4/11/2023]

Συρίγος, Α. (2018, Φεβρουάριος 16). e - Άμυνα. Ανάκτηση από Περιμένοντας Ένα Νέο Θερμό Επεισόδιο: <https://e->

[amyna.com/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%BD%CE%AD%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BC%CF%8C-%CE%B5%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%8C%CE%B4%CE%B9%CE%BF/](https://www.tanea.gr/2017/02/01/politics/petakse-panw-apo-ta-imia-o-panos-kammenos-kai-apetise-foro-timis-rixnontas-stefani/) [Πρόσβαση: 19/11/2023]

ΤΑ ΝΕΑ. (2017, Φεβρουάριος 1). ΤΑ ΝΕΑ. Ανάκτηση από «Πέταξε» πάνω από τα Ίμια ο Πάνος Καμμένος και Απέτισε Φόρο Τιμής Ρίχνοντας Στεφάνι: <https://www.tanea.gr/2017/02/01/politics/petakse-panw-apo-ta-imia-o-panos-kammenos-kai-apetise-foro-timis-rixnontas-stefani/> [Πρόσβαση: 1/11/2023]

ΤΑ ΝΕΑ, (2020, Φεβρουάριος 28). ΤΑ ΝΕΑ. Ανάκτηση από Έκλεισε το τελωνείο στις Καστανιές Εβρου - Αθρόες αφίξεις στη Μυτιλήνη: <https://www.tanea.gr/2020/02/28/politics/metanasteytiko-i-ellada-ekleise-to-teloneio-stis-kastanies-evrou/> [Πρόσβαση: 23/12/2023]

Τζίμας, Σ. (2021, Μάρτιος 1). Η Καθημερινή. Ανάκτηση από «Κρατήσαμε στον Εβρο δίνοντας μάχες σώμα με σώμα»: <https://www.kathimerini.gr/society/561279385/kratisame-ston-evro-dinontas-maches-soma-me-soma/> [Πρόσβαση: 16/12/2023]

Φωτάκη, Α. (2020, Αύγουστος 3). ΤΑ ΝΕΑ. Ανάκτηση από Από το καλοκαίρι του «Ορούτς Ρείς» στο καλοκαίρι της διπλωματίας: <https://www.tanea.gr/2021/08/03/politics/apo-to-kalokairi-tou-orouts-reis-sto-kalokairi-tis-diplomatias/> [Πρόσβαση: 2/1/2024]